

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

OSUD PARAŠUTISTY VILIAMA GERIKA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Kamila Šimková

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder, Ph.D.

Plzeň 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 27. dubna 2024

.....

vlastnoruční podpis

Touto cestou bych ráda poděkovala panu PhDr. Miroslavu Breitfelderovi, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce.

Velké poděkování patří také všem, kteří mi ochotně a nezištně pomohli s rešeršemi, zvláště pak panu PhDr. Vladimíru Černému Ph. D. a panu Martinu Markovi.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá osobností československého parašutisty Viliama Gerika, který byl koncem března 1942 vysazen do protektorátu jako radiotelegrafista parašutistické skupiny Zinc. Tento výsadek dále tvořili npor. Oldřich Pechal a čet. Arnošt Mikš. Skupina Zinc se již od samého začátku musela potýkat s mnoha problémy. Ty nakonec vyústily Gerikovým dobrovolným přihlášením na protektorátní policii. Odtud byl předán na gestapo a nové okolnosti jej přinutily začít s gestapem spolupracovat, avšak ilegální činnosti se nikdy zcela nevzdal a po svém odhalení skončil v koncentračním táboře Dachau. Cílem této práce je sestavit podrobnou biografii Viliama Gerika, zasazenou do kontextu událostí spojených s působením dalších členů výsadku Zinc v protektorátu. Práce je sestavena především z archivních zdrojů, odborné literatury, periodik a dobových tiskovin. S pomocí těchto zdrojů je vyprávěn jeden z nejkontroverznějších a nejtragičtějších příběhů celé heydrichiády.

Abstract

The diploma thesis deals with the personality of the Czechoslovak paratrooper Viliam Gerik, who was sent to the protectorate at the end of March 1942 as a radiotelegrapher of the parachute group Zinc. This group was further formed by npor. Oldřich Pechal and čet. Arnošt Mikš. The Zinc had to deal with many problems from the very beginning. These eventually resulted in Gerik's voluntary registration with the protectorate police. From there he was handed over to the Gestapo and new circumstances forced him to start cooperating with the Gestapo, but he never completely gave up illegal activities and ended up in the Dachau concentration camp after his discovery. The aim of this work is to compile a detailed biography of Viliam Gerik, set in the context of events connected with the activities of other members of the Zinc Airborne in the Protectorate. The is compiled primarily from archival sources, specialist literature and periodicals. With the help of these sources, one of the most controversial and tragic stories of the entire Heydrichiad is told.

Klíčová slova

odboj, protektorát, parašutisté, heydrichiáda, konfident, Dachau, Zinc, Viliam Gerik, Oldřich Pechal, Arnošt Mikš

Key words

resistance, protectorate, paratroopers, Heydrichiad, confidante, Dachau, Zinc, Viliam Gerik, Oldřich Pechal, Arnošt Mikš

Obsah

Úvod	7
1. Slovenský stát	12
1.1 Maďarsko-slovenský konflikt	14
1.2 Česká situace po vyhlášení slovenské samostatnosti	15
2. Českoslovenští parašutisté z Velké Británie	20
2.1 Formování čs. zahraničních jednotek ve Velké Británii	20
2.2 Pošleme tam parašutisty	21
3. Viliam Gerik	24
4. Operace Zinc	29
4.1 Další členové výsadku	30
4.1.1 Oldřich Pechal	30
4.1.2 Arnošt Mikš	32
4.2 Cíl a příprava operace	33
5. Výsadek	38
6. Cesta do protektorátu	40
6.1 Začátek konce	40
6.2 Zinc volá Londýn	43
7. Tragický osud skupiny Zinc	46
7.1 Gerikova Praha	46
7.2 Odboj parašutisty Mikše	51
7.3 Kyjovická heydrichiáda	56
8. Konfident	63
8.1 Role Viliama Gerika v případě Lidice	70
9. Zpátky v odboji	74
10. Vězeň	79
11. Mimořádný lidový soud	85
12. Epilog	91
Závěr	96
Resumé	98
Seznam pramenů a literatury	100
Seznam příloh	105
Přílohy	107

Úvod

Problematika československých výsadkových operací, které připravovalo Ministerstvo národní obrany československé exilové vlády v Londýně, právem zaujímá v naší historii významné místo. V průběhu druhé světové války bylo do protektorátu vysazeno celkem 29 parašutistických skupin s nejrůznějšími úkoly. Tou nejznámější je operace Anthropoid, jejíž členové provedli v květnu 1942 úspěšný atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Jejich čin měl prezentovat Československo jako zemi, která je nezbytným partnerem v boji proti nacistickým okupačním silám. Na základě úspěchu československých parašutistů nakonec exilová vláda dosáhla svého, když britský premiér Winston Churchill prohlásil mnichovskou dohodu za neplatnou. Československo tak po skončení války stálo na straně vítězných mocností.

Každá doba má ovšem své hrdiny v kladném i záporném slova smyslu a druhou světovou válku i československý odboj nevyjímaje. Naopak právě tato kapitola československých dějin je dnes velmi vyhledávanou platformu, na níž se proti sobě staví protiklady zrady a neohroženého hrdinství, které má jít příkladem naší společnosti. Historie ovšem není vždy jen o kladných nebo záporných charakterech, a i když dnešní společnost již pomalu odkládá černobílé brýle, stále se v našich dějinách objevují příběhy, u nichž široká veřejnost není schopna objektivního pohledu, přestože tyto příběhy nám mnohdy mohou nastavit mnohem hodnotnější zrcadlo.

Jeden takový příběh se začal psát v březnu roku 1942. Tehdy přinesl čtyřmotorový bombardér typu Halifax do protektorátu dva československé parašutistické výsadky, které se navždy zapsaly do naší historie. Je až ironií osudu, jak moc jsou si tyto výsadky podobné – jejich velitelé právem patří mezi největší hrdiny československého odboje, druzí dva členové zemřeli shodou nešťastných okolností tak, že v zoufalé situaci obrátili zbraň proti sobě, a pak jsou tu odvrácené stránky obou výsadků, jimiž jsou příběhy Karla Čurdy a Viliama Gerika, dvou parašutistů ve službách gestapa. Oba sice spojovala vojenská zrada, ale její okolnosti byly naprosto odlišné. Karla Čurdu dovedl na gestapo strach o vlastní rodinu a jak sám později podotkl: „*Poté, co jsem začal spolupracovat s gestapem, nebylo již jiné východisko.*“ Z Karla Čurdy se následně stal nebezpečný konfident, který zavinil ztrátu života 26 osob. Naproti tomu Viliam Gerik se i ve službách gestapa nikdy zcela nevzdal ilegální činnosti. Jeho příběh ovšem není takový, jaký byl v minulých letech široké veřejnosti často předkládán.

K tomuto tématu diplomové práce mě přivedl můj dlouholetý zájem o dějiny druhého československého odboje, konkrétně pak o problematiku československých výsadků z Velké

Británie, a to především těch, které jsou spojeny s obdobím heydrichiády. Jedním z nich je i tříčlenná operace Zinc. Tato skupina se však do historie nezapsala díky svému úspěchu, nebo tragickému selhání, ale především kvůli postoji, který každý z jeho členů zaujal ve své mezní situaci. Osudy velitele výsadku Oldřicha Pechala a jeho zástupce Arnošta Mikše byly v minulosti detailně zpracovány v regionálních publikacích. Případ Viliama Gerika je zřejmě nejkontroverznějším příběhem celé heydrichiády a snad i díky tomu dosud nebyl podrobně zmapován. Viliam Gerik navíc mnoho let stojí ve stínu zrádce Karla Čurdy, což v uplynulých letech výrazně ovlivnilo řadu historiků i badatelů v interpretování jeho příběhu a dosud tak nevznikla žádná odborná studie, jež by podrobně a objektivně mapovala celý Gerikův život. Také o operaci Zinc rovněž dosud nevznikla žádná komplexní odborná studie, která by předkládala podrobné zpracování veškerého působení všech členů tohoto výsadku na území protektorátu.

Cílem této práce je tedy sestavit podrobnou biografii parašutisty Viliama Gerika, zasazenou do kontextu událostí heydrichiády a působení dalších členů výsadku Zinc na území protektorátu. Těžiště tohoto výzkumu se nachází již v mé bakalářské práci, kde jsem se detailně zabývala operací Out Distance a konfidentskou činností parašutisty Karla Čurdy, s čímž osobnost Viliama Gerika úzce souvisí. Hlavní prioritou mého nynějšího výzkumu je tedy působení Viliama Gerika v řadách zahraničního odboje i jeho následná konfidentská činnost v protektorátu. V rámci toho je mým záměrem také formulovat na základě syntézy historických pramenů teorie o možném zapojení Viliama Gerika do vyhlazení obce Lidice a prvního možného pokusu o rádiovou protihru s Londýnem. Další část výzkumu se zaměří na Gerikův život po roce 1942, a to především s důrazem na jeho působení v koncentračním táboře Dachau. V navazující problematice procesu Mimořádného lidového soudu vedeného po válce s Karlem Čurdou a Viliamem Gerikem, bude pozornost směřována na vyšetřování Viliama Gerika, jelikož případ Karla Čurdy je již detailně zpracován v mé bakalářské práci. Nedílnou součástí této práce jsou i životní příběhy dalších členů skupiny Zinc, proto se část odborného výzkumu věnuje rovněž osobnostem Oldřicha Pechala a Arnošta Mikše.

Při psaní této diplomové práce jsem využila několik typů zdrojů a metod práce. Prvotní metodou pro mne byl především výběr, využití a interpretace archivních materiálů, uložených v českých i zahraničních institucích. Stěžejním zdrojem pro mou práci byly spisy Mimořádných lidových soudů, které jsou uloženy ve Státním oblastním archivu v Praze. V těchto spisech se nachází veškeré poválečné výpovědi Viliama Gerika i svědků jeho konfidentské a ilegální činnosti. Dále jsem pracovala s materiály, které má v držení Vojenský historický archiv v Praze. Jedná se především o osobní složky československých parašutistů, ale také o dokumenty z plánování jednotlivých výsadekových operací. V tomto směru jsem ve své práci zužitkovala

rovněž kmenové listy československých parašutistů, které spravuje Vojenský historický archiv v Bratislavě. Ve fondech této instituce jsem během výzkumu objevila i další složku obsahující informace o vysazení skupiny Zinc na slovenském území, kterou jsem při tvorbě práce také využila. Dále mi posloužily materiály anglické organizace SOE, jež se nacházejí v britském Národním archivu sídlícím v Londýně. Tyto materiály obsahují primárně dokumenty o vysazení skupiny Zinc na okupovaném území, ale také informace o jednotlivých parašutistech, které exilové MNO v Londýně postupně získalo v průběhu druhé světové války. Dalším nezbytným zdrojem pro tvorbu mé diplomové práce jsou dokumenty z fondů Moravského zemského archivu v Brně, Archivu ministerstva vnitra a Archivu bezpečnostních složek. Z fondů těchto institucí jsem využila především výpovědi bývalých zaměstnanců a konfidentů pražského gestapa, kteří se zapojili do boje proti československým parašutistům. Ze sbírek Archivu bezpečnostních složek jsem použila rovněž archiválie týkající se likvidace obce Lidice. V rámci lidické tragédie byly podrobeny výzkumu také archiválie uložené v Národním archivu v Praze. Tento archiv vlastní mimo jiné, také fond Zemského četnického velitelství v Praze, který v kombinaci s archiváliemi Státního okresního archivu v Táboře přinesl obohacující informace k příběhu parašutisty Arnošta Mikše. Čerpala jsem také z archivních dokumentů dvou německých institucí. Jednalo se o Arolsen Archives, v jehož rozsáhlých sbírkách se mi podařilo nalézt osobní složku Viliama Gerika obsahující dokumenty, jež se týkají jeho internace v koncentračním táboře Dachau. Jedná se o složku vedenou na jméno Wenzel Novak, což je falešná identita, pod níž byl Viliam Gerik na příkaz gestapa v roce 1943 internován v pankrácké věznici, terezínské Malé pevnosti a následně i v koncentračním táboře Dachau. Že se skutečně jedná o dokumenty týkající se Viliama Gerika se mi podařilo prokázat na základě uvedeného data narození, jmen rodičů, zaměstnání a adresy trvalého pobytu v protektorátu. Další informace o Gerikově internaci v koncentračním táboře Dachau se mi podařilo získat také prostřednictvím Archivu Památníku koncentračního tábora Dachau.

K sepsání diplomové práce jsem kromě archivních zdrojů využila rovněž odbornou literaturu. Zásadními zdroji pro mou práci bylo několik publikací, jejichž obsah se nějakým způsobem dotýká operace Zinc. První publikací byly *Tři cesty k smrti: Zánik skupiny Zinc* od Jaroslava Andrejse. Jedná se o první literární počín věnovaný primárně parašutistům z výsadku Zinc. Tato publikace je sice založena na historickém výzkumu, ovšem svým charakterem má blíže k beletristické literatuře. Navíc vznikala v době, kdy politická situace neumožňovala studium mnoha dokumentů zásadních pro tuto problematiku. Pozoruhodný je ovšem fakt, že Jaroslav Andrejs byl osobně přítomen procesu Mimořádného lidového soudu s Karlem Čurdou a Viliamem Gerikem a rovněž přihlížel i jejich popravám, avšak jeho kniha o operaci Zinc spíše

mapuje osudy Arnošta Mikše a Oldřicha Pechala. Gerikův případ je zde zachycen pouze v základních faktech se značnými mezerami v posloupnosti historických událostí. Podrobněji se rozhodl zpracovat Gerikův příběh historik Zdeněk Jelínek v cyklu *Čeští parašutisté ze Západu uvězněni v Terezíně*, který vycházel na pokračování v Terezínských listech. Jelínek svou studii zamýšlel publikovat jako podrobný životopis Viliama Gerika, ale zemřel dříve, než stačil svou práci dokončit. Ve svém bádání se nedostal ani ke Gerikovu přihlášení na protektorátní policii, ale jeho výzkum i tak v této fázi prošel editací a byl zveřejněn v Terezínských listech. Přestože studie byla přerušena prakticky již ve svém začátku, jedná se o přínosný text, který ve své době obsahoval nové informace. Dále jsem ke svému výzkumu využila také regionální literaturu. Zásadní publikací se stala kniha *Bratři ve válce* od Reného Černého. Právě tento méně známý literární počín přinesl mnoho nových a zásadních informací o Arnoštu Mikšovi, jeho blízkých spolupracovnících a rodině. René Černý se ve své práci detailně věnuje i přestřelce, jež se odehrála 30. dubna 1942 na Požárech, a právě v tomto směru tato publikace významně obohatila mé bádání. Další regionální publikace, kterou můj výzkum bere výrazně v potaz, je *Voják, vlastenec a národní hrdina, štábní kapitán pěchoty Oldřich Pechal* od Lubora Nedbala. Tato útlá kniha v sobě ukrývá velice podrobný výzkum odbojové činnosti Oldřicha Pechala a jeho spolupracovníků, kteří na Kyjovsku vytvořili poměrně rozsáhlou ilegální síť, jejíž rozsah Nedbal detailně zmapoval, čímž velmi přispěl k mému výzkumu.

Předkládanou diplomovou práci jsem v rámci přehlednější kompozice rozdělila do dvanácti kapitol. První a druhá kapitola slouží k uvedení do historické situace. Nejprve jsem se zaměřila na vznik samostatné Slovenské republiky a na její mezinárodní problémy z počátku druhé světové války. Mým cílem v rámci této části bylo objasnit podstatu událostí, které přiměly Viliama Gerika k odchodu do československých zahraničních jednotek. Dále jsem věnovala pozornost také české situaci, po vyhlášení slovenské autonomie. Zatímco Slovensko se stalo podporovatelem nacistického Německa, na zbytku českého území došlo k vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Subkapitola charakterizující protektorátní režim klade důraz především na persekuci domácího odboje, čímž došlo k přerušení radiového spojení s československou exilovou vládou v Londýně. Druhá kapitola již představuje celý koncept výběru mužů pro speciální operace. Jeho základy jsem ukotvila v samotném formování československých zahraničních jednotek a spolupráci Ministerstva národní obrany československé exilové vlády s britskou organizací SOE. Vojáci, kteří tímto programem prošli, byli následně jako parašutisté vysazováni do protektorátu se speciálními úkoly. Jedním z těchto parašutistů byl i Viliam Gerik. Následující kapitola reflektuje předchozí kapitoly a zabývá se Gerikovým životem na Slovensku, odchodem do zahraničí a působením v zahraničních jednotkách, přičemž mým záměrem bylo

vyzdvihnout Gerikovy předpoklady pro vytipování do parašutistického programu, jež vyústilo jeho zařazením do výsadkové operace Zinc.

V další kapitole se již podrobně věnuji operaci Zinc. Jednalo se o zpravodajský výsadek, jehož úkolem bylo především obnovit ztracenou radiovou komunikaci s domácím odbojem. Na základě studia archivních pramenů předkládá tato kapitola veškeré důvody, proč MNO tuto operaci připravilo. Dále je zde rovněž popsáno, jakým způsobem měla probíhat radiová komunikace mezi skupinou Zinc a radiovou ústřednou v Londýně. Na základě svého výzkumu jsem také zrekonstruovala princip šifrování zpráv, jež měl výsadek Zinc používat pro tvorbu svých depeší.

Následující kapitoly již detailně mapují samotný výsadek a první dny skupiny Zinc v protektorátu. Pro větší přehlednost jsem tyto kapitoly rozdělila do několika dalších subkapitol. Mým záměrem bylo interpretovat všechny okolnosti, které přiměly Viliama Gerika k rozhodnutí dobrovolně se přihlásit na protektorátní policii. Tyto kapitoly rovněž zachycují také tragické osudy zbylých členů výsadku Zinc. Následně jsem na základě syntézy archivních pramenů zrekonstruovala průběh všech konfidentských úkolů, jimiž gestapo pověřilo Viliama Gerika. Mým cílem zde bylo také formulovat teorie o možném zapojení Viliama Gerika do vyhlazení obce Lidice a prvního možného pokusu o radiovou protihru s Londýnem, k němuž Němci pravděpodobně využili radiostanici výsadku Silver A. Svá tvrzení jsem podložila především archivními dokumenty, ale i odbornou literaturou.

Závěrečné kapitoly jsou již věnovány událostem po represích spojených s atentátem na Heydricha. Mým cílem bylo především zmapovat veškeré snahy Viliama Gerika o vyvíjení ilegální činnosti v protektorátu a interpretovat konkrétní příčinu jeho zatčení, která vedla k jeho internaci v pankrácké věznici, terezínské Malé pevnosti a koncentračním táboře Dachau, po němž následoval návrat do Československa a proces Mimořádného lidového soudu. Tato část Gerikova života dosud nebyla dostatečně prozkoumána, a proto bylo mým záměrem toto učinit.

Za největší přínos své diplomové práce považuji nejen samotnou biografii Viliama Gerika, založenou na dosud nepublikovaných informacích a formulovaných teoriích, jež přinášejí nový pohled na některé zásadní události heydrichiády, ale také další zpracování osudů Oldřicha Pechala a Arnošta Mikše, do nichž je Gerikova biografie zasazena. Společně tak vytvářejí komplexní studii věnovanou skupině Zinc, která dosud v odborné literatuře chyběla.

1. Slovenský štát

Myšlenka samostatného slovenského štátu se začala postupně formulovat již v meziválečném období. V posledním roce první světové války došlo v květnu 1918 k podpisu Pittsburské dohody, která potvrzovala spojení Čechů a Slováků do jednoho samostatného demokratického státu. Dohoda dále zaručovala Slovákům samostatnou státní správu, soudnictví a potvrzovala slovenštinu jako úřední jazyk. Krátce po vyhlášení Československé republiky se ovšem Pittsburská dohoda stala příčinou vnitropolitického boje. Slováci zkrátka nedokázali na Masarykův příslib autonomie zapomenout.¹

V zimě roku 1918 byla založena Slovenská ľudová strana. Jejím předsedou se stal katolický kněz Andrej Hlinka, jež v čele strany setrval až do své smrti v srpnu roku 1938. Během jeho předsednictví se strana dostala do čela slovenského autonomního hnutí. V polovině dvacátých let došlo ke změně jejího názvu na Hlinkovu slovenskou ľudovou stranu (HSL'S). Hlinka nacházel podporu především u nacionalisticky smýšlejícího obyvatelstva a katolického duchovenstva. V roce 1927 vstoupili představitelé HSL'S do československé vlády, kde horlivě prosazovali slovenskou autonomii.²

V této době se v politice výrazně začal prosazovat první místopředseda HSL'S Jozef Tiso, jež mezi lety 1927 – 1929 zastával funkci ministra zdravotnictví a tělovýchovy. Tiso se projevil jako obratný politik, který chtěl slovenské autonomie dosáhnout především ústavní cestou, a proto brzy získal pověst muže, s nímž je možné diskutovat o politických záležitostech. Tiso navíc získal velkou důvěru Andreje Hlinky a v době jeho nepřítomnosti byl dočasně pověřen vedením celé strany.³

HSL'S ovšem postupně nabírala na síle a stávala se radikálnější. V roce 1929 její představitelé protestně vystoupili z vlády kvůli uvěznění svého poslance Vojtěcha Tuky. Ten byl souzen za špionáž pro Maďarsko. Od té doby HSL'S navázala spolupráci se separatistickými stranami Československa. O tři roky později se HSL'S spojila se Slovenskou národní stranou a vytvořili autonomistický blok. Jeho představitelé byly označováni jako autonomisté a nadále vystupovali v duchu politického programu HSL'S. Velký zlom přišel až v srpnu 1933, kdy se v Nitře konaly slavnosti u příležitosti 1100. výročí vysvěcení prvního křesťanského kostela ve střední Evropě. Přestože šlo o církevní událost, pražská vláda si uvědomovala její důsledky, proto raději sama převzala veškerou organizaci a vyloučila slovenské autonomisty z oficiálního

1 MACMILLANOVÁ, Margaret. *Vojna: Ako nás formoval konflikt*. Přeložil Martin Sliz. N Press, 2021. ISBN 978-80-8230-047-8. s. 203 – 226.

2 *Slovenský štát: 1939-1945: vojna, spoločnosť, život*. Živá historie (Extra Publishing). Brno: Extra Publishing, 2019. ISBN 978-80-7525-225-8. s. 6 a 7.

3 Tamtéž, s. 10.

programu. Celá událost však během jediného dne přerostla v otevřenou manifestaci. Stotisícový dav požadoval slovenskou autonomii. Organizátoři tedy nakonec museli ustoupit a předat řízení akce Andreji Hlinkovi. Ten následně vystoupil na tribunu a vyslovil požadavek na splnění Pittsburské dohody.⁴

Po událostech v Nitře se dostalo větší povědomí o slovenských autonomistech i za hranice Československa. V září roku 1936 se HSL'S oficiálně přihlásila k fašismu a navázala úspěšnou finanční spolupráci se Sudetoněmeckou stranou. Po smrti Andreje Hlinky se do čela strany postavil Jozef Tiso. Pod jeho vedením vystupovala HSL'S jako exkluzivní strana, která řídila slovenské politické dění a počty jejích voličů stále stoupaly. Následně HSL'S založila i vlastní polovojenskou organizaci. Do dějin se zapsala jako Hlinkova garda a stala se nejdůležitější bezpečnostní oporou Tisova režimu.⁵ Struktura strany ovšem nebyla zcela jednotná, i když se všichni představitelé shodovali na katolické víře a slovenské autonomii. V průběhu času se uvnitř strany vymeziła radikální frakce, která inklinovala k nacistické ideologii. Sám Jozef Tiso patřil k umírněným představitelům a zpočátku se snažil omezovat radikální vliv, ale na druhé straně to byl právě on, kdo vnesl do slovenské politiky první nacistická opatření.⁶

Další slovenské kroky výrazně ovlivnila mezinárodní politika. V září roku 1938 se konala konference v Mnichově, na níž měli zástupci Německa, Itálie, Francie a Velké Británie rozhodnout o budoucnosti československého pohraničí. Cílem Francie a Velké Británie bylo udržet mír na evropském poli za každou cenu, a proto nakonec dohodu s Hitlerem podepsali.⁷

Pro Československo to byla tvrdá rána, ale čelní představitelé HSL'S v čele s Jozefem Tisem vycítili v této situaci svou příležitost. Obrátili se na představitele ostatních slovenských stran. Jejich jednání proběhlo 6. října 1938 v Žilině. Výsledkem byl dokument, který navrhoval slovenskou autonomii. Pražská vláda se nacházela v bezvýchodné situaci, ale přesto Žilinskou dohodu smetla ze stolu. Jozef Tiso byl ihned odvolán z funkce premiéra a jeho vláda ztratila pravomoce. Praha rozhodla, že nejlepším řešením bude proti Slovensku zasáhnout vojensky.⁸

Adolf Hitler slovenskou situaci sledoval velmi pozorně. Věděl dobře, že pokud by Slovensko získalo vytouženou samostatnost, Česko-Slovensko by tím prakticky přestalo existovat, což by zneplatnilo mnichovskou dohodu, která svazovala Německu ruce, jelikož zaručovala celistvost

4 Tamtéž, s. 10 a 11.

5 Protektorát 1939-1945: okupace, odboj, denní život. Vydání druhé, upravené. Brno: Extra Publishing, 2018. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-153-4. s. 16.

6 *Slovenský štát: 1939-1945: vojna, spoločnosť, život*. Živá historie (Extra Publishing). Brno: Extra Publishing, 2019. ISBN 978-80-7525-225-8. s. 10 a 11.

7 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 10.

8 Protektorát 1939-1945: okupace, odboj, denní život. Vydání druhé, upravené. Brno: Extra Publishing, 2018. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-153-4. s. 16.

zbylého československého území. Jinými slovy, pokud by byly mnichovské závazky zneplatněny, mělo by Německo otevřenou cestu k ovládnutí zbytku českého území. Hitler tedy začal jednat. Během následujících týdnů navštívilo Berlín hned několik slovenských delegací. Nakonec Hitler požádal o schůzku přímo Jozefa Tisa. Jejich setkání přihlížel i německý ministr zahraničí Joachim von Ribbentrop. Hitler požadoval, aby Slovensko okamžitě vyhlásilo samostatnost, jinak bude slovenské území rozděleno mezi Německo, Maďarsko a Polsko. Jozef Tiso odjel zpět do Bratislavy, aby sdělil Hitlerovo ultimátum slovenskému sněmu. Následně proběhlo hlasování a dne 14. března 1939 byla vyhlášena samostatná Slovenská republika.⁹

Nově vzniklý Slovenský stát formálně zachovával republiku, ale jeho politický systém byl ryze totalitní. Navíc byl již od prvních hodin své existence vnímán jako spojenec nacistického Německa. Prezidentem se stal Jozef Tiso a jeho HSL'S záhy obsadila všechny důležité instituce. U většiny Slováků převládala euforie z dovršení dlouholetých snah o autonomii a navíc věřili, že s odstupem času bude možné německý vliv oslabit. Hitler však našel způsob, jak zajistit německému vlivu dlouholetou platnost. Koncem března 1939 donutil čelní představitele slovenské politiky podepsat Smlouvu o ochranném vztahu mezi Německou říší a Slovenským státem. Podpisem této smlouvy Slovenský stát podřídil svou zahraniční politiku a vojenské zájmy nacistickému Německu, které se naopak zavázalo chránit integritu slovenského území. První Slovenská republika tak patřila po celou dobu své existence až do vypuknutí povstání v roce 1944 mezi státy politicky, ekonomicky i vojensky závislé na Třetí říši.¹⁰

1.1. Maďarsko-slovenský konflikt

Po mnichovské konferenci, v období tzv. druhé republiky, bylo Československo značně oslabeno vnitropolitickou krizí. Pražská vláda byla zaměstnána důsledky mnichovské dohody a Slovensko se zase soustředilo na svou autonomii. Této situace se rozhodlo využít Maďarsko, kde se již v meziválečném období probouzely snahy o obnovu „Velkého Maďarska“. Navíc maďarské územní nároky zůstávaly i po Mnichovu stále nevyřešeny, a proto se Maďaři rozhodli vzít věci do vlastních rukou. Počátkem října 1938 vpadla maďarská armáda na území Slovenska a Podkarpatské Rusi s cílem rozvracet v pohraničí československou státní i bezpečnostní správu. Tehdy ještě byla maďarská agrese zastavena, ale Budapešť se s porážkou odmítala smířit.¹¹

Další ofenzíva byla naplánována již proti samostatnému Slovenskému státu. Maďaři počítali s tím, že po zániku Česko-Slovenska zmizí ze slovenského pohraničí české vojenské

9 *Slovenský štát: 1939-1945: vojna, spoločnosť, život. Živá historie* (Extra Publishing). Brno: Extra Publishing, 2019. ISBN 978-80-7525-225-8. s. 17 – 19.

10 Tamtéž, s. 20 – 25.

11 *Slovenský štát: 1939-1945: vojna, spoločnosť, život. Živá historie* (Extra Publishing). Brno: Extra Publishing, 2019. ISBN 978-80-7525-225-8. s. 26.

jednotky, bez nichž slovenská armáda nedokáže sama dlouho odolávat.¹² Invaze začala pouhých devět dní po vzniku Slovenského státu. Maďarská armáda postupovala v několika směrech z Podkarpatské Rusi. Slovensko ještě ten den vyhlásilo mobilizaci, ale kvůli odsunu českých vojáků byly slovenské jednotky početně oslabené a chyběly také tanky i obrněná vozidla.¹³

Slovenská vláda ovšem spoléhala na diplomacii, a proto se obrátila na Německo, s nímž před několika dny uzavřela Ochranou smlouvu. Třetí říše se ovšem od slíbených záruk distancovala a Slovensko zůstalo proti maďarské agresi samo.¹⁴ Veškeré pokusy slovenské armády o protiútok skončily neúspěchem. Celý konflikt se nakonec táhl až do konce března 1939. Tehdy se do věci konečně vložila diplomacie Třetí říše. Maďarská vláda pod německým nátlakem navrhla slovenské protistraně příměří a Slovensko muselo souhlasit.¹⁵ Maďarsku byly potvrzeny jeho územní zisky. Jednalo se o území, kde žilo téměř 70 000 obyvatel slovenské, maďarské i rusínské národnosti. Přestože Maďarsko dosáhlo vytyčených cílů, hodnotilo celý konflikt jako méně úspěšný.¹⁶

1.2. Česká situace po vyhlášení slovenské samostatnosti

Díky slovenské autonomii došlo k zneplatnění mnichovských závazků. Nyní již mělo nacistické Německo otevřenou cestu k ovládnutí zbylého českého území. Čeští politikové se však odmítali vzdát bez boje. Ještě 14. března 1939 vyrazil prezident Emil Hácha v doprovodu ministra zahraničí Františka Chvalkovského do Berlína. Chtěli s Adolfem Hitlerem vyjednat alespoň určitou autonomii pro české země. Hitler však jejich návrhy rovnou smetl ze stolu a požadoval, aby prezident Hácha podepsal souhlas s německou okupací. Hácha se ocitl pod palbou německých výhrůžek a navíc byl oslaben srdečním záchvatem. Již nebylo jiné cesty, a proto nakonec Hitlerův dokument podepsal. V noci na 15. března 1939 překročily jednotky SS a wehrmachtu státní hranice a postupně bez většího odporu obsadily celé české území. Druhý den podepsal Adolf Hitler v Praze výnos, který na okupovaném území zřizoval tzv. Protektorát Čechy a Morava.¹⁷

12 Tamtéž, s. 27.

13 DEÁK, Ladislav. *Malá vojna: (Vojenský konflikt medzi Maďarskom a Slovenskom v marci 1939): Príspevky a materiály z konferencie v Michalovciach, 30.3.1993.* 2.vyd. Bratislava: Slovakia Plus, 1993. ISBN 80-88750-02-4. s. 38.

14 *Slovenský štát: 1939-1945: vojna, spoločnosť, život.* Živá historie (Extra Publishing). Brno: Extra Publishing, 2019. ISBN 978-80-7525-225-8. s. 27.

15 DEÁK, Ladislav. *Malá vojna: (Vojenský konflikt medzi Maďarskom a Slovenskom v marci 1939): Príspevky a materiály z konferencie v Michalovciach, 30.3.1993.* 2.vyd. Bratislava: Slovakia Plus, 1993. ISBN 80-88750-02-4. s. 73.

16 *Slovenský štát: 1939-1945: vojna, spoločnosť, život.* Živá historie (Extra Publishing). Brno: Extra Publishing, 2019. ISBN 978-80-7525-225-8. s. 27.

17 *Protektorát 1939-1945: okupace, odboj, denní život.* Vydání druhé, upravené. Brno: Extra Publishing, 2018. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-153-4. s. 16 a 17.

České země se staly nezbytnou součástí nacistické mašinérie a s tím přišla i nová pravidla. Zaveden byl přidělový systém, v ulicích se objevily dvojjazyčné nápisy. V červnu 1939 vešly v platnost rasové zákony. Na český národ čekala germanizace. Všichni obyvatelé měli být rasově přezkoumáni a rozděleni do tří skupin. „*Obyvatelé rasově vyhovující měli být poněmčeni, obyvatelé rasově nevhodní měli být deportováni za Ural a lidé s vyhovujícím rasovým původem, avšak nepřátelští vůči nacistickému Německu, se měli podrobit pokusu o poněmčení. Pokud by u těchto obyvatel k poněmčení nedošlo, měli být postaveni ke zdi.*“¹⁸

Ve funkci protektorátního prezidenta nadále setrval Emil Hácha a zachována zůstala také vláda. Oba tyto státní orgány měly reprezentovat formální autonomii protektorátu, ale ve skutečnosti protektorát řídily nacistické složky. Největší moc držel v rukách říšský protektor. Ten fungoval jako Hitlerův přímý zástupce. Jeho úřad v Černínském paláci kontroloval veškeré sféry protektorátního života. Prvním protektorem se stal Konstantin von Neurath. Byl to ostřílený německý politik s bohatou diplomatickou kariérou. Jmenování Neuratha představovalo Hitlerův ústupek vůči Čechům, jelikož Hácha vznesl požadavek, aby funkci protektora nevykonával sudetský Němec. S Neurathovým působením v Čechách je spjato především uzavření českých vysokých škol a perzekuce židovského obyvatelstva.¹⁹ Neurath ovšem nebyl příliš protičesky zaměřen, navíc v průběhu roku 1941 vzrůstal počet aktivit domácího odboje. Vzniklá situace se brzy stala trnem v oku státního tajemníka K. H. Franka, který vůči obyvatelům protektorátu postupoval obzvláště nelítostně. Jeho praktiky a tvrdý dozor nad protektorátem mu vynesly přezdívku „krvavý pes“. Postupem času Frank začal pomýšlet na post říšského protektora. Ten sice i přes urputnou snahu nezískal, nicméně dosáhl alespoň Neurathova odvolání. Adolf Hitler využil Neurathova špatného zdravotního stavu a v září 1941 jej neformálně odvolal z funkce protektora.²⁰

Český národ brzy poznal, že Neurathovo období bylo o poznání mírnější než to, které následovalo po něm. Dne 27. září 1941 se obyvatelé protektorátu dozvěděli z Hitlerova výnosu jméno Neurathova nástupce: „*Po dobu trvání nemoci říšského protektora v Čechách a na Moravě, říšského ministra svobodného pána von Neuratha, pověřuji SS Obergruppenführera Reinharda Heydricha zastupujícím vedením záležitostí protektora v Čechách a na Moravě.*“²¹ Adolf Hitler potřeboval v Čechách někoho, kdo by rozdrtil vzrůstající českou rezistenci a

18 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 14 a 15.

19 Protektorát 1939-1945: okupace, odboj, denní život. Vydání druhé, upravené. Brno: Extra Publishing, 2018. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-153-4. s. 26.

20 TUNYS, Ladislav. *Noc před popravou: K.H. Frank a jeho obhájce: archivy promluvily*. Praha: J & J, 1995. ISBN 80-901084-4-X. s. 65.

21 HRUŠKA, Emil. *Heydrich na Pražském hradě: plány, opatření a názory zastupujícího říšského protektora*. Praha: Epoque, 2022. ISBN 978-80-278-0075-9. s. 9.

Heydrich se jevil jako ideální volba. Měl za sebou devítiletou službu v námořnictvu a již od počátku třicátých let aktivně působil v řadách NSDAP a SS. Navíc byl velmi schopný a ctizádnostivý. Díky tomu rychle stoupal po nacistickém kariérním žebříku. V době svého příchodu do Prahy již patřil mezi nejvýše postavené nacisty. Byl šéfem Hlavního úřadu říšské bezpečnosti a Bezpečnostní služby a také spolupracoval na organizaci genocidy evropských Židů.²²

Heydrich přijel na Pražský hrad 27. září 1941. Ještě téhož dne absolvoval schůzku s K. H. Frankem. O pár hodin později byl zatčen předseda protektorátní vlády Alois Eliáš, o němž bylo známo, že spolupracuje s odbojem. Sám K. H. Frank sice úřad protektora nezískal, ale mohl být spokojen, jelikož do Čech přijel protektor, který jistě zradikalizuje germanizaci českého národa.²³ Reinhard Heydrich oficiálně nastoupil do funkce 28. září. Zvolil si symbolické datum na den svatého Václava. Nad celým protektorátem byl okamžitě vyhlášen civilní výjimečný stav. Do konce listopadu policie pozatýkala zhruba 6 000 lidí a dalších 2 250 jich bylo deportováno do koncentračních táborů. Stanné soudy vydaly 486 rozsudků smrti. Seznamy popravených oznamoval pravidelně rozhlas i denní tisk a brzy se začaly vylepovat také v ulicích v podobě červených plakátů.²⁴

Před čelní představitele okupační správy Heydrich předstoupil teprve až 2. října 1941. Ve své pečlivě připravené řeči nastínil metodu cukru a biče, kterou hodlal v protektorátu nastolit. Dále všem přítomným zdůraznil, jak důležitý je český průmysl pro válčící Německo, a proto je nutné zastavit sabotáže a stávky v továrnách.²⁵ Během následujících měsíců přišla likvidace černého trhu. Příděly dělníků se začaly zvyšovat a zlepšilo se i zásobování továren. Na druhé straně Heydrichův režim zavedl tvrdá opatření proti českému odboji. V únoru 1942 došlo sjednocením bezpečnostního aparátu ke vzniku Uniformované protektorátní policie.²⁶ Německému tlaku neuniklo také četnictvo, jež muselo zasahovat proti odbojovým organizacím a nově i proti československým výsadkářům z Velké Británie. Zanedlouho Němci rozbili Ústřední vedení odboje domácího (ÚVOD), centrální orgán odbojových skupin na území protektorátu, jež vznikl na jaře 1940 ze zástupců Politického ústředí, Obrany národa a Petičního výboru Věrní zůstaneme.²⁷

22 WHITING, Charles. *Heydrich: sluha smrti*. Přeložil Jan KOZÁK. Jota - Military. Brno: Jota, 2003. ISBN 80-7217-198-4. s. 32 – 67.

23 TUNYS, Ladislav. *Noc před popravou: K.H. Frank a jeho obhájce: archivy promluvily*. Praha: J & J, 1995. ISBN 80-901084-4-X. s. 68 a 69.

24 DESCHNER, Günther. *Reinhard Heydrich: architekt totální moci*. Přeložil Vladimír ČADSKÝ. V Praze: Rybka Publishers, 2002. ISBN 80-86182-62-2. s. 147.

25 HRUŠKA, Emil. *Heydrich na Pražském hradě: plány, opatření a názory zastupujícího říšského protektora*. Praha: Epoque, 2022. ISBN 978-80-278-0075-9. s. 29 – 48.

26 UHLÍŘ, Jan Boris. *Protektorát Čechy a Morava v obrazech*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7360-675-6. s. 172.

27 *Rok 1942 v českém odboji: [sborník příspěvků z vědecké konference]*. Praha: Český svaz bojovníků za svobodu, 1999. ISBN 80-7005-031-4. s. 31.

Hlavním posláním ÚVODU byla koordinace veškeré odbojové činnosti na území protektorátu, ale postupem času se stalo jednou z hlavních priorit vytvoření radiového spojení s Londýnem, kde vznikla československá exilová vláda v čele s prezidentem Edvardem Benešem. Informace z domova byly pro exilové politiky zásadní, jelikož na jejich základě mohli formulovat a začít realizovat konkrétní způsoby podpory domácího odboje.²⁸

ÚVOD shromážděné informace předával do Londýna prostřednictvím několika radiostanic. Ty operovaly pod krycími názvy Sparta I. a Sparta II. Činnost těchto vysílaček je spojena především s odbojovou skupinou Tři králové, kterou tvořili plk. Josef Balabán, plk. Josef Mašín a štpt. Václav Morávek. Společně s nimi se do zpravodajské činnosti zapojila i řada jejich spolupracovníků. Cenné informace získávali i od dvojitého agenta A-54, důstojníka německé zpravodajské služby Abwehr Paula Thümmela. Domácímu odboji se podařilo udržovat radiové spojení s československou exilovou vládou mezi lety 1940 – 1941. Jako první byla vyřazena z provozu Sparta II., a to již v dubnu 1941, kdy gestapo dopadlo Josefa Balabána. Poté již byla odbojová síť rozsáhle narušena a vyvíjet zpravodajskou činnost bylo stále obtížnější. Německá policie navíc zřídila v Praze zaměřovací službu. Její centrála v prostorách Pražského hradního komplexu fungovala dvacet čtyři hodin denně. Jejím hlavním úkolem bylo odposlouchávání a zaměrování vysílání ilegálních radiostanic. Zbylá vysílačka Sparta I. se proto musela neustále přesouvat na různá místa v Praze, aby nedošlo k jejímu dopadení. Přesto se gestapu podařilo počátkem května 1941 zorganizovat úspěšný zátah a Spartu I. zneškodnit. Poté navíc došlo k zatčení řady odbojářů.²⁹

Odbojová síť Tři králů byla v troskách, ale navzdory tomu se Josefu Mašínovi, Václavu Morávkovi a radistovi Jindřichu Peltánovi podařilo znovu uvést do provozu Spartu II. Gestapu se však brzy podařilo zaměřit její signál a vysílání do Londýna tak přerušil vpád gestapa do jednoho z Morávkových konspiračních bytů v Nuslích. Během této akce byl s četnými zraněními zatčen Josef Mašín. Morávek s Peltánem unikli a během června 1941 se ještě několikrát pokusili obnovit kontakt s Londýnem, ale veškeré jejich snahy skončily neúspěchem. Od července 1941 tak udržovala spojení s Londýnem pouze znovu obnovená vysílačka Sparta I. Její činnost však neustále narušovaly zásahy gestapa, ale přesto se díky ní podařilo do Londýna předat mnoho důležitých informací.³⁰

K definitivnímu přerušení radiového spojení došlo v říjnu 1941. Tehdy byl v Jinonicích

28 ANDREJS, Jaroslav. *Smrt boha smrti: legendy a skutečnosti kolem atentátu na Heydricha*. Brno: Jota, 1997. Military (Jota). ISBN 80-7217-011-2. s. 78.

29 *Rok 1942 v českém odboji: [sborník příspěvků z vědecké konference]*. Praha: Český svaz bojovníků za svobodu, 1999. ISBN 80-7005-031-4. s. 32 - 46.

30 KETTNER, Petr a JEDLIČKA, Ivan Milan. *Tajemství tří králů: o lidech, kteří nesměli vstoupit do historie*. Praha: Riopress, 1998. ISBN 80-85611-92-9. s. 109 – 124.

znovu zachycen signál ilegální radiostanice. Gestapo zorganizovalo velkou ozbrojenou akci, při níž se podařilo zajistit Spartu I a do rukou se jim dostalo také několik depeší, které rozluštili. Následně se spustila lavina zatýkání příslušníků ÚVODu. Němcům se tak podařilo rozpráší poslední zbytky domácích odbojových organizací, proto Londýn musel vzít věci do vlastních rukou a vymyslet, jak posílit domácí odbojovou síť a obnovit radiové spojení.³¹

³¹ *Rok 1942 v českém odboji: [sborník příspěvků z vědecké konference]*. Praha: Český svaz bojovníků za svobodu, 1999. ISBN 80-7005-031-4. s. 58.

2. Českoslovenští parašutisté z Velké Británie

2.1. Formování čs. zahraničních jednotek ve Velké Británii

Dne 21. července 1940 byla v Londýně ustanovena československá exilová vláda v čele s prezidentem Edvardem Benešem. Nová vláda vznikla ze třinácti politiků, kteří byli připraveni bojovat proti nacistickému Německu. Do čela vlády usedl Jan Šrámek. Funkci ministra obrany zastával generál Sergej Ingr a ministrem zahraničí se stal Jan Masaryk, jehož Britové velmi uznávali. Základy československé spolupráce s Brity položil již plk. gšt. František Moravec a jeho zpravodajská služba, která po podpisu mnichovské dohody čelila tvrdým zásahům gestapa. Britská vláda tehdy hodila Františku Moravcovi záchranné lano, když mu umožnila přesunout československou zpravodajskou službu do Velké Británie. Moravcovi lidé potom ve spolupráci s Brity začali navazovat kontakty s dalšími zpravodajskými službami na spojeneckých územích. Zatímco se rozbíhala činnost československého zahraničního zpravodajství, plukovník Moravec navázal spolupráci s Edvardem Benešem. Jejich cílem bylo vytvoření exilové vlády a československých zahraničních jednotek. Londýn se tedy měl stát centrem československého zahraničního odboje.³²

Jakmile byla uznána exilová vláda, začala dlouhá jednání s Brity. První kroky exilové vlády výrazně ovlivnilo dění v Evropě. Po pádu Francie zůstalo v okolí Marseille zhruba 11 400 československých vojáků. Z toho 40,7 % tvořili Slováci. Všichni byli soustředěni ve vojenském táboře u městečka Agde, v místech bývalého zajateckého tábora z doby 1. světové války. V Agde panovaly tvrdé podmínky. Tábor byl značně přelidněný, do zchátralých dřevěných baráků zatékalo. Vojáci museli věčně čelit zimě a postupem času se zhoršovalo také zásobování. Navíc mezi slovenskými vojáky stoupal po vzniku Slovenského státu odpor k čechoslovakismu. Jednalo se především o Slováky, kteří již neměli tak silné vazby na Československou republiku. Ovšem i navzdory klesající morálce, byla většina těchto československých vojáků připravena bojovat proti Německu. Někteří již měli za sebou službu ve francouzské Cizinecké legii, v jejíž řadách se zapojili do bojů v severní Africe i na ustupující francouzské frontě. Následně v Agde na jihu Francie vznikl 1. československý pěší prapor, z něhož vzešla 1. československá divize.³³

Českoslovenští politikové v Londýně pozorně sledovali dění ve Francii a poté, co Paříž podepsala kapitulaci, zahájili evakuaci československých vojáků z Agde do Velké Británie. Po příjezdu na britské území byli evakuovaní vojáci soustředěni do vojenského tábora v rozlehlém

32 BROD, Toman a Eduard ČEJKA. Na západní frontě: historie československých vojenských jednotek na Západě v letech druhé světové války. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1965. Dokumenty. s. 27 – 30.

33 STEHLÍK, Eduard. Jan Kubiš: nezastaví mne ani to nejhorší... Polnička: Tváře, 2017. ISBN 978-80-88041-14-6. s. 47 – 50.

zámeckém parku v Cholmodely. Následně exilová vláda uzavřela s britskou delegací „*dohodu o právním a organizačním základu československých ozbrojených sil ve Velké Británii*“.³⁴ Na základě této dohody mohl z československých pozemních jednotek vzniknout jednotný samostatný útvar, který sice operačně podléhal Britům, ale jeho vedení tvořili českoslovenští důstojníci. První samostatnou československou brigádu na území Velké Británie vytvořilo celkem 3 276 vojáků, kteří podporovali kroky exilové vlády.³⁵

2.2. Pošleme tam parašutisty

Ve Velké Británii prošly československé jednotky značnou reorganizací, která vyústila vznikem Ministerstva národní obrany (MNO) jakožto řídicího aparátu pro plánování budoucích vojenských operací československého odboje. MNO tvořili převážně příslušníci bývalé československé vojenské správy ve Francii. Jejich sídlem se stala budova s číslem 134 na Piccadilly v centru Londýna. Krátce po svém vzniku začalo MNO připravovat první scénáře zahraniční pomoci domácímu odboji na území protektorátu. Veškeré plány však počítaly s tím, že v protektorátu vypukne ozbrojené protiněmecké povstání, proto se MNO připravilo především na dodávky zbraní, ale později se objevila také myšlenka vyslat do protektorátu omezený počet parašutistů, kteří by povstání podpořili. Domácí odboj se ovšem nacházel v krizové situaci, a tak muselo MNO hledat jinou cestu.³⁶

S Heydrichovým režimem bylo nutné posílit řady domácích odbojářů a cesta vzduchem za pomoci padáku se jevila jako efektivní způsob, jak do protektorátu dopravit vycvičené odborníky se speciálním materiálem.³⁷ Shodou okolností v této době vznikala britská organizace Special Operations Executive (SOE), která měla provádět sabotážní, diverzní a zpravodajskou činnost na území okupovaném nacisty. K SOE se přidružovala ještě britská zpravodajská služba SIS. Ta měla zájem o zpravodajskou spolupráci s československým domácím odbojem, proto SOE navázala spolupráci s II. oddělením MNO, které pod vedením plk. Františka Moravce zajišťovalo kontakt s domácím odbojem v protektorátu. Za této situace bylo na konci léta 1940 rozhodnuto o zahájení výcviku parašutistů, kteří budou se speciálními úkoly vysazováni do protektorátu.³⁸

34 BROD, Toman a Eduard ČEJKA. Na západní frontě: historie československých vojenských jednotek na Západě v letech druhé světové války. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1965. Dokumenty. s. 154 a 156.

35 Tamtéž, s. 178.

36 ŠOLC, Jirí. Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války. Praha: Merkur, 1990. ISBN 80-7032-624-7. s. 33 a 36.

37 ŠOLC, Jirí. *Po boku prezidenta: generál František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archivních dokumentů*. Praha: Naše vojsko, 2007. ISBN 978-80-206-0880-2. s. 85 – 93.

38 FOOT, Michael, Richard, Daniell, S. O. E. Sbor pro speciální operace. Stručná historie Útvary zvláštních operací 1940–1946, Brno 1997. ISBN 80-85914-40-9. s. 33.

Organizaci parašutistického programu převzal II. odbor MNO, kam mimo jiné spadalo také Moravcovo II. oddělení. Následně v rámci II. odboru MNO vznikla Zvláštní skupina D v čele s mjr. Karlem Palečkem, která měla na starosti výběr osob pro speciální operace, jejich výcvik a administrativu s tím spojenou.³⁹ Na výcviku československých parašutistů se významně podílela také britská SOE, která dodávala veškerý materiál i technické vybavení a která vybudovala rozsáhlou síť speciálních výcvikových středisek Special Training School (STS) na anglickém i skotském venkově. Následně byli vybráni českoslovenští důstojníci, kteří byli jako první vycvičeni v STS, aby mohli sami řídit výcvik československých parašutistů.⁴⁰ V zimě 1940 provedl mjr. Karel Paleček první výběr kandidátů na parašutistický výcvik u jednotek československé brigády. O jeho „výběrovém řízení“ se později šířila různá vyprávění, o tom, jak mjr. Paleček chodil v přestrojení za vojína mezi vojáky, aby sledoval vybrané kandidáty. Většina vojáků byla vybrána na doporučení svých velitelů. Z náboru k parašutistům byli vyřazeni vojáci německého a židovského původu. V případě Němců šlo o bezpečnostní opatření, jelikož parašutistický program byl postaven na požadavku hlubokého národního citění a Němci byli považováni v českém konspiračním prostředí za ne zcela bezpečný prvek, jelikož řada z nich stále hledala svůj vztah k Československu. U Židů byla hlavním důvodem obava z toho, že parašutisté židovského původu budou v protektorátu vystaveni absolutnímu nebezpečí a mohli by na sebe upozornit i některými semitskými rysy své fyziognomie. MNO nakonec rozhodlo, že do parašutistického výcviku nebudou vybírány po celou dobu války ani ženy kvůli své senzibilitě. Ideálními kandidáty tedy byli svobodní českoslovenští vojáci do třiceti let, bez závazků, s prokazatelnou osobní statečností a vyrovnanou povahou, inteligentní, tělesně zdatní a bez škodlivých návyků. K tomu navíc při výběru převažovala snaha vybírat osoby nevýrazného vzhledu, které nebudou přitahovat nežádoucí pozornost a nebudou provokovat čímkoliv, co vybočuje z rámce všednosti a anonymity. Každý vytipovaný kandidát byl zavolán na velitelství praporu, kde se dozvěděl základní informace. Od této schůzky byl již vázán slibem mlčenlivosti a přísného utajení. Pak vojáky čekal průpravný výcvik na STS.⁴¹

Celý výcvik měl několik částí. Nejprve měsíční „assault course“, konaný na území Skotska, při němž vojáci museli *„projít náročnou fyzickou přípravou, polním výcvikem, spojovacím výcvikem či cvičením se zbraněmi i výbušninami různých typů. Všichni účastníci kurzu museli absolvovat střelbu z britských i německých pistolí a také z britských samopalů*

39 ŠOLC, Jiří. Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války. Praha: Merkur, 1990. ISBN 80-7032-624-7. s. 33 a 36.

40 FOOT, Michael, Richard, Daniell, S. O. E. Sbor pro speciální operace. Stručná historie Útvary zvláštních operací 1940–1946, Brno 1997. ISBN 80-85914-40-9. s. 42.

41 ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993. ISBN 80-7032-853-3. s. 83 – 124.

*Thompson. Výcvik střelby probíhal v různých prostředích, ve dne i v noci. Střílelo se na pohyblivé i pevné terče. Mimořádný důraz byl rovněž kladen na manipulaci s výbušninami a základy zpravodajství, včetně práce s mapou i náčrtu.*⁴² Na tento výcvik vzápětí navazoval „paracourse“, který probíhal na letišti Ringway u Manchesteru. SOE zřídila v nevyužívaných hangárech tělocvičny pro výcvik seskoku padákem. „*V rámci paravýcviku měli parašutisté absolvovat teoretické základy seskoku padákem – organizaci samotného seskoku a chování po dopadu, včetně balení padáku, a to i za prudkého větru. Dále pak balení zásob do speciálních kontejnerů a nacvičování příjmu zásob či vybavení shazovaných z letadla.*“⁴³ Poté následovalo několik cvičných seskoků z letounů typu Whitley. Cvičné výsadky probíhaly ve dne i v noci. Po absolvování parašutistického výcviku byli parašutisté odesláni ještě na tzv. „dokončovací kurzy“, které je již připravovaly na zvláštní úkoly, s nimiž měli být vysazeni do protektorátu.⁴⁴

V momentě, kdy parašutisté absolvovali veškerý potřebný výcvik, odebrali se na vyčkávací stanici STS 2 ve vile Bellasis u města Dorking, kterou vedl nadpor. Rudolf Hrubec. Zde již čekali na poslední rozkazy. Mezitím se udržovali v kondici a radiotelegrafisté absolvovali ještě doplňující kurz zaměřený na manipulaci s vysílacími přístroji. Když bylo vše připraveno, dozvěděli se parašutisté konkrétní znění úkolu, s nímž budou vysazeni do okupované vlasti. Zadání úkolu obdržel každý parašutista v podobě písemného rozkazu. Ten mu byl přečten přímo Františkem Moravcem, nebo některým z velitelů doplňujícího výcviku. Podpisem parašutista souhlasil se splněním úkolu. Vše probíhalo za zavřenými dveřmi v přítomnosti Karla Palečka. Následně ještě došlo ke zhotovení falešných legitimací a sepsání osobních přání parašutistů, včetně jejich evidence majetku. Každý parašutista připsal do svého přání adresu, kam měly být jeho věci v případě úmrtí odeslány. Na závěr parašutisté absolvovali ještě krátké poučení o protektorátní situaci a velitelé výsadků převzali peníze pro své skupiny. Pak se již čekalo na pokyn k odletu.⁴⁵

42 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 29.

43 Tamtéž, s. 29 a 30.

44 STEHLÍK, Eduard. Jan Kubiš: nezastaví mne ani to nejhorší... Polnička: Tváře, 2017. ISBN 978-80-88041-14-6. s. 105.

45 ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1990. ISBN 80-7032-624-7. s. 38 – 43.

3. Viliam Gerik

Vilém Gériik se narodil 28. prosince 1920 v obci Slovenský Meder (dnes Palárikovo) v okrese Nové Zámky. Literatura a široká veřejnost ho však zná pod jménem Viliam Gerik. Tuto variantu jména začal sám používat v pozdějších letech v zahraničí. Jeho otec Peter Gériik měl v Mederu vlastní obchod, kde opravoval součásti dřevěných vozů a jiné potřebné hospodářské nářadí. Matka Aloisie zůstala v domácnosti. Patřilo jim stavení čp. 3 a na živobytí si občas přivydělávali na nedalekém statku grófa Károlyho. Viliam měl celkem čtyři sourozence. Dva starší bratry Františka a Jána. Ti se nakonec rozhodli jít v otcových stopách a celý život pracovali v zemědělském odvětví. Později k sourozencům přibýly ještě mladší sestry Mária a Štefánia. Mezi tolika sourozenci musel Viliam často bojovat o pozornost, ale zároveň si brzy získal pověst bystrého a zvědavého chlapce. V letech 1927 až 1931 navštěvoval lidovou školu v rodné obci, na kterou navazovaly další čtyři roky měšťanské školy. Pak se jako jediný ze sourozenců rozhodl opustit rodný kraj a odešel do Bratislavy, kde byl přijat k obchodnímu studiu. Dokončil ho za dva roky. Poté se vrátil zpět do Mederu a stal se obchodním příručím. To se psal rok 1937.⁴⁶

Následující rok na podzim došlo k první maďarské agresi vůči Slovensku. Počátkem října postoupily maďarské jednotky až k Novým Zámkům a získaly město Štúrovo. O deset dní později vyhlásilo Slovensko v jižním pohraničí stanné právo, ale aktivity maďarské armády pokračovaly dál. V listopadu 1938 byl obsazen i Slovenský Meder. Nastalou situaci se navíc rozhodla využít také Hlinkova garda a v noci ze 4. na 5. listopadu její příslušníci vyhnali z Piešťan, Nitry, Žiliny a dalších blízkých měst několik stovek židů do okolí Nových Zámků. Taková byla situace na území, které postupně získávalo Maďarsko.⁴⁷ S počátkem maďarské okupace se Viliam Gerik rozhodl znovu odejít do Bratislavy. Hranici okupovaného území se mu podařilo bez problémů ilegálně přejít nedaleko Nitry. V Bratislavě si našel novou práci v restauraci obchodního domu Luxor. Tento podnik se nacházel v první patře celého komplexu, a přestože v době Gerikova příchodu fungoval teprve několik měsíců, rychle se stal velmi populárním místem. Kromě práce začal Viliam také soukromě studovat elektrotechniku, která ho začala zajímat.⁴⁸

Na jaře 1939 do Viliamova života znovu zasáhla vysoká politika. V polovině března totiž došlo ke vzniku samostatného Slovenského státu a vzniku Protektorátu Čechy a Morava. Viliam Gerik patřil k lidem, kteří s rozpadem Československa nesouhlasili, a proto chtěl odejít do

46 REICHL, Martin. *Cesty osudu: [životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Cheb: Svět křídel, 2004. Svět křídel. ISBN 80-86808-04-1. s. 84.

47 PADEVĚT, Jiří. *Kronika druhé republiky: vláda, Slovensko, Podkarpatská Rus, antisemitismus, ozbrojené střety, kultura*. Praha: Academia, 2022. ISBN 978-80-200-3254-6. s. 42, 57 a 71.

48 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 697

zahraničí. Později sám uvedl, že právě v této době se rozhodl vstoupit do vznikajících československých jednotek za hranicemi. Pokusil se tedy získat práci ve Francii, kde se přijímali dělníci na polnohospodářské práce. Policejní ředitelství v Bratislavě mu za tímto účelem vydalo cestovní pas, ale jeho žádost o pracovní povolení byla zamítnuta kvůli nedostatečné praxi. Viliam tedy musel hledat jinou cestu. V srpnu se pokusil přejít u Čadce hranice do Polska, ale všude bylo rozmístěno mnoho hlídek, a tak jeho pokus nevyšel. O několik dní později Hitlerova armáda napadla Polsko a svět se ocitl ve 2. světové válce.⁴⁹

Viliam se vrátil domů k rodině. Slovenský Meder v té době již nesl název Tót – Megyer a oficiálně patřil Maďarsku.⁵⁰ Počátkem října 1939 odjel na několik dní ke svému strýci Edvardu Havlasovi do Šuran. Večer 27. října zaklepal na Havlasovy dveře neznámý muž. Představil se jako Jan Novotný. Bylo mu sotva osmnáct let a pocházel z Chotovin u Tábora. Kontakt na Gerikova strýce získal přes společného známého. Řekl také, že utekl z protektorátu, kde jej gestapo chtělo zatknout kvůli provedené sabotáži, a proto se chce dostat k československým jednotkám ve Francii. To byla další šance i pro Viliama Gerika. Druhý den se tedy společně vydali na cestu.⁵¹

Brzy ráno šli pěšky do Slovenského Mederu, aby se Viliam mohl rozloučit s rodinou, ale nakonec si toto rozhodnutí raději rozmyslel a vydali se rovnou na nádraží. Vlákem odjeli do Budapešti. Díky Viliamově dobré maďarštině neměli s komunikací v neznámém městě problémy. Ubytovali se u Gerikovy tety Marie Bachelové. V pondělí 30. října 1939 se přihlásili na francouzském konzulátě. Tam jim bylo sděleno, že konzulát pro ně nemůže vůbec nic udělat a že se mají obrátit na francouzské vyslanectví v Bělehradu. Druhý den zkusili štěstí ještě na polském a jugoslávském konzulátě, ale taktéž bez úspěchu. Nezbylo jim tedy nic jiného, než pokračovat v další cestě do Jugoslávie. Ilegálně překonali celé Maďarsko až k Moháči, kde překročili hranice a následně se přihlásili na vojenském velitelství v obci Doborševice. Zde dostali nabídku vstoupit do jugoslávské armády, ale oba ji odmítli s tím, že chtějí vstoupit do československých zahraničních jednotek ve Francii. Další jednání již přerušil rozkaz z vyššího velitelství, aby byli oba vráceni zpět do Maďarska. Spolu s nimi měl být odvezen také Ernest Koval z Polska, jež byl zadržen při ilegálním přechodu hranic. Po setmění byli všichni tři naloženi do vozu a srbští vojáci je odvezli zpět za hranice.⁵²

V ranních hodinách se společně vydali zpět do Jugoslávie. Tentokrát měli více štěstí. Pěšky se dostali po polních cestách až do Drače, kde si obstarali zásoby na další cestu. Za několik dní

49 Tamtéž, s. 697 a 698.

50 JELÍNEK, Zdeněk. *Čeští parašutisté ze Západu uvězněni v Terezíně III.: Viliam Gerik, I. část*. In: Terezínské listy, 23/ 95. s. 71.

51 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 698.

52 Tamtéž, s. 698 a 699.

došli až do Bělehradu. Nejprve se vydali s Kovalem na polský konzulát. Tam se jim díky Kovalovi podařilo získat adresu místa, kde se shromažďovali českoslovenští důstojníci a odkud se organizovaly vojenské transporty do Francie. Za několik dní zde obdrželi nové francouzské cestovní pasy a poté zde byli oba prezentováni již jako českoslovenští vojáci, i když Gerikovi nejprve vstup do vojska nechtěli vůbec povolit kvůli nízkému věku. Tři týdny nato se vypravoval nový transport, do něhož byl zařazen i Viliam Gerik. Jeho další cesta pokračovala přes Soluň, Istanbul, Skutari, Ankaru a Alep až do cizineckého tábora v Bejrútu. Odtud vyplul 5. prosince 1939 lodí Porthos přes Haifu a Alexandrii do Marseille.⁵³

Po opětovném prezentování byli noví vojáci odvázeni rovnou do vojenského tábora v Agde. Zde byl Viliam Gerik 16. prosince 1939 zařazen k 8. rotě 1. pěšího pluku a prošel základním výcvikem. Mezitím se již začal tvořit 2. pluk, ke kterému byl posléze převelen. V lednu 1940 byl díky svému zájmu o elektrotechniku poslán do poddůstojnické školy pro radiotelegrafisty. Po jejím absolvování byl přidělen jako radiotelegrafista k praporečné rotě.⁵⁴ Dne 5. června 1940 přišel rozkaz, aby se tato jednotka přesunula na francouzskou frontu. Viliam Gerik se tak v jejích řadách zúčastnil bojů na Marně. Jeho jednotka měla bránit patnáctikilometrové pásmo na levém břehu řeky. Boje s Němci v této oblasti vypukly 13. června 1940. Francouzi však brzy ztratili své pozice, a tak museli ustupovat i českoslovenští vojáci. Gerikova jednotka se přesunula do města Narbonne, kde je zastihla zpráva o evakuaci do Velké Británie.⁵⁵ Vojáci se tedy přemístili přes Agde do přístavu Sète, odkud vyplouvaly lodě do Velké Británie. Viliam získal místo na lodi Neuralia. Cesta vedla podél španělských břehů, skrz Gibraltar až do Liverpoolu, kam dorazil 12. června 1940. Z Liverpoolu byl spolu s dalšími dopraven do vojenského tábora v Cholmodeley. Zde jej zařadili ke spojovací četě 2. praporu, který byl následně přemístěn do Walton Hallu nedaleko Leamingtonu.⁵⁶ Po několika měsících si Viliam podal žádost k letectvu, ale než stačila být vyřízena, tak byl v létě roku 1941 vytipován pro plnění zvláštních úkolů v protektorátu a on se rozhodl tuto nabídku přijmout.⁵⁷

Radiotelegrafista a člen pozdějšího výsadku Clay Čestmír Šikola po válce vzpomínal na společné zážitky s Viliamem Gerikem u spojovací čety 2. praporu následovně: *„Byl to ctižádostivý, bystrý mládenec, asi o dva roky mladší než já a byl výborný radiotelegrafista, který se zajímal o elektrotechniku i o radiotechniku. Pokud se povahy týče, byl to nervní, rtuťovitý typ. Myslím, že měl trochu komplexy pro svou malou výšku, což se snažil kompenzovat tím, že se*

53 Tamtéž, s. 699, 700 a 701.

54 VÚA-VHA Bratislava, kmenový list Viliama Gerika.

55 JELÍNEK, Zdeněk. *Čeští parašutisté ze Západu uvězněni v Terezíně III.: Viliam Gerik, 1. část*. In: Terezínské listy, 23/ 95. s. 72.

56 VÚA-VHA Bratislava, kmenový list Viliama Gerika.

57 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 700.

snazil vyniknout, nebo na sebe alespoň upozornit, třeba i malými zlomyslnostmi. Například večer manipuloval s pojistkami a zhášel světla na ubikacích, jindy zase vhodil kovovou půlkorunu do nádoby s vodou a měl radost, když nachytil někoho, komu minci nabídl jako dar, když si ji vytáhne. Někdy v létě roku 1941 byl odveden ke zpravodajskému oddělení MNO do Londýna. Věděli jsme, že má jít domů jako parašutista. Naposledy jsme ho zahlédli začátkem února 1942 v bytě na Baywater Road v Londýně, kde jsme se s Oldou Dvořákem a Lubošem Jasínkem poprvé hlásili u šéfa zpravodajského oddělení plk. Moravce. To byl začátek naší cesty do protektorátu. Gerika, který zřejmě dostával instrukce, ukryli do koupelny, abychom se vzájemně neviděli. Ale jeho zvědavá letora ho přiměla k tomu, aby pootevřel dveře. Poznal Dvořáka a mě, na rtech se mu objevil jeho typický šibalský úsměv, ale někdo ho okřikl, a tak rychle dveře koupelny zavřel.⁵⁸

Dne 25. října 1941 odjel Viliam na základní sabotážní kurz na STS 26 ve Skotsku, na který navazoval parašutistický výcvik, konaný od 20. listopadu na letišti v Ringway. Gerik celý výcvik absolvoval se čtyřmi cvičnými seskoky a následujícím hodnocením: „Fyzická cvičení – velmi dobrý, plní cvičení – velmi dobrý, cvičení se zbraněmi – velmi dobrý, boj zblízka – velmi dobrý, výbušniny – velmi dobrý, test splnil na 99 %, prakticky velmi dobrý s přílišnou opatrností, čtení z map a náčrty – velmi dobrý, test splnil na 92 %, prakticky vynikající, zvětšování map – velmi dobrý, spojení – vynikající, 26 slov za minutu; zvláštní znalosti – záliba v elektrotechnice a radiotechnice, zná prostor Bratislava, Nové Zámky a Šala, plavec, kolo, motocykl – ano, kůň, auto – ne; hovoří maďarsky.“ V doplňující poznámce velitele stálo: „Tento student je v mnoha ohledech, vzhledem ke svému velmi mladému věku, velmi inteligentní, rychlý a zanícený. Vedl si mimořádně dobře v každé oblasti. Je velmi oblíbený a sympatický. Velmi mladý a prozatím zbrklý pro velení, ale je možný jeho výcvik k čemukoliv.“⁵⁹

Po válce vzpomínal na své zážitky z Velké Británie také Vladimír Růžička, který byl taktéž vytipován pro plnění zvláštních úkolů v protektorátu. Byl zařazen do speciálního výcviku ve Skotsku společně s Viliamem Gerikem. Oba se sice znali již z předchozí doby, ale během výcviku spolu vytvořili nerozlučnou dvojici, která dokázala za všech okolností spolupracovat. Díky jejich skvělým výsledkům se dokonce objevovaly spekulace o tom, že by mohli být oba zařazeni do stejného výsadku. Jejich přátelství však nakonec skončilo fotbalovým zápasem mezi československými parašutisty a jejich britskými instruktory. Do tohoto zápasu musel i proti své vůli nastoupit také Vladimír Růžička. Fotbal nebyl zrovna jeho silnou stránkou a ke svému neštěstí byl nasazen rovnou do obrany. Parašutisté nakonec prohráli 2:0 a na obou gólech nebyl

58 ŠIKOLA, Čestmír. *Clay-Eva: ve vzpomínkách radisty skupiny a spolupracovníků*. Praha: P3K, 2014. [ISBN 978-80-87343-29-6](#). s. 59 a 60.

59 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3, s. 5, 14 a 15.

Růžička bez viny, což mu Viliam Gerik po zápase vyčetl. Jeho slova však Růžičku vyprovokovala a Gerik za svá slova „*zkrátka schytl pár facek*.“⁶⁰ Za tuto šarvátku byl Vladimír Růžička posléze vyřazen z parašutistického programu. Viliam Gerik se žádného postihu nakonec nedočkal. Naopak s ukončeným výcvikem přišlo rozhodnutí, že bude jako radiotelegrafista zařazen do jedné z plánovaných zpravodajských operací.⁶¹

To s sebou neslo povinnost splnění zdokonalovacího spojovacího výcviku, jež spočíval v dalším cvičení radiového spojení, samotném sestavování radiostanice a dalších komunikačních přístrojů i obsluze radiomajáků, jež se používaly k navádění letadel na cíl během bombardování. Výcvik probíhal přímo na Vojenské radiové ústředně ve Woldinghamu, kam parašutisté každý den docházeli z konspiračních bytů, kde byli ubytováni. Hlavním smyslem výcviku bylo zapojit radisty přímo do provozu radiové ústředny, aby si vyzkoušeli radiokomunikaci přímo s vysílačkami, jež se nacházely na okupovaném území.⁶² Viliam Gerik absolvoval tento výcvik v době od 29. ledna do 20. března 1942.⁶³ Tehdy také sám vznesl požadavek, zda by mohl být zařazen do výsadku, jehož operačním prostorem bude Slovensko. To však vzhledem k mezinárodní politické situaci nebylo možné přislíbit. Během svého působení na radioústředně Gerik přijal celkem 50 depeší a dalších 20 jich sám odeslal. Ukázal se jako nadaný radiotelegrafista a díky svému úspěchu byl, i navzdory velmi mladému věku, vybrán jako radiotelegrafista do připravované operace Zinc.⁶⁴ Dne 1. února 1942 také přišlo povýšení do hodnosti svobodníka. Bylo mu pouhých 21 let, což z něj činí nejmladšího parašutistu, který byl v letech 1941 – 1942 vysazen do protektorátu. Od 21. do 26. března 1942 ještě prošel šifrovacím kurzem v Londýně a pak se připojil ke skupině Zinc na STS 2 v Bellasis, kde se ještě seznamoval s poměry v protektorátu a konkrétním zněním svého úkolu.⁶⁵

60 Archiv autorky.

61 Tamtéž.

62 ŠOLC, Jirí. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1990. ISBN 80-7032-624-7. s. 42.

63 VÚA-VHA Bratislava, kmenový list Viliama Gerika.

64 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 702.

65 VÚA-VHA Bratislava, kmenový list Viliama Gerika.

4. Operace Zinc

Pod tímto názvem se skrývá tříčlenná parašutistická skupina, která měla být vyslána do protektorátu se zpravodajským úkolem.⁶⁶ Obnovení radiového spojení s odbojáři na domácí půdě bylo jednou z hlavních priorit československé exilové vlády. První pomoc dorazila do protektorátu již v říjnu 1941 v podobě jednočlenného výsadku Percentage. Parašutista František Pavelka měl předat domácímu odboji nový šifrovací klíč pro kódování depeší a krystaly, které jsou nezbytné pro provoz radiostanice. František Pavelka svou misi splnil, ale vybavení, které přinesl, bylo použito pro radiostanici Sparta I, která se v té době nacházela v Jinonicích a za několik dní se dostala do rukou gestapa. Samotný František Pavelka byl o tři týdny později zatčen společně s dalšími odbojáři. Stal se tak prvním zatčeným parašutistou v protektorátu. Gestapo jej podrobilo sérii náročných výslechů, během nichž žádné informace nevyzradil. František Pavelka byl nakonec popraven gilotinou 11. ledna 1943 ve věznici Plötzensee v Berlíně.⁶⁷

S výsadkem Percentage tedy obnova radiového spojení nepřišla, a tak byla řada na dalších operacích. V noci z 28. na 29. prosince byly do protektorátu vysazeny společně se skupinou Anthropoid výsadky Silver A a Silver B, jejichž úkoly se mimo jiné zaměřovaly na obnovu ztraceného radiového spojení. Skupina Silver B měla smůlu již od svého vysazení. Jejich vysílačka se při dopadu poškodila a na žádné kontaktní adrese nenašli pomoc. Nezbylo jim nic jiného než odejít do ilegality. Následně se zúčastnili několika menších odbojových akcí a podařilo se jim přežít až do konce války. Nicméně úkol, s nímž byli do protektorátu vysazeni, splnit nemohli.⁶⁸

První úspěch přišel až se skupinou Silver A, která ve složení npor. Alfréd Bartoš, rtm. Josef Valčík a radista svob. Jiří Potůček, zřídila rozsáhlou ilegální zpravodajskou síť s centrem v Pardubicích. Jejich radiostanice s krycím názvem Libuše poprvé navázala kontakt s Londýnem 15. ledna 1942. Od té doby udržovala pravidelnou relaci.⁶⁹ Kontakty Alfréda Bartoše brzy pokryly celý severovýchodní prostor a nakonec dosáhly až do Prahy, kde se nacházeli i další parašutisté. Největším úspěchem Silveru A je však navázání ztraceného spojení s škpt. Václavem Morávkem, v té době již posledním ze Tří králů. Silver A měl do Londýna předávat informace od Morávkova agenta A-54 Paul Thümmela, ale ten byl již dávno odhalen gestapem a přísně

66 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 3.

67 Tamtéž, sign. 37-351-4, s. 3 – 10.

68 REICHL, Martin. *Cesty osudu: [životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Cheb: Svět křidel, 2004. Svět křidel. ISBN 80-86808-04-1. s. 42.

69 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 1 – 32.

kontrolován, proto byl počet získaných zpráv minimální.⁷⁰ Thümmel byl nakonec v únoru 1942 zatčen a donucen ke spolupráci. Na základě Thümmelovy výpovědi a spolupráce se pak gestapu podařilo odhalit i posledního ze Tří králů. Václav Morávek nakonec padl v přestřelce 21. března 1942.⁷¹

Úspěch skupiny Silver A podnítl MNO k přípravě další operace se zpravodajským úkolem. Skupině Silver A se podařilo zpravodajsky pokrýt značnou část Čech, ale Morava prozatím zůstávala stále odříznuta. Z místního Petičního výboru Věrní zůstaneme a Obrany národa zůstaly pouze zbytky, které se musely potýkat s neustálým tlakem gestapa a navíc zůstaly zcela izolovány od ÚVODu v Čechách, proto Londýn začal připravovat operaci, která by navázala kontakt se zbytky moravských odbojových organizací. Kromě toho bylo zpravodajské pokrytí Moravy pro Londýn důležité také kvůli plánovaným sabotážím válečné a průmyslové výroby i dopravy. Svou roli sehrála také geografická poloha, jelikož Morava se nacházela v bezprostředním sousedství Slovenska. Zpravodajské pokrytí moravského prostoru představovalo v dlouhodobých plánech Londýna první krok ke zpravodajské činnosti na Slovensku. Té se přiřkládá velký význam pro konečnou fázi 2. světové války, proto se Londýn počátkem roku 1942 pustil do příprav operace, která by vytvořila na Moravě ilegální zpravodajskou síť podobnou té, kterou vytvořil výsadek Silver A v Čechách, a dále by prostřednictvím radiostanice udržovala pravidelné spojení s Londýnem. Tato operace dostala krycí název Zinc. Kromě radiotelegrafisty Viliama Gerika byli do výsadku Zinc vybráni ještě další dva členové – velitel npor. Oldřich Pechal a jeho zástupce rtm. Arnošt Mikš.⁷²

4.1. Další členové výsadku

4.1.1 Oldřich Pechal

Velitelem skupiny Zinc byl ustanoven Oldřich Pechal. Narodil se 5. května 1913 v Osvětimanech u Kyjova jako nejstarší ze tří dětí hajného Josefa Pechala a Marie Pechalové, která pomáhala v místním hospodářství. Oldřich měl ještě dva mladší sourozence, sestru Boženu a bratra Klementa. Všichni společně vyrostli na hájovně ve Vřesovicích, kde působil jejich otec. Navštěvovali obecnou školu v rodné obci, po jejímž ukončení se každý vydal vlastní cestou. Klement se stal lesníkem u svého otce. Božena se později provdala za řezníka Jana Žižlavského.⁷³

70 REICHL, Martin. *Cesty osudu: [životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Cheb: Svět křídel, 2004. Svět křídel. ISBN 80-86808-04-1. s. 24.

71 STRÖBINGER, Rudolf. *Agent A-54: největší československý špion všech dob*. 4. vyd. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-413-2. s.167 – 173.

72 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 29 a 30.

73 REICHL, Martin. *Cesty osudu: [životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Cheb: Svět křídel, 2004. Svět křídel. ISBN 80-86808-04-1. s. 75.

Přestěhovala se za ním do Koryčan a zůstala v domácnosti. Společně vychovávali Boženina syna Milana Pechala a v roce 1940 se jim narodila dcera Jiřina.⁷⁴

Oldřich pokračoval v dalším studiu na Kvalňově gymnáziu v Kyjově. Již během studia se rozhodl pro vojenskou kariéru, proto po maturitě v roce 1934 nastoupil jako dobrovolník ke 3. rotě 3. horského pluku v Popradu. Získal statut aspiranta. V říjnu 1935 nastoupil na Vojenskou akademii v Hranicích na Moravě. Absolvoval s dobrým prospěchem v červenci 1937. V hodnocení stálo: „*Velmi pilný a snaživý, ukázněný, iniciativní, vážný, málomluvný, idealista, dobrosrdečný, citlivý, spolehlivý. Dobrý cvičitel, dosti rozhodný a vynalézavý.*“⁷⁵ O měsíc později přišlo povýšení na poručíka aspiranta a Oldřich byl přidělen jako velitel k 7. rotě 1. horského pluku v Dolnom Kubíně. Během mobilizace v roce 1938 dostala jeho jednotka příkaz přesunout se do prostoru Sušice v západních Čechách. Nakonec byl po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava propuštěn z armády, ale současná situace Československa jej trápila, a proto se rozhodl ihned odejít do zahraničních jednotek, aby mohl bojovat proti Němcům.⁷⁶

Dne 17. července 1939 se rozloučil s rodinou a v noci u Moravské Ostravy přešel hranice do Polska, kde se přihlásil ve vojenském táboře v Malých Bronovicích. Odtud se vydal lodí Chrobry do Francie, aby vstoupil do cizinecké legie. Byl zařazen k 1. pluku v Tunisu na severu Afriky. Po vypuknutí války se vrátil do jižní Francie. Dne 8. října 1939 jej přidělili ke 3. pěšímu pluku, vzápětí byl ovšem přemístěn k rotě doprovodných zbraní. O měsíc později se stal jejím velitelem. V květnu 1940 absolvoval kurz obrany proti letadlům. Poté byl jmenován velitelem skupiny ve zdokonalovacím kurzu pro důstojníky v záloze. Do bojů ve Francii tak nezasáhl.⁷⁷

Po pádu francouzské fronty byl evakuován lodí Neuralia do Velké Británie. Dne 17. června 1940 jej zařadili ke kulometné rotě, ale v září téhož roku byl přemístěn do její velitelské zálohy. V říjnu přišlo povýšení do hodnosti nadporučíka. Na jaře 1941 byl vytipován pro plnění zvláštních úkolů v protektorátu. Oldřich Pechal tuto nabídku bez váhání přijal. Od 25. května do 4. června 1941 tedy absolvoval speciální parašutistický výcvik na letišti Ringway. Poté se vrátil zpět ke své jednotce. V této době se uvažovalo o jeho převelení ke vznikající československé jednotce v Sovětském svazu, ale k tomu nakonec nedošlo, jelikož Pechal byl v lednu 1942 poslán na speciální sabotážní kurz do Skotska na STS 26 a následný parakurz na letišti v Ringway. V únoru absolvoval rovněž šifrovací a dešifrovací kurz na Porchester Gate v Londýně. Záhy nato

74 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-1, s. 102.

75 VÚA-VHA Bratislava, kmenový list Oldřicha Pechala.

76 Tamtéž, kmenový list Oldřicha Pechala.

77 Tamtéž, kmenový list Oldřicha Pechala.

byl jmenován velitelem připravovaného výsadku Zinc. Poslední týdny příprav operace Zinc strávil v konspiračním bytě na Sussex Lodge v Londýně, kde se detailně seznamoval s konkrétními úkoly svého výsadku a také s poměry v protektorátu.⁷⁸

4.1.2 Arnošt Mikš

Trojici výsadkářů uzavíral Arnošt Mikš z Janova u Rakovníka. Arnošt se narodil 27. července 1913. Jeho otec Antonín Mikš vlastnil v obci malé hospodářství, o které se společně s manželkou Aghátou starali. Po Arnoštovi se manželům Mikšovým narodili další dva synové František a Antonín a v roce 1931 přibyla k sourozencům ještě sestra Danuše. Všichni vychodili obecnou školu v rodné obci i měšťanku v Kounově. Arnošt poté nastoupil do učení a stal se zedníkem u firmy Bitner v Rakovníku. K tomu si ještě dodělal tři roky pokračovací živnostenské školy. Následně pracoval na stavbách a jednu dobu také těžil kaolín v Kounově.⁷⁹ V rodné obci byl aktivním členem Sokola i Obce baráčníků, hrál fotbal za místní oddíl a s ochotníky připravoval divadelní představení.⁸⁰ V říjnu 1935 nastoupil základní vojenskou službu u pěšího pluku 38 v Berouně. Vojenská kariéra se mu zalíbila natolik, že v následujícím roce nastoupil do poddůstojnické školy, kterou absolvoval s velmi dobrým prospěchem a získal hodnost desátníka.⁸¹

Jeho mladší bratr František pokračoval v dalším studiu na obchodní akademii v Rakovníku. Tu absolvoval v roce 1932 a ihned nastoupil základní vojenskou službu v Plzni. Po jejím absolvování se vrátil do Janova a pracoval v otcově hospodářství, ale i jeho lákala další služba vlasti, a tak si podal žádost k četnictvu, která byla schválena.⁸² Prodělal četnickou výcvikovou školu v Kutné Hoře a byl přidělen k pohotovostnímu oddílu v Jindřichově Hradci.⁸³ Nejmladší z bratrů Antonín se rozhodl pro studium na reálném gymnáziu v Rakovníku, kde v roce 1937 úspěšně složil maturitní zkoušku a vrátil se do Janova, aby pomohl otci s hospodářstvím. Našel si práci u chmelařské firmy Kolman v nedalekém Milostíně. Sestra Danuše Mikšová na tuto dobu později vzpomínala následovně: „*Velmi hezké byly víkendy, když se všichni tři naši chlapci sešli doma. Hoši vždy přijeli ve svátečních uniformách a Toník v obleku. Po chvílce se začali scházet janovští kamarádi. Ve světnici dali vždy na stůl velké prkno a to byla hrací plocha. Maminka měla pro chlapce napečené buchty a uvařila bílou kávu. Hoši pak*

78 Tamtéž, kmenový list Oldřicha Pechala.

79 REICHL, Martin. *Cesty osudu: [životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Cheb: Svět křídel, 2004. Svět křídel. ISBN 80-86808-04-1. s. 79.

80 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2. s. 28.

81 VÚA-VHA Bratislava, kmenový list Arnošta Mikše.

82 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2. s. 36 a 37.

83 NA Praha, fond 1084, sign. Pol-práv 8, trestní spisy r. 1942, František Mikš.

*vyprávěli, hráli karty, dámu nebo šachy a návštěva se mnohdy protáhla do časných ranních hodin.*⁸⁴

Pak ovšem přišlo jaro 1938. Antonín musel nastoupit základní vojenskou službu, ale po několika měsících došlo k mobilizaci, a tak Antonínova vojenská kariéra brzy skončila. Vrátil se tedy ke své práci u chmelařské firmy a získal místo na jejím ústředí v Praze. Také Arnošt byl propuštěn z armády. Krátce před odchodem byl ještě povýšen do hodnosti četaře. Vrátil se do Janova, který se ocitl na státní hranici a v listopadu 1938 bylo rozhodnuto o jeho připojení k Říši. Janovští byli postaveni před volbu národnosti. Právě díky horlivosti Arnošta Mikše většina z nich zůstala českými příslušníky. Po několika měsících se život uklidnil. Danuše mohla chodit do české školy v Mílotíně, kousek za státní hranicí. František byl přeložen na četnickou stanici do Vyskytné u Pelhřimova. Antonínovi se dařilo v Praze a Arnošt začal přemýšlet o odchodu do zahraničí, kde by mohl bojovat proti Němcům.⁸⁵

V září 1939 vypukla 2. světová válka a bylo rozhodnuto. Večer 25. listopadu 1939 překročil s kamarádem Vladimírem Hauptvoglem hranice na Slovensko. Odtud pokračovali do Maďarska a dál přes Bělehrad, Turecko, Bejrút až do Francie.⁸⁶ Dne 13. ledna 1940 vstoupil Arnošt Mikš do československé zahraniční armády. Stal se velitelem minometného družstva u pěšího pluku 2, s nímž se zúčastnil bojů na francouzské frontě. Po pádu Francie byl evakuován do Velké Británie, kam připlul 13. července 1940 na lodi Rog el Farag. Ihned byl přidělen ke 2. rotě 1. praporu čs. brigády, kde zastával funkci zástupce velitele čety. Dne 28. října 1940 byl vyznamenán medailí Za chrabrost a k tomu povýšen na rotného. Počátkem roku 1941 se jako jeden z prvních přihlásil k plnění zvláštních úkolů v okupované vlasti. Srpen a září proto strávil na základním sabotážním kurzu a parašutistickém výcviku v Ringway. V říjnu navíc prošel kurzem pro průmyslové sabotáže na STS 17, který byl zaměřený na ničení mostů a kolejnic i na speciální druhy střelby. Tehdy také přišlo povýšení na rotmistra v záloze. Jeho další výcvik pokračoval na STS 2 v Bellasis. Šlo především o zacházení s trhavinami, další střelbu a vrhání ručních granátů. V této době byl vybrán do výsadku Zinc jako zástupce velitele. Během výcviku v Bellasis si Arnošt Mikš naštlípl lýtkovou kost. Jeho zranění však nebylo vážné, a tak se po uzdravení mohl připojit ke svému veliteli v konspiračním bytě na Sussex Lodge v Londýně.⁸⁷

4.2. Cíl a příprava operace

84 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2. s. 41 a 42.

85 Tamtéž, s. 29, 30, 38 a 43.

86 REICHL, Martin. *Cesty osudu: [životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Cheb: Svět křídel, 2004. Svět křídel. ISBN 80-86808-04-1. s. 79 a 80.

87 VÚA-VHA Bratislava, kmenový list Arnošta Mikše.

Dne 24. února 1942 se na Porchester Gate v bytě č. 12 konala schůzka představitelů II. odboru MNO s parašutisty ze skupiny Zinc. Jednání se zúčastnili plk. František Moravec, mjr. Emil Strankmüller, škpt. Jaroslav Šustr, npor. Oldřich Pechal a rtm. Arnošt Mikš. Poslední člen skupiny Zinc radista Viliam Gerika se schůzky z dosud nevyjasněných důvodů neúčastnil. Jeho jméno je dokonce v záznamovém protokole přeškrtnuté.⁸⁸

Hlavní slovo si vzal František Moravec a představil parašutistům celý koncept jejich činnosti v protektorátu: „*Vášim úkolem jest odejít na Moravu a tam instalovat a založit pro nás konspirační středisko, jehož oblast se prakticky bude vztahovat na celou Moravu. Z toho samozřejmě vyplývá, že podobná střediska jsou i jinde. Obecně musím říci, že naše domácí organizace, která na Moravě pracovala, utrpěla s Heydrichovým příchodem velmi vážné ztráty, zejména na vedoucích a řídicích osobách. Prakticky to, co děláme dosud jest, že tyto osoby nahrazujeme odsud. Váš úkol jest, abyste buď sami, nebo ve spolupráci s našimi doma vybudovali na Moravě středisko, které by navázalo styk s celou tou konspirací a pracovalo dále. Proto se Vaše úkoly dělí na dvě hlavní části. Tou první je úkol zpravodajský – Měli byste nám co nejčastěji hlásiti a podávati zprávy o tom, co se doma děje. Je to důležité proto, aby si zdejší politické vedení dovedlo vytvořit obraz o životě u nás. Vaše zprávy nám musí dát představu, jak se tři roky německé výchovy odrážejí na výchově mládeže, na dělnictvu, státních úřednících atd. Dále jest důležité podávat zprávy o Němcích, posádkách, válečném průmyslu, transportech atd. Je to vlastně záležitost vojenského zpravodajství. Další věc je činnost politická – Vy jste prakticky reprezentanty zahraničního ústřední. Až budete zaběhnutí, budete dostávat politické zprávy odtud, které budete předávat dále na příslušná místa. Nemějte snahu nám ihned posílat světoborné věci – lépe vnikat do věci pomalu, ale soustavně. Hlavním pomocníkem vám bude šikovnost a rychlost, ne tzv. blbé hrdinství. Nejdete tam padnout za vlast, ale pracovat. Je důležitější, abyste vydrželi. Nepodceňujte stránku zpravodajskou, která je jedním z našich největších přínosů pro výsledek války.*“⁸⁹ Následně oba parašutisté se zněním úkolu souhlasili a Oldřich Pechal za celou skupinu podepsal záznamový protokol.⁹⁰

K dalšímu setkání došlo o několik dní později, 28. února 1942. Škpt. Šustr seznámil tři parašutisty z výsadku Zinc s detaily radiového spojení. K němu měli parašutisté využít radiostanici typu Mark VI s krycím názvem Lída, uloženou ve dvou přepravních kufrech Mark III.⁹¹ Tento typ vysílaček vznikl ve Velké Británii a jeho výroba probíhala v letech 1941 – 1942. Za tu dobu se na základě výkonu a výrobního provedení začaly rozlišovat čtyři varianty toho

88 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 3.

89 Tamtéž, s. 3 a 4.

90 Tamtéž, s. 4.

91 Tamtéž, s. 40.

přístroje, jež se označovaly písmeny A – D.⁹² Z dostupných dokumentů se však nedá přesně určit, který typ radiostanice byl přidělen konkrétně výsadku Zinc. Každá vysílačka potřebovala ke svému fungování ještě anténu s izolanty a uzemněním. Skupina Zinc byla vybavena hned dvěma anténami, pro případ, kdyby se jedna z nich nenávratně poškodila. Zálohu pro samotné radiové spojení představovala také malá nouzová vysílačka Mark V. Další spojovací vybavení tvořily náhradní cívky, ventily, hlavní přijímač, voltmetr, 25 krystalů a frekvence. Vše bylo rozděleno do dvou kontejnerů, které měly být samostatně shozeny z letounu společně s parašutisty.⁹³

První volání skupiny Zinc očekávala Vojenská radiová ústředna v Londýně pátou noc po seskoku, jak stanovovaly šifrovací směrnice. *„Od té doby měla být ústředna na poslechu každodenně po dobu patnácti nocí. Neozve-li se skupina Zinc do té doby, bude následující 3 noci v českém vysílání z Londýna v 00:15 hod. pražského času zařazena do některé z běžných relací věta: Myslíme stále na Vás. Jsme v duchu s Vámi a netrpělivě čekáme hodinu, kdy se spojíme na domácí půdě ke společnému úderu. – Od tohoto dne pak bude dále nasloucháno třikrát týdně a to v noci z úterka na středu, ze čtvrtek na pátek a ze soboty na neděli. Tento poslech bude udržován po dobu dalších patnácti dnů. Neozve-li se skupina Zinc ani do té doby, pokládá se operace za neúspěšnou.“*⁹⁴

*„V případě, že Londýn stanici Zinc uslyší, ale z manipulace bude jasné, že Zinc neslyší Londýn, bude nejpozději třetí den a další dva dny po zachycení stanice Zinc do londýnské relace, podle výše uvedených kritérií, zařazena tato věta: My zde dobře rozumíme národu doma a ujišťujeme, že učiníme vše nejlepší, abychom pomohli. Vytrvejte! Naopak v případě, že Zinc uslyší volání Londýna, ale z manipulace pozná, že Londýn neslyší jejich volání, bude Zinc vysílat dál a do Národní politiky i Lidových novin podá inzerát tohoto znění: Koupím celé románové vydání ELK z roku 1937. Nab. do adm. t. l. p.zn. Od soukromníka. – Bude-li možno určit přibližně dobu zahájení vysílání, označí Zinc v inzerátu konkrétní datum, do kdy se nabídky přijímají.“*⁹⁵ Dále příslušnou změnou letopočtu vydání vyjádří, zda jsou materiál i skupina v pořádku a který problém brání úspěšnému spojení s ústřednou.⁹⁶

Poslední a zároveň nejdůležitější věcí pro radiovou komunikaci byl šifrovací klíč, který sloužil ke kódování i dekodování předávaných depeší. Velitel výsadku a jeho zástupce dostali každý dva typy šifrovacího klíče, které byly vytvořeny speciálně pro radiostanici Lída. První typ klíče se zakládal na principu šifrovacího čtverce, v němž byly jednotlivé znaky rozmístěny podle

92 Rota Nazdar, odborné historické články: Radiosouprava Libuše. (citováno k 11. 3. 2024). Dostupné z: [Rota Nazdar | Radiosouprava Libuše](#)

93 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 40.

94 Tamtéž, s. 29.

95 Tamtéž, s. 29 a 30.

96 Tamtéž, s. 30.

slovního hesla KYJOVPROSTEJOV pro Oldřicha Pechala, nebo RAKOVNIKJANOV pro Arnošta Mikše. Každé slovní heslo potom umožňovalo vytvořit celkem 5 různých šifrovacích čtverců, na jejichž základě probíhalo samotné šifrování zprávy. Každá depeše však dále musela obsahovat své číslo a dvě indikační skupiny, které říkaly, jaký šifrovací čtverec byl pro její tvorbu použit. Následně se musela celá depeše ještě speciálně přešifrovat, aby její rozluštění nebylo pro nesprávného člověka snadné, a nedošlo tak ihned k prolomení celého způsobu šifrování.⁹⁷

Druhý typ šifrovacího klíče byl záložní a parašutisté jej směli použít teprve až na rozkaz Londýna, a nebo z vlastního uvážení, pokud by zjistili, že šifrovací čtverec by mohl být zneužit. Princip tohoto klíče se zakládal na použití dvou šifrovacích hesel, jež vždy tvořily celé strofy básně. První heslo sloužilo k šifrování zprávy a druhé bylo určeno k jejímu přešifrování. Volba strof byla dána datem šifrování – první číslice data určovala strofu pro šifrování zprávy, druhá číslice data pak ukazovala strofu pro přešifrování. Výsadku Zinc byla vybrána báseň Maryčka Magdonova. Jednotlivá písmena vytvářela na základě smluvené abecedy číselná hesla. Ta tvořila samotnou depeši, ale následně bylo nutné celou depeši ještě přešifrovat kvůli bezpečnosti, stejně jako tomu bylo u prvního typu šifrovacího klíče. Každá depeše rovněž musela obsahovat své číslo a dvě indikační skupiny, první označovala strofu, podle níž byla zpráva zašifrována, druhá odkazovala na strofu, podle níž proběhlo přešifrování. Všechny depeše bez ohledu na typ šifrovacího klíče musely být opatřeny podpisem. Jeho tvorba probíhala na základě modifikace slovního hesla. Pro skupinu Zinc se jednalo o heslo VŘESOVICE.⁹⁸

Každé vysílání musel radista nejprve zahájit vysláním volacích značek, jakmile ústředna v Londýně na volání odpověděla, mohl vysílat samotné znění depeše. Pro komunikaci skupiny Zinc s Londýnem sloužilo heslo PRAVDAVITEZI. Souhlásky tohoto hesla představovaly volací značky skupiny Zinc. Londýnská ústředna pak používala k volání samohlásky. Vysílání mohlo probíhat na několika vlnových délkách. Každá vlnová délka však měla své předepsané frekvence i relační dobu pro navázání spojení, které určovaly šifrovací směrnice.⁹⁹

Koncem února 1942 obdržela skupina Zinc své první kontakty v protektorátu. Jednalo se o tyto adresy:

1. Josef Pechal, lesní hajný, otec velitele skupiny Zinc, Vřesovice čp. 191
2. Jaroslav Kozák, autobusový styčný úředník na ředitelství drah v Brně
3. Hejl, dirigent anglobanky, náměstí v Uherském Hradišti, zapojen do domácího odboje
4. Štockman, obchodník v Buchlovicích¹⁰⁰

97 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-27-31, s. 1 – 6.

98 Tamtéž, s. 3 – 7.

99 Tamtéž, s. 8 a 9.

100 Tamtéž, sign. 37-351-4, s. 31.

V dalších týdnech byly zhotoveny ještě falešné doklady. Falešná protektorátní legitimace Oldřicha Pechala měla číslo 71002/40. Vydalo ji policejní Ředitelství v Brně na jméno Oldřich Pešar, obchodní cestující, narozený 12. května 1913 v Osvětimanech, bytem Pražská 22, Brno. Arnošt Mikš obdržel falešnou legitimaci číslo 69119/40, vydanou v Brně na jméno Arnošt Mikola, zedník, narozený 27. června 1913 v Povelčíně u Rakovníka, bytem Brno Cejl čp. 17. Falešná legitimace Viliama Gerika měla číslo 45.806/40, byla vydána rovněž v Brně a zněla na jméno Vilém Gertík, obchodní příručí, narozený 28. prosince 1920 v Brně, bytem Dorných 7, Brno.¹⁰¹

Den před plánovaným odletem do protektorátu sepsali všichni tři parašutisté svá poslední přání. Všichni napsali prakticky totéž, a sice, aby jejich věci byly po válce poslány na adresy jejich rodičů. Pak musel ještě každý z trojice podepsat prohlášení následujícího znění: *„Můj úkol tkví v zásadě v tom, že společně s dvěma jinými příslušníky československé armády budu odeslán do vlasti, abych zde pomohl navázati technické spojení s československým ústředním ve Velké Británii a vyhledal na základě konkrétních údajů styk s naší domácí organizací, které budu v její zodpovědné práci nápomocen. Učiním podle mého nejlepšího vědomí a svědomí vše, abych tento úkol, k jehož provedení jsem se dobrovolně zavázal, úspěšně splnil.“*¹⁰² Nakonec ještě velitel Oldřich Pechal převzal celkem 300 000 RM pro potřeby své skupiny i domácí odbojové organizace. Poslední dny ve Velké Británii strávili parašutisté ze skupiny Zinc na STS 2 v Bellasis, kam se standartně umísťovaly všechny výsadky, které brzy čekala cesta do protektorátu. Tady již nezbylo nic jiného, než čekat na pokyn k odletu.¹⁰³

101 Tamtéž, s. 10.

102 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3, s. 4.

103 Tamtéž, s. 4, 13, 14 a 15.

5. Výsadek

V odpoledních hodinách 25. března 1942 přišel dlouho očekávaný rozkaz, aby se skupina Zinc dostavila na letiště v Bretfordu. Společně s ní měla být do protektorátu vysazena ještě skupina Out Distance. Navzdory velké oblačnosti nad střední Evropou bylo rozhodnuto, že oba výsadky budou tu noc do protektorátu dopraveny. Kolem 20.00 hodiny odstartoval při západu slunce britský čtyřmotorový Halifax. Po šesti hodinách letu byl do pilotní kabiny zavolán nadporučík Rudolf Hrubec, velitel výcvikového střediska Bellais, který často doprovázel československé parašutisty do protektorátu jako letový dispečer. Pilot oznámil Hrubcovi, že kvůli špatné viditelnosti bude velmi obtížné najít obě doskočiště. Rudolf Hrubec tedy celý let odvolal. V ranních hodinách přistál letoun zpátky na anglickém pobřeží.¹⁰⁴

O dva dny později proběhl další pokus o vysazení. Skupiny Zinc a Out Distance byly tentokrát dopraveny na letiště v Stradishall. Zde na ně čekal bombardér Handley Page Halifax Mk. II L9618/NF-W, zapůjčený 138. peruti RAF, se sedmičlennou polskou posádkou. Funkci letového dispečera si opět vzal na starosti Rudolf Hrubec. Krátce před startem ještě došlo z technických důvodů narychlo ke změně místa seskoku skupiny Out Distance. Všichni parašutisté pod vedením Adolfa Opálky se změnou souhlasili a pak už nic nebránilo odletu.¹⁰⁵

Přesně v 19.50 hodin odstartoval k nebi letoun, vedený piloty Julianem Pieniżekem a Stanisławem Kłosowskim. Piloti nejprve drželi kurz směrem na německý Mannheim. Odtud vedli letoun podél toku Dunaje přes Linec na Vídeň, kde museli čelit drobné protiletadlové palbě. Prvním cílem byl prostor Uherské Hradiště – Nové Město – Hodonín, proto se letoun stočil doleva k Brnu a pokračoval na severovýchod k obci Vřesovice, kde se nacházelo místo seskoku skupiny Zinc.¹⁰⁶

Hodinu po půlnoci dal nadporučík Hrubec signál Pechalově skupině, aby se připravila. Navigátor Marian Wodzicki navedl letoun jižně podél lesa. V 1.15 hodin vyskočil Oldřich Pechal, krátce po něm Viliam Gerik a nakonec Arnošt Mikš. Následně za nimi posádka shodila z letounu dva kontejnery s vysílačkou a dalším spojovacím materiálem.¹⁰⁷ Když nadporučík Hrubec vyhlédl z okna pilotní kabiny a uviděl pod sebou tři padáky vznášející se k zemi, pokynul pilotům, aby pokračovali v další cestě. O hodinu později byla vysazena skupina Out Distance a pak již piloti obrátili letoun zpátky do Velké Británie. Nadporučík Hrubec poté zapsal do letového záznamu: „*Nálada všech příslušníků obou skupin, zvláště svob. Gerika, ačkoliv trpěl*

104 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 14.

105 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 35.

106 TNA Londýn, HS 4, 50, Zpráva z 28. března 1942.

107 Tamtéž, Zpráva z 28. března 1942.

*vzdušnou nemocí, byla výborná a seskoky správné. Skupina Zinc byla vysazena jižně podél lesa 4 km západně od Vřesovic. Všechny padáky se otevřely, což hlásil zadní střelec, a sám jsem viděl všech pět padáků oknem kabiny, když letoun udělal zatáčku vlevo. Padáky byly od sebe asi 40 metrů. Seskok byl proveden z výše 250 metrů a sice tak, že z předního okraje otvoru skákaly osoby, ze zadního byly mnou shozeny oba kontejnery.*¹⁰⁸

Nyní již bylo vše na parašutistech. Skupina Zinc se ovšem musela potýkat s problémy hned od svého vysazení. Již během klesání k zemi poznal velitel Pechal, že rozhodně nebyli vysazeni na plánovaném místě u Buchlovského lesa poblíž Vřesovic. Nejprve však bylo nutné zakopat padáky s kombinézami a najít kontejnery s materiálem. Vzhledem k tomu, že přistáli na mimořádně rozlehlé pláni, nebylo těžké materiál objevit. Pomalu začalo svítat a na obzoru se objevila velká stavba. Doufali, že by tam mohli nalézt pomoc, nebo alespoň zjistit, kde se nacházejí, ale brzy přišli na to, že se jedná pouze o obrovskou stodolu naplněnou slámou. Ta se ovšem ukázala jako ideální místo pro ukrytí materiálu. Oldřich Pechal přikázal schovat vše. Až budou mít spolehlivé zázemí na kontaktních adresách, tak si materiál vyzvednou. Prozatím s sebou vzali pouze malou nouzovou výsíláčku Mark V, přijímač, zbraně a kufřík s penězi.¹⁰⁹

Stodolu lemovala ze všech stran polozamrzlá pole, ale s ranním šerem se v dáli objevilo menší město. Parašutisté se zpočátku domnívali, že přistáli na Hané, nebo v Rakousku, ale když Gerik s Mikšem objevili na okraji města slovenské ukazatele, rychle pochopili, že se nacházejí u obce Gbely několik desítek kilometrů za protektorátní hranicí.¹¹⁰

108 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 16 – 18.

109 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 764.

110 Tamtéž, s. 764.

6. Cesta do protektorátu

Když byl Viliam Gerik v létě 1941 vytipován pro plnění zvláštních úkolů, přál si, aby mohl být vzhledem ke své špatné znalosti češtiny vysazen raději na Slovensku nežli v protektorátu. Jeho žádost byla tehdy zamítnuta, jelikož v té době prozatím nešlo s výsadky na slovenské území počítat. Je tedy až ironií osudu, že se mu jeho přání svým způsobem nakonec splnilo. Gerikův mateřský jazyk a znalost slovenského prostoru se však v situaci, v níž se skupina Zinc nacházela, ukázaly být vítaným přínosem.¹¹¹

Gerik si vzpomněl, že v době jeho odchodu do zahraničí, bydlela ve Skalici jeho teta Štěpánka Sasínková s manželem Josefem, u nichž by mohli najít úkryt a vymyslet, jak se i s materiálem dostat do Čech. Z Gbel to bylo do Skalice několik hodin cesty. Hned za městem na ně však čekal další problém, když potkali několik cyklistů, jedoucích v ranních hodinách do práce. Pechal s Mikšem rychle seběhli z cesty do pole a přikrčili se. Všude kolem nic nebylo a cyklisté si jich zcela jistě hned všimli. Viliam Gerik kráčel dál pomalou chůzí po silnici. Když jej cyklisté minuli, Pechal s Mikšem se vrátili zpět na silnici a chtěli rychle zmizet. Všichni se shodli, že by bylo moudřejší pokračovat dál raději v noci po vedlejších cestách lesem, a měli pravdu. Za pár chvil se už po silnici hnali četníci z gbelské stanice, ale trojici výsadkářů ukrytou v nedalekém lese již zahlédnout nemohli, a tak jen projeli kolem nich naprázdno.¹¹²

V noci dorazili parašutisté až ke Skalici. Zbytek noci strávili ve vinicích před městem a po rozednění vyrazil Gerik najít svou tetu. Problémem bylo, že ve Skalici bydleli tři rodiny Sasínkovi, ale Gerik nakonec našel správné dveře. Otevřeli mu ovšem rodiče Josefa Sasínka a sdělili mu, že jeho teta se již před dvěma lety přestěhovala s celou rodinou do Bratislavy. Dostal od nich alespoň nějaké jídlo.¹¹³ Byla neděle a z kostela se vyhrnul dav lidí. Gerik zaslechl místního sedláka hovořit o svých pozemcích na Moravě. Dal se s ním po chvíli do hovoru, aby zjistil něco o poměrech na hranicích a zda je možné hranice překročit. Kolem poledne se Gerik s informacemi vrátil zpět k ostatním. Po krátké poradě bylo rozhodnuto – v noci se pokusí překročit hranice na Moravu.¹¹⁴

6.1. Začátek konce

Po setmění se parašutisté rozdělili. Arnošt Mikš s Viliam Gerikem a radiostanicí měli jít napřed a Pechal s kufříkem peněz chvíli po nich z jiné strany. Setkat se měli až na smluveném

111 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3, s. 43 a 44.

112 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 704.

113 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3, s. 25.

114 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 705.

místě za hranicemi u Rohatce.¹¹⁵ Mikš s Gerikem přešli bez problému, zato Pechal brzy ztratil v neznámém terénu orientaci. V domnění, že již překročil hranici, se zastavil u potoka Radějovka nedaleko obce Petrov, kde chtěl prozatím ukrýt pod kořeny vrby kufřík s penězi, ale zahlédli ho dva němečtí celníci. Pohraniční hlídka požadovala legitimaci. Pechal na jejich výzvu předložil falešné doklady z Londýna, ale celníci zřejmě odhalili padělek, a nebo jim zkrátka osamělý muž s kufříkem na protektorátní hranici uprostřed noci připadal podezřelý. Jeden z celníků si strčil Pechalovu legitimaci do kapsy a druhý Pechala vyzval, aby s nimi šel na strážnici. Načež se Pechal rozhodl jednat. Počkal, až se k němu oba celníci otočili zády, pak pustil kufřík s penězi na zem, vytáhl z kapsy kabátu pistoli a vystřelil. Oba celníci padli k zemi. Výstřely ovšem zaslechla další hlídka, nacházející se zhruba 50 metrů od celého incidentu. Pechal ihned zaslechl jejich kroky. Nechtěl již riskovat, a tak se rozběhl podél potoka směrem k lesu. Nestihl však sebrat kufřík s penězi, ani vzít si zpět svou legitimaci.¹¹⁶

Celníci se rozhodli Pechala pronásledovat a vzápětí se rozpoutala přestřelka. Pechal proti svým pronásledovatelům vyprázdnil celý zásobník, ale nakonec se mu podařilo zmizet v lesích. U Petrova počkal do druhého dne.¹¹⁷ Zřejmě pochopil, že celníci po noční přestřelce posílili hlídky na hranicích a vydat se na místo setkání bylo příliš riskantní. Mohl tedy jen doufat, že Gerik s Mikšem měli víc štěstí než on. Největší problém však představovala ztracená legitimace. Bez té Pechalovi mnoho možností nezbylo.

Krátce po půlnoci 30. března přešel Oldřich Pechal na druhý pokus protektorátní hranici. Šel do Uherského Hradiště, kde se nacházela jedna z kontaktních adres skupiny Zinc. Jednalo se o bankovního dirigenta Antonína Hejla, žijícího s rodinou v domě na náměstí.¹¹⁸ Na této adrese však Pechal neměl štěstí. Noc přečkal v okolí Uherského Hradiště a k ránu vyrazil do Vřesovic ke svým rodičům. Adresa Pechalových rodičů byla předána výsadku Zinc jako eventuální kontakt, pokud by všechny ostatní adresy z Londýna selhaly. Cesta domů zabrala Pechalovi celý den. Dorazil zcela vyčerpán s vědomím rizika, které pro všechny představovala jeho ztracená legitimace. Přesto byl rád, že znovu vidí svou rodinu. Vyprávěl jim o své cestě do Velké Británie a o tom, jak se z něj stal parašutista. Zdůraznil také, že je velmi riskantní, aby se zdržel déle než je nutné, proto si druhý den sbalil některé nezbytnosti a v doprovodu svého otce se vydal hledat útočiště do lesa. Josef Pechal byl hajný a okolí Vřesovic znal lépe než kdo jiný, dobře věděl, kde to bude pro jeho syna bezpečné. Navíc častější pochůzky hajného se zásobami budou méně nápadné, ale pro jistotu si domluvili místo, na němž se vždy budou v určitou dobu setkávat.¹¹⁹

115 Tamtéž, s. 706.

116 VHA Bratislava, fond 55, sign. 27-5, s. 5.

117 Tamtéž, s. 5 a 6.

118 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 32.

119 Tamtéž, sign. 37-351-1, s. 15.

Mezitím již gestapo intenzivně pátralo po muži z falešné legitimace. Celá akce se rozběhla 30. března v ranních hodinách, kdy se na místo přestřelky u Petrova dostavili příslušníci hraničního komisariátu ve Zlíně a venkovní úřadovny gestapa v Uherském Hradišti v doprovodu četníků. Nejprve bylo zajištěno místo přestřelky a byli vyslechnuti celníci, kteří tu noc v okolí strážili hranice. Později přijela také zlínská kriminální policie. Gestapo převzalo veškeré věci nalezené na místě incidentu. Jednalo se o 2 tabulky anglické čokolády, rukavice, holicí potřeby, kapesní nůž a dýku. Kromě těchto věcí četníci objevili také nemalé množství anglických nábojnic a v potoce se povalující kufřík z nepromokavého materiálu, který byl plný nových německých bankovek. Podle gestapa se jednalo o částku 1 000 000 říšských marek. Strážmistr Jindřich Tomeček později o celé záležitosti u Petrova vypověděl následující: *„Ráno dne 30. března 1942 jsem uviděl ve vzdálenosti 25 kroků od vrby tváří k zemi ležícího německého celníka. Tento byl již mrtev. Puška ležela vedle něho nenabita. Náboje mu našel jeho představený v kapse pláště. Střelen byl zezadu do pravé strany ve výši ledvin. Od tohoto místa vedla pak stopa asi 200 kroků k místu, kde v poli ležel spací pytel s několika věcmi. Odtud vedly stopy směrem ke hřbitovu, kde byla německými pátracími orgány nalezena kaluž krve a prázdná dutinka z pistolového náboje původu anglického. Na tomto místě byl zraněn druhý celník, který však sám ještě z tohoto místa se odplížil po polní cestě až k železniční trati, kde mu pak na volání o pomoc přišla hlídka z Petrova. Mluvit již tento celník nemohl, a proto se nikdo nedozvěděl, jak se celý případ odehrál. Poraněný celník byl ihned převezen do nemocnice v Uherském Hradišti, kde ještě téhož dne zemřel.“*¹²⁰ Nemocniční personál však objevil v kapse jeho pláště občanskou legitimaci neznámého muže a okamžitě ji předali komisaři Wintrovi ze zlínského gestapa.¹²¹

Ještě téhož dne se navíc na Wintrově stole objevila zpráva z jedné četnické stanice na Slovensku, v níž stálo, že rolník Saturin Šmíd z Gbel objevil na Novom poli u Chrásti zakopané dvě zelené kombinézy s gumovými přilbami a pět padáků. Anglické náboje nalezené u Petrova a padáky zakopané u Gbel vedly zlínské gestapo k domnění, že oba případy spolu souvisejí, a proto vyslalo své příslušníky na gbelskou četnickou stanici, aby všechny nalezené předměty vyfotili. Zlínský vyšetřovatelé s sebou přivezli také nalezenou legitimaci a předložili ji místním četníkům. Jeden z nich na fotografii v legitimaci poznal svého bývalého velitele u 1. horského pluku v Dolnom Kubíně, ale jméno uvedené v legitimaci mu nepřišlo povědomé, což gestapo ani v nejmenším nepřekvapilo, jelikož již předtím tušili, že legitimace byla vystavena na falešné jméno, ale i tak se jim díky nově získané informaci podařilo za tři dny odhalit identitu velitele výsadku Zinc.¹²²

120 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-1, s. 28.

121 Tamtéž, s. 28.

122 Tamtéž, s. 21.

6.2. Zinc volá Londýn

Arnošt Mikš s Viliamem Gerikem čekali na svého velitele dlouhé hodiny. Každá chvíle, kdy nadále zůstávali v blízkosti slovenské hranice, byla příliš riskantní, a proto se po rozednění rozhodli pokračovat v cestě dál. Došli až do Rohatce, dál pokračovali vlakem do Velehradu a odtud se vydali pěšky do Buchlovic, kde se nacházela jedna z jejich kontaktních adres. Šlo o obchodníka Jana Štockmana žijícího na okraji vesnice. Když zaklepal na dveře stavení, otevřela jim stará paní Štockmanová. Oba parašutisté jí sdělili, koho hledají, a jako důvod uvedli smluvené kontaktní heslo:¹²³ „*Máme vyřídít pozdrav od Jury a strýce, kterého si Jura přivedl na Vánoce z Nového Dvora, ale s nímž den před Štědrým večerem museli odjet. Strýc si u Vás nechal kožich a boty.*“¹²⁴ Paní Štockmanové se dva parašutisté zdáli podezřelí, proto svého mladšího syna raději ihned poslala pryč ke známým. Pak sdělila oběma parašutistům, že její starší syn Jan byl již dlouhou dobu v koncentračním táboře v Německu a ona o jeho aktivitách nic neví. Přesto jim nakonec dovolila zůstat.¹²⁵

Noc mohli přečkat v domě, ale přes den se museli vždy ukrýt v nedalekém lese. Takto přečkali několik dní. O Pechalovi dosud neměli žádné zprávy. Sice zůstali bez velitele, ale stále měli jednu vysílačku, a tak se rozhodli, že se pokusí navázat spojení s Londýnem.¹²⁶ Již uplynula pátá noc od jejich vysazení, takže věděli, že Londýn bude nyní každý den po dobu patnácti nocí poslouchat jejich frekvenci.¹²⁷ Zašifrovali dva telegramy, v nichž popsali svou situaci a požádali o dodání nového materiálu. Na dvoře za domem postavili provizorní anténu a večer byli připraveni vysílat. Paní Štockmanové se to zpočátku nelíbilo, měla strach, že jejich vysílání všechny ohrozí, ale nakonec souhlasila a dokonce jim pomohla na zahradě přimontovat uzemnění antény.¹²⁸ V půlnoci začala běžet relační doba skupiny Zinc.¹²⁹ Viliam Gerik zapnul radiostanici a naladil vysílač na příslušnou frekvenci. Za pár minut poprvé zachytil své volací značky PRVDVTZ z Londýnské centrály. Odpověděl a začal vysílat jeden z telegramů. Po chvíli se však na vysílače rozsvítila kontrolní žárovka, která s každým dalším vysílaným znakem postupně pohasínala, až nakonec zhasla úplně, což znamenalo, že s radiostanicí není něco v pořádku. Zřejmě se poškodila již na Slovensku při cestě do Skalice, kdy se Mikšovi utrhlo držadlo u kufříku a celá radiostanice těžce dopadla na zem. Nyní se navíc spálila lampa vysílače, což Gerik bez náhradních dílů

123 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 706.

124 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 33.

125 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 706.

126 Tamtéž, s. 707.

127 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 31.

128 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 707.

129 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 31.

nedokázal opravit. Spojení s Londýnem bylo tímto ztraceno.¹³⁰

Paní Štockmanová si po tomto již nepřála, aby u ní parašutisté nadále zůstali, a tak se Gerik s Mikšem přesunuli do staré kůlny na náradí ve vinici za Štockmanovou zahradou. Paní Štockmanová jim několikrát přinesla jídlo, ale další pomoc již odmítla ze strachu o rodinu. Odkázala je všem na Karla Hrabu, bývalého úředníka pojišťovny a zároveň člena Obrany národa, taktéž žijícího v Buchlovicích na čp. 530. Slyšela, že je to dobrý Čech a mohl by jim pomoci. Další den tedy Gerik s Mikšem důkladně ukryli vysílačku v kůlně a vydali se najít novou pomoc.¹³¹ Kolem deváté ráno zaklepali u Karla Hrabala. Ten si počínal obezřetně, parašutistům moc nedůvěřoval a později o jejich návštěvě vypověděl následující: *„Vyzvali mě, abych s nimi šel na procházku k lesu. Cestou mě kladli podezřelé otázky. Mimo jiné mi řekli, že ví o věcech, které se v Buchlovicích staly. Na vše jsem odpovídal vyhýbavě, protože jsem jim nevěřil. Připouštím, že to nebyli agenti gestapa, ale ilegální pracovníci, kteří nevěděli, jakým způsobem se mnou navázat styk. Ptali se mě dále, jací jsou místní četníci. Protože jsem jim stále nedůvěřoval, řekl jsem jim, ať mi dají čestné slovo, že jsou naši lidé a pracují pro národní věc. Vyšší z obou mě odvedl stranou asi deset kroků od druhého, rozepjal svrchník a ukázal mě v boční kapse browning se slovy: „Tak jak ten browning mám jistý, tak máme vás stoprocentně jistého.“ Žádal jsem je tedy, aby mě řekli, co po mně žádají. Odpověděli, že potřebují, abych jim schoval radiostanici a já jim to nakonec slíbil. Vzal jsem je do svého domu, aby se očistili a ukryl jsem jim dva ruksaky. Radili mi, abych vysílačku schoval na půdě, nebo zakopal na zahradě. Při jejich odchodu jsem je doprovodil za vesnici.“*¹³²

Viliam Gerik s Arnoštem Mikšem se dále rozhodli zkusit štěstí na adrese Pechalových rodičů, kterou dostali v Londýně. Pechalovi žili ve Vřesovicích u Kyjova v domě čp. 191, a tak parašutisty čekala další cesta. Sice již neměli funkční vysílačku, ale doufali, že se jim třeba podaří najít ztraceného velitele a měli štěstí. Pechalovi je vřele uvítali, ale zároveň se dozvěděli, že jejich velitel se již několik dní ukrývá v lesích, jelikož se při přechodu hranice střetl s pohraniční stráží a ztratil legitimaci. Pechalův bratr Klement večer odvedl oba parašutisty za jejich velitelem do lesa.¹³³

Oldřich Pechal snad již nedoufal, že by se jeho skupina mohla dát znovu dohromady a na klidu mu nepřidávala ani informace, s níž ten den přišel jeho bratr, totiž to, že gestapo již zná jeho pravou totožnost a je mu na stopě. Mikš s Gerikem mu navíc oznámili poruchu radiostanice. Za těchto okolností začal Pechal pochybovat, zda se jim jejich úkol podaří splnit. Po důkladné

130 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 707.

131 Tamtéž, s. 707.

132 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3, s. 29 a 30.

133 Tamtéž, s. 30.

poradě se tedy Oldřich Pechal rozhodl svůj výsadek rozpustit. Každý si měl najít úkryt podle svých možností. On se rozhodl zůstat doma ve Vřesovicích, protože měl obavy o svou rodinu. Krycí jméno na legitimaci z Londýna se až příliš podobalo tomu skutečnému, proto byla jen otázka času, kdy jej gestapo začne hledat doma. Mikš navrhl, že by se s Gerikem mohli ukrýt u jeho snoubenky poblíž Brna, kam by i on mohl za nimi později přijet. Pechal souhlasil, načež mu Mikš předal adresu a pro jistotu přidal ještě kontakt na svého bratra Františka Mikše, jež byl četníkem v Táboře. Krátce po rozednění vyrazili Mikš s Gerikem přes Koryčany do Nemočic a odtud vlakem do Brna. Jejich další cestu popsal po válce Viliam Gerik takto: „*Na brněnském nádraží si Mikš prohlédl mapu a zjistil, že náš cíl se nalézá v Sudetech a v tom spatřoval překážku. Tázal se mne, zda snad mám já někde na Moravě známé, nebo nějakou soukromou adresu, abych prý tam zkusil štěstí. Měl jsem v Praze dvě soukromé adresy. Jednu z nich jsem dal Mikšovi, domluvili jsme se, že za mnou na druhý den přijede. Pak jsme se na nádraží rozešli. Já jsem se vydal do Prahy, jak mi Mikš přikázal.*“¹³⁴

134 Tamtéž, s. 30.

7. Tragický osud skupiny Zinc

7.1. Gerikova Praha

Viliam Gerik dorazil do Prahy 3. dubna 1942 v odpoledních hodinách. Jeho první kroky vedly na Václavské náměstí. Od svého známého Josefa Žežuli, jež byl kuchařem na radiové ústředně v Londýně, měl adresu jeho matky, kterou mohl v případě nutnosti využít. Paní Žežulová žila v domě čp. 35. Ani na této adrese Gerik neuspěl. Byt paní Žežulové vůbec nenašel. Zkusil dokonce najít její adresu v telefonním seznamu, ale ani tam nebylo její jméno uvedeno. Nakonec zjistil od domovníka, že paní Žežulová je již nějaký čas zavřená. Zbyla mu tedy poslední možnost – adresa Jarmily Tomanové, snoubenky jeho kamaráda Václava Modráka, s nímž se znal z radiové ústředny ve Woldinghamu.¹³⁵

Tomanovi žili v Dejvicích. Gerik se za nimi vypravil hned druhý den. Dole v obchodě zastihl Jarmilina otce Karla Tomana. Toman jej vzal do skladiště, kde si mohli v klidu promluvit. Gerik nejprve vyřídil Modrákův pozdrav, další vzkaz chtěl předat již jeho dceři. Modrák mu ještě v Anglii dal dopis, který měl Gerik případně předat jeho snoubence. Brát s sebou do protektorátu takové věci bylo však přísně zakázané, a tak se Gerik musel vzkaz naučit a dopis po přečtení zničil. Toman sice s mladým parašutistou sympatizoval, ale přesto se vůči němu choval skepticky. Všiml si totiž, že mladík hovoří lánanou češtinou, má u sebe velký obnos říšských marek a navíc se odvolával na kamaráda z Anglie. To vše vedlo Tomana k úsudku, že před ním stojí spíše německý provokatér, nežli československý vlastenec. Nechtěl riskovat bezpečí své rodiny, a proto Gerikovi odmítl poskytnout přístřeší, ale dal mu alespoň několik potravinových lístků. Gerik mu znovu podrobně vylíčil svou zoufalou situaci, ale Tomana stejně nepřesvědčil. Požádal tedy alespoň o úschovu peněz a jedné pistole, což Toman rovněž odmítl.¹³⁶

Po tomto neúspěchu se Gerik vrátil zpět na Václavské náměstí, kde se měl setkat s Mikšem. Mikš ovšem na smluvené místo nedorazil. Gerik se ocitl v bezvýhodné situaci – zůstal sám v okupované Praze, bez jakékoliv pomoci. Na Tomanovy potravinové lístky sehnal trochu jídla, které v sobě stejně dlouho neudržel. Cloumala s ním zimnice a zanedlouho se dostavila také horečka. S vidinou další noci strávené na ulici se mu honily hlavou myšlenky na sebevraždu, ale proč vlastně umírat pro svobodu těch, kteří sami odmítali pomoci, byť jen na krátkou dobu.¹³⁷

Své další kroky Gerik později popsal následovně: *„K smrti znaven jsem přišel do hotelu Juliš. Byl jsem již otupělý ke všemu a jen matně jsem si ještě připomínal, abych se nedal zlomit,*

135 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 708.

136 Tamtéž, s. 709.

137 Tamtéž, s. 710.

ale i kdyby jedna noc stála tisíce, tak mi to bylo lhostejné, jen když se vyspím. Snad se spánkem potlačí hlad. Dal jsem vrátnému raději více peněz, ale musel jsem u něho nechat svou legitimaci, a to mne na klidu nepřidávalo. Lehl jsem si s pistolí pod peřinou. Zakrátko se dostavila prudká horečka a jen chvílemi jsem usnul. Ještě dřív než se rozednilo jsem si v koupelně vypral prádlo a narychlo jej usušil u ústředního topení. Pak jsem šel znovu zkusit štěstí, ale Mikš stále nepřicházel.¹³⁸ Nakonec učinil ještě jeden pokus a zkusil požádat o pomoc několik Čechů, z jejichž chování vycítil, že nenáviděli Němce.¹³⁹ Jako posledního oslovil holičského pomocníka, kterého navštívil v pasáži na Václavském náměstí. Holič měl sice pro Gerikovu situaci pochopení, ale žádnou větší pomoc mu poskytnout nemohl.¹⁴⁰

Bylo 6. dubna 1942 a Viliamu Gerikovi zbyla z jeho pohledu jediná možnost – dobrovolně se přihlásit na cizineckém oddělení protektorátní policie. Podle Gerika to tehdy „bylo již čistě impulzivním činem bez chladného uvažování.“¹⁴¹ Nicméně doufal, že v dané mezinárodní situaci bude jako příslušník Slovenského státu pocházející z území zabraného Maďarskem, poslán na Slovensko, ale jakmile u něj byly nalezeny falešné doklady, zbraň a peníze, rozhodla se protektorátní policie uvědomit gestapo. Za okamžik se dostavil kriminální inspektor Oskar Fleischer v doprovodu svého asistenta Karla Herschelmana, aby Gerika zatkli a převzali jeho případ. Vzápětí byl Gerik převezen na hlavní úřadovnu gestapa v Petschkově paláci. Jeho případu se ujal přímo inspektor Fleischer¹⁴², který platil díky svým brutálním praktikám za jednoho z nejkrutějších členů pražského gestapa a v současnosti jej nejvíce zaměstnávalo pátrání po Václavu Morávkovi, posledním ze Tří králů.¹⁴³

Gerikův první výslech na gestapu trval několik hodin. Vedl jej osobně inspektor Fleischer. Předcházela mu důkladná prohlídka, při níž se Gerikovi podařilo u sebe schovat kyanidovou kapsli pro případ nejvyšší nouze. Poté tvrdil, že neumí německy, aby Fleischer zavolal tlumočníka a on měl čas promýšlet si odpovědi na Fleischerovy otázky. Všechny Gerikovy výslechy překládali Josef Chalupský nebo Vilém Heller. Fleischer zpočátku odmítal uvěřit, že se mu podařilo tak snadno získat československého parašutistu z Velké Británie, a proto jej zajímalo, proč se Gerik rozhodl sám přihlásit na policii. Nato Gerik odvětil, že jako Slovák nechce mít se zahraničním odbojem nic společného a že se k parašutistům přihlásil jen proto, aby se dostal zpátky domů. Další otázky se týkaly jeho cesty do zahraničí, činnosti na britském území

138 Tamtéž, s. 710.

139 ŠIKOLA, Čestmír. *Clay-Eva: ve vzpomínkách radisty skupiny a spolupracovníků*. Praha: P3K, 2014. ISBN 978-80-87343-29-6. s. 60.

140 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 711.

141 Tamtéž s. 711 a 712.

142 Tamtéž, s. 714.

143 KETTNER, Petr a JEDLIČKA, Ivan Milan. *Tajemství tří králů: o lidech, kteří nesměli vstoupit do historie*. Praha: Riopress, 1998. ISBN 80-85611-92-9. 47.

a vysazení jeho skupiny do protektorátu, přičemž Gerik uvedl právě jméno i adresu Oldřicha Pechala, u Mikše zmínil pouze jeho krycí jméno. Dále popsal úkol, s nímž byla skupina Zinc do protektorátu vysazena, a uvedl, že tu noc s nimi byla do protektorátu dopravena ještě jedna skupina, ale jména těchto parašutistů nezná. Celý výslech skončil ve 2 hodiny ráno. Fleischer poté nechal Gerika převést do věznice gestapa na Pankráci, kde mu byla přidělena cela č. 10.¹⁴⁴

Odtud byl po dobu několika týdnů vždy přiváděn do Petschkova paláce k dalším výslechům. Ty probíhaly ve dne i v noci, a k některým byli přizváni také berlínští důstojníci letectva či námořnictva. Gestapo zajímalo, jakým způsobem jsou ve Velké Británii organizovány československé jednotky, jací důstojníci v nich působí, jak probíhá výcvik jednotek a kde se nachází důležité vojenské objekty i letiště. Dle svých slov uváděl Gerik při těchto výsleších vždy jen to, co Němci již předtím předpokládali. Nicméně z výpovědí pracovníků gestapa a těch, kteří byli následně konfrontováni s Gerikovými výpověďmi, je patrné, že některé Gerikovy informace o struktuře československých jednotek na britském území, týkající se především výcviku budoucích parašutistů, byly pro gestapo přínosné, ale veškeré protokoly byly o měsíc později zničeny Oskarem Fleischerem, tudíž se zřejmě nikdy nedozvíme přesné konkrétní informace, které Gerik v této době gestapu poskytl.¹⁴⁵

Oskara Fleischera zaujalo i to, že Gerik byl radista svého výsadku, tudíž podle jeho domněnek musel znát mnoho podrobností o radiovém spojení, včetně šifrovacího klíče.¹⁴⁶ Nacházíme se v době, kdy řídicí úřadovny gestapa v Praze a v Brně připravovaly realizaci rádiových protiher, které měly za cíl oklamat protivníka, jež neměl tušit, že operující vysílačka padla do rukou nepřítele. Pro zahájení takové rádiové hry bylo však zapotřebí získat nepoškozenou radiostanici, provozní údaje a šifrovací klíč. Pak už stačilo jen zajmout radiotelegrafistu nebo šifranta a donutit jej různými prostředky ke spolupráci. První pokusy o rádiovou protihru učinilo pražské gestapo již na podzim roku 1941, kdy získalo do rukou radiostanici a další spojovací materiál výsadku Percentage. Tehdy však museli využít vlastní radiotelegrafisty, kteří se pokusili navázat spojení bez znalosti šifrovacího klíče. Díky tomu Londýn celou rádiovou hru snadno odhalil.¹⁴⁷ Je tedy velmi pravděpodobné, že Fleischer do budoucna zamýšlel Gerika v tomto směru nějak využít. Problémem však nadále zůstávalo to, že Gerik neustále tvrdil, že šifrovací klíč nezná, jelikož se měl starat především o technické záležitosti radiového spojení a šifrování tudíž nebylo v jeho kompetenci.¹⁴⁸

144 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 712.

145 Tamtéž, s. 714.

146 Tamtéž, s. 714 a 715.

147 HANÁK, Vítězslav. *Muži a radiostanice tajné války*. Dvůr Králové nad Labem: ELLI print, 2002. ISBN 80 238-9129-4. s. 98.

148 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 714 a 715.

Šifrovací klíč skupiny Zinc se gestapu sice získat nepodařilo, ale i tak díky Gerikovi pokročili v pátrání po výsadkářích. Na základě Gerikovy výpovědi o seskoku skupiny Zinc na slovenském území, bylo potvrzeno, že nalezené věci u Gbel souvisejí s přestřelkou u Petrova.¹⁴⁹ Zprávy o zajištění československého výsadkáře se brzy dostaly i na brněnské gestapo, které se v té době stále ještě zabývalo případem parašutisty Ivana Kolaříka z výsadku Out Distance.¹⁵⁰ Vyšetřování vedli kriminální rada Hugo Römer a Siegfried Příbyl.¹⁵¹ V rámci dalšího pátrání po parašutistech spolupracovali brněnští kriminalisté také s kriminálním komisařem Hansem Ziegelerem ze zlínského gestapa. Ziegler v Brně prověřoval adresu uvedenou v Pechalově falešné legitimaci.¹⁵² Tehdy se Hugo Römer detailněji seznámil s případem výsadku Zinc a zřejmě sám začal pomýšlet na další úspěch, který by mu dopadení velitele výsadku Zinc zajistilo. Adresa v Pechalově legitimaci byla jen slepá ulička, což jej po zkušenostech z případu Ivana Kolaříka nepřekvapilo.¹⁵³ Nicméně další trumf drželo v rukách pražské gestapo – a sice parašutistu Viliama Gerika. Oskar Fleischer chtěl Gerika dopravit do Bratislavy kvůli identifikaci nalezeného materiálu, což Römerovi hrálo do karet a pod jeho kontrolou byl Gerik v doprovodu gestapa 9. dubna 1942 odvezen do Bratislavy na Ústřednu státní bezpečnosti, kde byl konfrontován se svým bývalým učitelem Františkem Kucharem. Ten Gerikovu totožnost potvrdil. Cestou do Bratislavy nařídil Römer ještě zastávku na gbelské četnické stanici, aby Gerik identifikoval nalezený materiál své skupiny. Na základě toho Römer nařídil odvést veškeré věci s sebou do protektorátu. Tak brněnské gestapo učinilo s Gerikovým přispěním svůj první krok v pátrání po dalších výsadkářích skupiny Zinc.¹⁵⁴

Nutné je však také podotknout, že sám Viliam Gerik později v souvislosti s cestou na Slovensko několikrát hovořil o příslibech svého propuštění do rodné země ze strany gestapa, ovšem k tomu nikdy dojít nemělo. Oskar Fleischer si jen potřeboval získat u mladého parašutisty větší důvěru, aby Gerik s gestapem nadále spolupracoval. O tom ostatně svědčí také následující vývoj událostí. Po návratu do protektorátu byl Viliam Gerik předán zpět Oskaru Fleischerovi do Prahy, ale jeho dny ve vězeňské cele na Pankráci krátce nato skončily. Místo toho pro něj Fleischer našel menší byt ve Václavské pasáži na Karlově náměstí. Ten nesměl za žádných okolností samovolně opouštět a po celou dobu byl neustále pod dohledem gestapa. Dostal také novou občanskou legitimaci na své pravé jméno a každý den se musel hlásit v kanceláři komisaře

149 Tamtéž, s. 713.

150 Případ Ivana Kolaříka podrobně popsán v: ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 38 – 40.

151 MZM HO, fond C 141, karton 252, inv. č. 2914, spis Ls 2-47. s. 33 – 34.

152 NEDBAL, Lubor. *Voják, vlastenec a národní hrdina, štábní kapitán pěchoty Oldřich Pechal*. Obec Vřesovice, 2007. ISBN 978-80-254-4922-6. s. 13

153 MZM HO, fond C 141, karton 252, inv. č. 2914, spis Ls 2-47. s. 34.

154 VHA Bratislava, fond 55, sign. 27-5, s. 3.

Fleischera v Petschkově paláci.¹⁵⁵

V této době již uplynula patnáctidenní lhůta, kdy londýnská radioústředna netrpělivě očekávala každý den volání skupiny Zinc. Tři noci se teď přesně v 00:15 marně ozývala v českém vysílání z Londýna smluvená věta: „*Myslíme stále na vás. Jsme v duchu s vámi a netrpělivě čekáme hodinu, kdy se spojíme na domácí půdě ke společnému úderu.*“, která měla skupině sdělit nové relace pro jejich vysílání.¹⁵⁶ Porouchaná radiostanice skupiny Zinc sice nemohla vysílat, ale přesto nastala její chvíle. V polovině dubna 1942 přišla na pražské gestapo zpráva o nalezení vysílačky v Buchlovicích na Moravě a Viliama Gerika čekala další série výsledků. Oskar Fleischer jej nechal převést do Brna, kde se zajištěný materiál nacházel. Fleischerova důvěra byla sice otřesena, ale přesto dal Gerikovi nejprve možnost vše ohledně zatajených skutečností objasnit. Viliam Gerik totiž do této chvíle o ukryté vysílače a adresách v Buchlovicích gestapu nic neprozradil.¹⁵⁷ Ovšem v minulých letech se objevovala tvrzení, že gestapo zajistilo radiostanici v Buchlovicích na základě Gerikova udání. Tyto domněnky však nejsou pravdivé, jelikož v případě Buchlovic sehrála roli nešťastná shoda okolností. Karel Hrabal, který Gerikovi s Mikšem slíbil ukrýt vysílačku na bezpečné místo, dvěma parašutistům po jejich odchodu stále plně nedůvěřoval a jako odbojář měl pochopitelný strach z cílených provokací, proto o celé věci řekl svému příteli vrchnímu strážmistovi četnictva Josefu Svitákovi. Ten celou událost ihned ohlásil gestapu v Uherském Hradišti. Druhý den Karla Hrabala navštívili úředníci gestapa, aby celou věc vyšetřili. Hrabalovi se během výslechu podařilo vzdálit, sebrat britvu a podřezat si krk. Těžce zraněného jej odvezli do nemocnice. Odkud byl po částečném vyléčení předán do ústavu v Kroměříži. Tam ho gestapo několikrát přišlo vyslechnout. Tehdy Hrabala zachránilo primářovo nařízení, které mu zakazovalo ze zdravotních důvodů mluvit. Takto unikl zatčení a v ústavu se dožil konce války. Gestapu se i tak dostal do rukou poměrně přesný obraz buchlovického příběhu.¹⁵⁸ Oskar Fleischer tedy roztrhal veškeré Gerikovy dosavadní protokoly na kusy a 17. dubna 1942 v Brně začal nový výslech. Během něj byla Gerikovi zabavena kyanidová kapse.¹⁵⁹ Zda u něj byla pouze nalezena, či zda se ji chystal použít, již žádné zdroje přesněji neuvádí. Ovšem zřejmě až v tomto momentě Viliam Gerik pochopil, čeho všeho jsou Němci doopravdy schopni.

Od této chvíle lze v Gerikově přístupu pozorovat jistou změnu. Zřejmě se mu bezvýhradná spolupráce s gestapem zdála jako nejlepší východisko z celé situace. Z výslechového protokolu je patrné, že gestapu sdělil nové podrobnosti o výcviku a vysazování

155 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 715.

156 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-4, s. 31.

157 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 712 – 715.

158 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3, s. 29 a 30.

159 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 715.

československých parašutistů, organizaci československé zpravodajské služby, včetně jmen důstojníků, radiovém spojení, navigační technice a leteckých pozicích. Řada těchto informací pomohla Němcům udělat si konkrétní představu o parašutistickém programu a radiové komunikaci s Londýnem, což položilo základy pro chystané radiové protihry.¹⁶⁰

Gerikovi se díky novým výpovědím a přístupu podařilo získat si Fleischerovu důvěru, ale zřejmě i sám Oskar Fleischer počítal s tím, že by se mu mladý parašutista mohl v budoucnu ještě hodit, a tak začal podnikat různé kroky, aby Gerika získal na svou stranu. Několikrát jej pozval do svého bytu na Letné, aby mu opravil rádio a nějaké další věci. Také učil Fleischerovu dceru malovat i kreslit a později ji doučoval i matematiku a angličtinu. Tehdy mu údajně bylo znovu z Fleischerovy strany přislíbeno propuštění na Slovensko. Gerik si tedy byl svou pozicí v očích gestapa jistější a zdálo se, že se jeho situace konečně uklidňuje. Onen klid ovšem dlouho nevydržel, jelikož gestapo dopadlo dalšího člena výsadku Zinc.¹⁶¹

7.2. Odboj parašutisty Mikše

Po Gerikově odjezdu do Prahy se Arnošt Mikš v Brně dlouho nezdržoval. První zázemí našel ve Žďánicích a po několika dnech se rozhodl kontaktovat svého bratra Františka Mikše, jež od roku 1940 působil jako strážmistr na četnické stanici v Táboře. Arnošt Mikš přijel do Tábora na velikonoční neděli 5. dubna 1942. Jeho první kroky vedly do budovy Okresního četnického velitelství, kde se představil jako bratranec strážmistra Mikše, který zmiňovaného četníka přijel navštívit. František Mikš byl toho dne mimo Tábor v Sezimově Ústí. Arnošt si tedy mezitím obstaral ubytování v místním hotelu Mýto. S bratrem se setkali až ve večerních hodinách. Po letech si měli co vyprávět. Arnošt bratrovi sdělil, že byl vysazen do protektorátu se speciálním úkolem, ale jeho skupina se dostala do potíží a on potřebuje pomoc. Druhý den se František Mikš odhodlal k odvážnému kroku a o svém bratrovi řekl kolegům četníkům Charvátovi, Kyryanovi a Pechovi. Ti ani na moment nezaváhali a rozhodli se oběma bratrům pomoci. Táborští četníci se tak stali prvními podporovateli parašutisty Mikše. Nejprve zajistili pro Arnošta ubytování v kasárnách a následně byl Arnošt představen také veliteli četnické stanice napor. Karlu Hořánkovi. Právě přes velitele Hořánka a tábořské četníky získal Arnošt Mikš novou protektorátní legitimaci. Vystavil mu ji notář Oldřich Drexler z Okresního úřadu v Táboře. Strážmistr Pech poté zařídil, aby Mikšovo jméno z falešné legitimace zmizelo také z knihy hostů v hotelu Mýto, jelikož gestapo v této době kontrolovalo veškeré občanské legitimace vystavené v Brně¹⁶², což se týkalo také Mikšových dokumentů z Anglie. Táborští četníci sice zametly veškeré

160 ŠOLC, Jiří. *Ďáblova past*. Praha: Nakladatelství Exact Service, 1993. ISBN 80-901380-3-9. s. 42.

161 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 715 a 716.

162 Tato kontrola souvisela s pátráním po Ivanu Kolaříkovi z výsadku Out Distance.

stopy, které by mohly Arnošta Mikše s Tábořem spojovat, ale přesto se Arnošt Mikš rozhodl, že je čas změnit prostředí.¹⁶³

Operačním prostorem skupiny Zinc byla Morava, ale Mikš zřejmě předpokládal, že někteří dříve vysazení parašutisté by se mohli pohybovat v Praze, proto se spojil se svým druhým bratrem Antonínem a přesunul se do jeho pražského bytu. V následujících týdnech kolem sebe začal budovat vlastní odbojovou síť. Navázal kontakt se svým přítelem z vojenské služby Josefem Minaříkem. Ten mu poskytl kontakty na další odbojáře. Většina z nich žila v okolí Berouna, a proto se Arnošt Mikš do této oblasti načas přesunul. Ubytoval se u svého blízkého spolupracovníka Josefa Kusého v Bělči čp. 60. Odtud často jezdil na Křivoklátsko, za svým předválečným přítelem vlastencem Josefem Staňkem. Přes jeho kontakty se Mikšově odbojové skupině naskytla možnost získat z Nového Jáchymova určité množství třaskavin a trhavin pro chystanou sabotážní činnost. Již v Anglii se Arnošt Mikš specializoval na destrukce železniční dopravy, proto lze předpokládat, že plánované sabotáže se týkaly železničních objektů.¹⁶⁴

Arnoštu Mikšovi se dařilo i Praze. Za dosud neznámých okolností se mu podařilo navázat spojení s Adolfem Opálkou z výsadku Out Distance a dalšími parašutisty. Opálkova rozsáhlá síť spolupracovníků sahala od Plzně až do Pardubic, kde pod velením Alfréda Bartoše působila paraskupina Silver A. Ta již od ledna 1942 udržovala prostřednictvím radiostanice Libuše pravidelné spojení s Londýnem. Díky Mikšovi získali pražští parašutisté informace o neúspěchu Pechalovy skupiny, ale zároveň zde pro Mikše stále zůstávala jedna nevyřešená záležitost, a sice co se stalo s Viliamem Gerikem.¹⁶⁵ Proč Arnošt Mikš počátkem dubna nedorazil za Viliamem Gerikem do Prahy, jak bylo dohodnuté, věděl jen Mikš sám. V době, kdy se měli setkat, se Arnošt Mikš raději rozhodl vydat za bratrem do Tábora. Dle všeho se však nenacházel v ohrožení, které by mu cestu do Prahy znemožňovalo. Proč se tedy rozhodl do Prahy nevydat, však zřejmě zůstane navždy neobjasněno, jelikož všichni, kdo mohli znát odpověď na tuto otázku, se nedožili konce války. Nicméně 23. dubna 1942 předala radiostanice Libuše do Londýna depeši následujícího znění: „*Na policejní ředitelství v Praze se dostavil 8. dubna mladík, který prohlásil, že je parašutista, vytáhl 140 000 M, pistoli a řekl, že se dává našim úřadům k dispozici, protože poznal, že Anglie je prohnílá, židovská atd. Přistál prý někde u Kbel, kde s kamarády zakopal vysílačku (ta se na uvedeném místě našla). S kamarády se měl sejít v Praze XII., Hradešinská 15. Měl falešnou legitimaci vystavenou v Brně r. 1940.*“¹⁶⁶ Lze tedy předpokládat, že pražští parašutisté a jejich spolupracovníci se s Gerikem pokusili navázat

163 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2. s. 22 a 23.

164 Tamtéž, s. 32.

165 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 51.

166 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-165-03, s. 32.

kontakt, či alespoň zjistit, zda nepadl do rukou gestapa, a jejich pátrání bylo úspěšné. To potvrzuje také Karel Čurda z výsadku Out Distance v jedné ze svých poválečných výpovědí, kde uvádí, že zhruba v polovině dubna se od Adolfa Opálky dozvěděl o Gerikově přihlášení na policii.¹⁶⁷

Dne 25. dubna 1942 se na četnickou stanici v Táboře dostavili tři důstojníci četnictva, kteří se netajili svými pronacistickými postoji. Formálně se jednalo o běžnou kontrolu stanice, ovšem lze i předpokládat, že zde jednali v zájmu gestapa ve věci pátrání po dalších parašutistech z Gerikova výsadku.¹⁶⁸ Z dokumentů, které jsou k dispozici, sice vyplývá, že Viliam Gerik s největší pravděpodobností jméno Františka Mikše gestapu nesdělil, nicméně byl přítomen tomu, když Arnošt Mikš sděloval veliteli Pechalovi adresu svého bratra, a tak je možné, že gestapo mělo díky Gerikovi podezření, že táborští četníci mohou spolupracovat s odbojovou organizací. Po této nečekané kontrole odjel František Mikš k rodičům do Janova, kde pro jistotu ukryl většinu rodinných dokumentů a fotografií. Jeho cílem bylo skrýt co nejvíce věcí, které by rodinu s Arnoštem spojovaly.¹⁶⁹

Kolotoč dalších událostí se roztočil v noci z 27. na 28. dubna 1942, kdy na Požárech v blízkosti Křivoklátu přistály paraskupiny Bioscop, Bivouac a Steel. Většinu svého operačního materiálu ukryly v oranicích nedalekého pole.¹⁷⁰ Londýn informoval skupinu Silver A o plánovaném vysazení dalších parašutistů na Křivoklátsku již před několika dny. Alfréd Bartoš tuto informaci předal do Prahy a tam se dostala také k Arnoštu Mikšovi, který byl ochoten nově přichozím parašutistům pomoci s operačním materiálem.¹⁷¹ Adolf Opálka si byl dobře vědom, že operační materiál je pro všechny parašutisty důležitý, zvláště když skupiny Out Distance a Zinc o veškeré vybavení přišly, a proto akce Křivoklát získala hlavní prioritu. Vyzvednutí operačního materiálu bylo naplánováno na druhou noc po seskoku nových skupin. Podílet se na něm měli Arnošt Mikš se svým spolupracovníkem Josefem Kusým a Josef Valčík z výsadku Silver A společně s mladým odbojářem Vlastimilem Moravcem.¹⁷²

Arnošt Mikš se však v místě seskoku pohyboval již v noci z 27. na 28. dubna, snad aby nově přichozí parašutisty vyzvedl, ale podařilo se mu setkat pouze s Bohuslavem Koubou a Josefem Bublíkem z výsadku Bioscop. Mikš oba parašutisty odvedl do mlýna na Rakovnickém

167 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 183.

168 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2. s. 23.

169 Tamtéž, s. 26.

170 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 51.

171 KUBÁNEK, Petr. *Dal signál k atentátu na Heydricha: Životní příběh parašutisty Josefa Valčíka*. Uherské Hradiště: Uher, 1993. ISBN 80-901386-3-2. s. 55.

172 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 51 a 52.

potoce. Cestou byli na mostě v Roztokách u Křivoklátu zastaveni českým četníkem Václavem Mrkvou. Všichni tři se prokázali falešnými legitimacemi, ale strážmistr Mrkva si všiml, že dvě z nich byly vystaveny policejním ředitelstvím v Brně roku 1940 a pochopil, že před ním zřejmě stojí zahraniční odbojáři a měl by je dle nařízení o brněnských legitimacích zadržet. Václav Mrkva se prokázal jako dobrý Čech a trojici mužů propustil. Zbytek noci přečkal Arnošt Mikš s Koubou a Bublíkem ve mlýně u manželů Kohoutových. Druhý den ráno odjel do Bělče za Josefem Kusým, s nímž následující noci vyrazil zpět k Požárům.¹⁷³

Netušili však, že materiál byl během dne objeven při polních pracích a nájemce požárského statku Oldřich Linda nález raději ohlásil četnické stanici na Křivoklátě. Velitel stanice strážmistr František Wild nebyl z nalezeného materiálu vůbec nadšený a s uvědoměním gestapa nijak nespěchal, ale do celé situace se mezitím vložil četnický důstojník Josef Vít. Jednalo se o velmi horlivého, ale schopného četníka, který byl díky své proněmecké loajalitě také nejoblíbenějším četnickým důstojníkem německého bezpečnostního aparátu v protektorátě. Shodou okolností či záměrným výběrem byl Josef Vít, jedním ze členů komise, která prováděla 25. dubna 1942 kontrolu v tábořských kasárnách. Nyní 30. dubna to byl právě Josef Vít, kdo místo strážmistra Wilda informoval kladenské gestapo o nálezů na Požárech. Načež gestapo nařídilo četníkům nalezený materiál zajistit a okolí nálezů přísně střežit pro případ, že by materiál přišel někdo vyzvednout.¹⁷⁴

Četníci z křivoklátské stanice se tedy po několika hodinách střídali na hlídce u místa nálezů. Ve večerních hodinách přišla řada na strážmistra Františka Ometáka a praporčíka Václava Komínka. Právě tato hlídka se kolem desáté hodiny střetla na Požárech s Arnoštem Mikšem a Josefem Kusým. František Ometák nejprve zaslechl praskání větviček a poté se proti němu objevily dvě postavy. Václav Komínek je vyzval, aby zvedli ruce vzhůru a chystal se zkontrolovat doklady. Josef Kusý zvedl obě ruce, Arnošt Mikš pouze jednu. Druhou vytasil pistoli a vystřelil. První ranou zasáhl Františka Ometáka, který odvrávorál k poli, kde padl na záda a na místě těžkému zraněním podlehl. Další Mikšova rána trefila Václava Komínka. Ten ještě stačil vystřelit a zasáhnout Arnošta Mikše. Vážně zraněný Mikš padl k zemi. Z posledních sil ještě zvolal na Kusého: „*Josefe, utíkej. Já už se k vám nevrátím.*“ Potom zvedl svou pistoli, přiložil jí k pravému spánku a naposledy stiskl spoušť.¹⁷⁵

Krátce po přestřelce přivezl kapitán Václav Boubele novou hlídku k vystřídání. Když vystoupil z automobilu, spatřil na zemi v bolestech se svíjejícího Komínka a dva zastřelené. Četníci zajistili okolí incidentu a dva z nich prohledali Arnošta Mikše. Nic závadného však u

173 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2. s. 32 a 33.

174 Tamtéž, s. 58 a 61.

175 Tamtéž, s. 47.

mrtvého parašutisty nenašli. Druhý den ráno přijelo na místo přestřelky kladenské i pražské gestapo v čele s Oskarem Fleischerem.¹⁷⁶ Ten s sebou přivezl také parašutistu Viliama Gerika, který se měl pokusit mrtvého identifikovat. Viliam ihned poznal v zastřeleném muži Arnošta Mikše.¹⁷⁷ Dále gestapo objevilo u parašutisty zápisník a peníze zabalené v plátně. Tělo Arnošta Mikše pak bylo převezeno z Požárů do německého Ústavu pro soudní lékařství, kde na něm byla provedena pitva, a posléze bylo pohřbeno do neoznačeného hromadného hrobu na Ďáblickém hřbitově.¹⁷⁸

V Mikšově zápisníku našlo gestapo několik adres. Jako první byl zatčen v ranních hodinách Josef Staněk. Gestapo jej podrobilo velice brutálnímu výslechu, jež trval více než 24 hodin, ale žádných informací se nedočkal. Další Mikšovi spolupracovníci byli zatčeni až 2. května, včetně čtvrtého aktéra požárecké přestřelky Josefa Kusého, jemuž se onoho večera podařilo z lesa utéct. Nakonec došlo k odкрыtí celé ilegální sítě.¹⁷⁹

Dne 2. května 1942 se strážmistr František Hřebík z četnické stanice v Milotíně dozvěděl z oběžníku o smrti Arnošta Mikše z nedalekého Janova a uvědomil jeho bratra Antonína, který se tak dozvěděl o Arnoštvě smrti. Druhý den odjel Antonín za svým bratrem Františkem do Tábora. To už o Arnoštvě smrti věděla také tábořská stanice. Na základě výpovědí tábořských četníků se oba bratři dohodli, že zůstanou na svých místech, jelikož vše zařídili tak, aby se gestapo nedozvědělo, že jsou bratři Arnošta Mikše. Krátce po poledni 13. května 1942 přijeli na četnickou stanici v Táboře úředníci gestapa. U Františka Mikše nejprve provedli osobní prohlídku a pak jej ve 14:00 definitivně zatkli, avšak důvod zatčení veliteli stanice nesdělili. Při odvádění stačil František Mikš krátce stisknout ruku strážmistru Kyryanovi a polohlasně sykl slovo: „*Vím.*“, ve znamení, že gestapo z něj žádné informace nedostane. Během krutých výslechů František Mikš skutečně nepromluvil a nikdo z tábořských četníků nebyl v případě Arnošta Mikše zadržen.¹⁸⁰ Ve stejné době byl ve svém pražském bytě zatčen také Antonín Mikš. Ani on během výslechů nic neprozradil. Oba bratři, Josef Kusý, Josef Staněk i další spolupracovníci Arnošta Mikše byli nakonec popraveni 31. května 1942 na Kobylišské střelnici.¹⁸¹

Požárecká tragédie posloužila také nacistické propagandě. Zastřelenému Františku Ometákovi byl vystrojen monstrózní pohřeb s mnoha poctami. Říšský protektor Reinhard Heydrich dokonce sám napsal Ometákově manželce soustrastný dopis a udělil jí zvláštní finanční

176 Tamtéž, s. 51.

177 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 715.

178 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2. s. 120 a 121.

179 Tamtéž, s. 120 a 121.

180 NA Praha, fond 1084, sign. Pol-práv 8, trestní spisy r. 1942, František Mikš.

181 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2. s. 41 a 42.

odškodnění.¹⁸²

7.3. Kyjovická heydrichiáda

Oldřichu Pechalovi bylo jasné, že se nedaleko domova nemůže ukrývat příliš dlouho. Nový úkryt mu poskytl rodinný známý učitel Cyril Žižlavský v lese u Koryčan. Zlínský kriminální komisař Hanz Ziegler mezitím vydal díky nově zjištěným poznatkům na Slovensku rozkaz pátrat po pachateli petrovické přestřelky v okolí Osvětiman. Zkusil štěstí na reálném gymnáziu v Kyjově. Od ředitele si vyžádal seznam absolventů z uplynulých let, ale jméno z nalezené legitimace nenalezl. Místo toho si všiml jména Oldřich Pechal, u kterého se shodovalo datum i místo narození s údaji ve falešném dokladu. Ze starého maturitního tabla z roku 1934 získal Pechalovu předválečnou fotografii. Záhy nato celé okolí zaplavily plakáty nabádající k dopadení dvojnásobného vraha Oldřicha Pechala.¹⁸³

Ve čtvrtek 2. dubna 1942 se u Pechalových ve Vřesovicích objevil příslušník zlínského gestapa coby parašutista z Anglie a požadoval spojení na jejich syna. Pechalovi byli dobře instruováni o tom, jak mají vypadat ti, kteří by mohli Oldřicha hledat, a tak údajnému parašutistovi žádné informace nesdělili. O dva dny později byli oba zatčeni gestapem. Zatčení neunikli ani Pechalovi sourozenci, bratr Klement a sestra Božena s manželem. Všichni byli tvrdě vyslýcháni. Od Klementa Pechala se gestapo nakonec dozvědělo další informace, na jejichž základě zorganizovalo velkou pátrací akci v okolních lesích. Když Oldřich Pechal zahlédl rojnice německých jednotek, vylezl na strom, kde celé pátrání přečkal. Druhý den se sešel s Cyrilem Žižlavským, který mu našel nový úkryt u rolníka a bývalého legionáře Rudolfa Berky v Blišicích.¹⁸⁴ Na Pechalův příchod Berka po válce vzpomínal: „*Parašutista Pechal, když ke mne tehdy přišel, kašlal, poněvadž byl nachlazený, celý promočený od útěku, jak byl pronásledovaný gestapem... Viděl jsem v něm velkého a odvážného muže, který dal svůj život a své všechno za naše osvobození.*“¹⁸⁵ Následujících několik dní strávil Oldřich Pechal na půdě Berkova stavení, kde jej navštívilo několik spolupracovníků Cyrila Žižlavského. Dne 13. dubna 1942 odešel Oldřich Pechal do nového úkrytu. Na cestu ještě dostal od Berky nové oblečení a boty. Cyril Žižlavský se s několika spolupracovníky mezitím pokusili zničit vše, co by naznačovalo Pechalovu přítomnost na Kyjovsku.¹⁸⁶

Nová adresa ovšem selhala, a tak Oldřich Pechal zůstal několik dní znovu v lese u

182 Tamtéž, s. 45 a 46.

183 BŘEČKA, Jan. *Dopadení npor. Oldřicha Pechala: Tajemství jedné chaty*. In: Časopis Historického ústavu Armády ČR. 2006/ 04. s. 50.

184 NEDBAL, Lubor. *Voják, vlastenec a národní hrdina, štábní kapitán pěchoty Oldřich Pechal*. Obec Vřesovice, 2007. ISBN 978-80-254-4922-6. s. 13, 14 a 15.

185 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-1, s. 54 a 55.

186 Tamtéž, s. 56.

Koryčan. Od náhodných kolemjdoucích zaslechl, že Cyril Žižlavský uprchl z Koryčan, jelikož ho hledá gestapo. Toho dne gestapo skutečně Cyrila Žižlavského zadrželo, ale po několika krocích se Žižlavský gestapu vysmekl. Ti za ním vypálili pět ran. Jedna z nich prostřelila Žižlavskému zápěstí, ale i přes silné krvácení se mu podařilo utéct z Koryčan pryč. Posléze se zlínské gestapo nemělo čeho chytit. Nově byla vypsána odměna 80 000 říšských marek na Pechalovo dopadení, ale stejně to vypadalo, jako by se po Pechalovi a Žižlavském doslova slehla zem.¹⁸⁷

Zraněný Cyril Žižlavský našel úkryt v lesích v hájovně u Františka Seluckého. Zde se za několik dní setkal s Oldřichem Pechalem. Ruku mu ošetřil MUDr. Vladimír Dunděra, který do celé záležitosti zasvětil také své tři spolupracovníky ze sokolské jednoty Matěje Urbana, Emila Cejpa a Jana Víšku. Všichni byli ochotni Pechalovi a Žižlavskému pomoci. Nejdůležitější bylo najít nový bezpečný úkryt. Matěj Urban za tímto účelem vyhledal svého známého Antonína Straku z Bzence, který měl v minulosti napojení na Obranu národa v Brně. Antonín Straka se s brněnskou organizací spojil, jenomže se nejednalo o Obranu národa, ale o volavčí síť konfidenta Viktora Ryšánka z brněnského gestapa.¹⁸⁸

První kroky v pátrání po Oldřichu Pechalovi učinil pro brněnské gestapo již komisař Hugo Römer díky Gerikově cestě na Slovensko.¹⁸⁹ Ryšánek ovšem neměl s Römerovým oddělením nic společného, jelikož v srpnu 1941 vznikl v rámci každé řídicí úřadovny gestapa tzv. zpravodajský N-referát, který sdružoval všechny konfidenty příslušné úřadovny. Tomu brněnskému velel kriminální rada Ewald Taudt. Jeho muži brilantně ovládali český jazyk a téměř všichni navíc pocházeli z Brněnska, tudíž také znali dokonale místní prostředí, čímž se stávali v očích českých vlastenců věrohodnějšími. Taudtův N-referát formálně spadal pod III. oddělení brněnské úřadovny, jež vedl Hugo Römer, a tak mezi oběma veliteli často docházelo ke konkurenčnímu boji. Jinak tomu nebylo ani v případě Oldřicha Pechala. Poté, co Viktor Ryšánek zjistil, že Pechal je oným hledaným pachatelem v záležitosti přestřelky u Petrova, ihned mu bylo jasné, že jeho dopadení by bylo pro N-referát velkým úspěchem.¹⁹⁰

Začal tedy jednat. V průběhu května 1942 proběhlo mezi ním a spolupracovníky Oldřicha Pechala několik schůzek. Spolu s Ryšánkem se jich kvůli věrohodnosti účastnil také konfident Karel Paprskář coby brigádní generál Miloslav Fassati, velitel odbojové organizace. Úkolem konfidentů bylo nabídnout Pechalovi bezpečný úkryt u Brna i nové falešné doklady a velice

187 NEDBAL, Lubor. *Voják, vlastenec a národní hrdina, štábní kapitán pěchoty Oldřich Pechal*. Obec Vřesovice, 2007. ISBN 978-80-254-4922-6. s. 16.

188 Tamtéž, s. 16 – 20.

189 VHA Bratislava, fond 55, sign. 27-5, s. 3.

190 BŘEČKA, Jan. *Dopadení npor. Oldřicha Pechala: Tajemství jedné chaty*. In: *Časopis Historického ústavu Armády ČR*. 2006/ 04. s. 51.

lákavě se měla jevit také informace o radiovém spojení s Londýnem.¹⁹¹ Oldřich Pechal byl ale opatrný a i když nevyjadřoval pochybnosti, chtěl prozatím setrvat na Kyjovsku, jelikož si zde vybudoval ideální podmínky pro vytvoření nové ilegální sítě. Vzhledem k tomu, že pátrací akce zlínského gestapa utichla, rozhodl se Oldřich Pechal učinit pokus o částečné splnění úkolu, s nímž byl vysazen do protektorátu. Požádal o své věci, kterých se před časem jeho odbojáři zbavili. Většina z nich byla zakopána u Cyrila Žižlavského na zahradě. Pro Matěje Urbana a místní spolupracující četníky nebylo těžké věci získat, a tak měl Oldřich Pechal zpět své zbraně a šifrovací klíč skupiny Zinc.¹⁹² Zbývala jen vysílačka. Věděl, že Mikš s Gerikem nechali jejich radiostanici v Buchlovicích u jistého Karla Hrabala, ale věděl také, že hlavní vysílač je poškozen a nedá se bez náhradních dílů opravit. Přesto se podle výpovědi Františka Seluckého Pechal do Buchlovic vypravil. V té době byla již vysílačka skupiny Zinc v rukách gestapa a Karel Hrabal se zotavoval v nemocnici s pořezaným krkem, takže Pechalova cesta byla zbytečná.¹⁹³

Situace se změnila 27. května 1942, když Jozef Gabčík a Jan Kubiš z výsadku Anthropoid provedli v Praze atentát na Reinharda Heydricha. Lavina kontrol a domovních prohlídek, jež spustilo nově vyhlášené stanné právo, představovala pro Pechalovu skupinu riziko, a tak se Oldřich rozhodl nabídku brněnské organizace přijmout a snad se tak přiblížit vytouženému spojení s Londýnem. Koncem května se na faře ve Ždánicích poprvé setkal s Viktorem Ryšánkem, který mu sdělil podrobnosti o novém úkrytu v okolí Brna. Přesun se uskutečnil 1. června 1942. Ewald Taudt neponechal nic náhodě. Dopadení Oldřicha Pechala se kromě Viktora Ryšánka a Karla Paprskáře měli účastnit také Wolfgang Dyck, Richard Schetke a Karl Franz Prudky. K převozu byl zajištěn osobní automobil z brněnské Zbrojovky i s řidičem. Konfidenti také dostali dvě pistole, jejichž náboje byly naplněny pískem. Tyto zbraně měli ve vhodnou chvíli nabídnout Pechalovi výměnou za ty jeho. Novým úkrytem se měla stát chata na Kníničské přehradě. Zde měl Pechal strávit zhruba 2 týdny, během nichž měli konfidenti coby odbojáři získat jeho šifrovací klíč. Ten měl gestapu posloužit k rozehrání radiové protihry s Londýnem.¹⁹⁴

Do chaty u přehrady vstoupil Oldřich Pechal krátce po poledni 1. června 1942. Společnost mu po celý den dělali Wolfgang Dyck a Karl Franz Prudky. Po několika hodinách se projevíly výrazné nedostatky původního plánu. Oldřich Pechal sice sdělil nějaké informace, ale šifrovací klíč si i přes určité naléhání stále nechával pro sebe a výměnu zbraní ihned razantně odmítl. Proto vládní rada Wilhelm Nölle ještě ve večerních hodinách vydal rozhodnutí o

191 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-1, s. 18 – 21.

192 NEDBAL, Lubor. *Voják, vlastenec a národní hrdina, štábní kapitán pěchoty Oldřich Pechal*. Obec Vřesovice, 2007. ISBN 978-80-254-4922-6. s. 17.

193 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-1, s. 85 – 86.

194 Tamtéž, s. 35 – 37.

parašutistově zatčení.¹⁹⁵

Celá akce byla naplánována na druhý den. Hned ráno vyrazila na Kníničskou přehradu dvě auta. První vezlo velitele Taudta, Viktora Ryšánka, Karla Paprskáře a Richarda Schetkeho. Ve druhém seděli kriminální komisař Hugo Römer s asistentem Seifriedem Pribylem a vládní rada Wilhelm Nölle, který chtěl být celé akci osobně přítomen. Do chaty šli pouze Paprskář s Ryšánkem. Ostatní zůstali ukryti v lese.¹⁹⁶ Karel Paprskář si vzal Oldřicha Pechala stranou do horního patra chaty a naposledy se z něj pokusil vymámit šifrovací klíč, ale Pechal stále mlčel. Během jeho nepřítomnosti se konfidenti dohodli na způsobu zatčení. Po návratu Paprskáře a Pechala zasedli všichni zúčastnění ke stolu k připravenému občerstvení. Wilhelm Dyck počkal na moment, kdy Oldřich Pechal nebude mít obě ruce v kapsách, a udeřil jej obuškem přes hlavu. Omráčený parašutista padl k zemi. Prudky s Schetkem mu nasadili pouta a sebrali obě pistole. Po chvíli se Oldřich Pechal probral. Rychle pochopil, že se ocitl v moci gestapa, ale i v této bezvýchodné situaci se, navzdory veškeré zlosti a zoufalství, pokusil bránit. Neuvěřitelným způsobem přetrhl nasazená pouta a vrhl se na své protivníky. Nejvíce Pechalových ran schytl Wilhelm Dyck, který si z celé akce odnesl zranění na noze, páteři a lopatce. Zaskočený Karel Paprskář rychle vyběhl ven a přivolal na pomoc další příslušníky gestapa. Proti takové přesile již neměl Oldřich Pechal žádnou šanci. Byl znovu pečlivě spoután a prohledán. Pak ho Römer s Pribylem odvezli do policejní vazby v Kounicových kolejích.¹⁹⁷

Nikdo z přítomných nemohl uvěřit, jakého odporu byl velitel skupiny Zinc schopen a to se promítlo na dalších opatřeních. Pechalovi byla přidělena cela č. 6 v přízemí bloku A. Po celou dobu ležel zašněrován ve svěrací kazajce. Za nohy byl připoután k lůžku, u něhož po celou dobu stála stráž. Z cely byl vždy převážen na hlavní úřadovnu gestapa k výslechům. Většinu z nich vedl kriminální asistent Seifried Pribyl. Boj při zatýkání i brutální výslechy se na Pechalovi tvrdě podepsaly. Již do Kounicových kolejí byl přiveden v delíriu, tvrdě zbit a s velkou tržnou ránou na pravém spánku. Spoluvězeň František Hatoň po válce vzpomínal na Pechalův stav následovně: *„Po tři dny přijímal jenom tekutou stravu. Měl jsem nařizeno, abych ihned zavolal lékaře, kdyby s ním bylo zle, protože gestapákům se jednalo o to, aby jej udrželi naživu. Nesměl jsem s ním mluvit. Když se probral, byl vyslýchán a týrán. Mně dlouho nedůvěřoval, ale když poznal, že jsem Čech, řekl mi, že je parašutista z Anglie. Věděl jsem, že se jmenoval Pechal, protože zde byla pozavírána také celá Pechalova rodina a později mi to sám řekl. Byl chycen nějakým Ryšánkem a nesčetněkrát mě prosil, aby tento byl po válce odhalen a on tak pomstěn. Chtěl se také pokusit o*

195 Tamtéž, s. 35 – 37.

196 BŘEČKA, Jan. *Dopadení npor. Oldřicha Pechala: Tajemství jedné chaty*. In: Časopis Historického ústavu Armády ČR. 2006/ 04. s. 51.

197 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-1, s. 35 – 37.

*útěk a učinil tak, přestože dostal svěřací kazajku. Byl by býval zastřelen, což bylo příčinou, pro kterou to učinil, ale jeho vyšetřující komisař křičel na stráž, aby nestřílela. Chtěl po mně též nějaký jed, nebo něco, aby se mohl oddělat, jak říkal.*¹⁹⁸ I přes tento stav Oldřich Pechal dvanáct dní odolával veškerému brutálnímu násilí i psychickému mučení. Vydržel, i když před celou přivedli jeho rodinu. Ten den viděl své blízké naposledy. Všichni byli 12. června 1942 krátce před osmou hodinou večer popraveni na vnitřním nádvoří Kounicových kolejí pod sgrafitem sv. Václava. Siefried Pribyl dostal od Römera příkaz, aby parašutistův výslech prováděl zostřeným způsobem, a to „*bitím na zadní část těla, které prováděl SS strážný, jež byl zvláště určen ke střežení Pechala. Dále použil k vyslýchání vanového výslechu, tj. postříkání studenou vodou na nahé tělo. Tento zákrok prováděl gestapák Rudolf König. Sám Pribyl týral Pechala především bitím.*“¹⁹⁹ Jednou byl Pechal také odveden na ošetrovnu. Když se vrátil do cely, byl z něho cítit éter, kterým byl přiotráven. Vůbec si nepamatoval, co se s ním dělo, proto se vyptával svého spoluvězně, zda neví, jestli gestapákům něco sdělil. Z tohoto výslechu se vzpamatoval tři dny.²⁰⁰

Dne 14. června 1942, dva dny po smrti své rodiny, Pechal poprvé vypovídal. Stejně tomu bylo i 15., 16., 17. a 30. června a 16. září 1942. Jeho protokol obsahuje necelých 9 stran. Většinou se jedná o nepodstatné informace, které gestapu nebyly nijak zvlášť užitečné. O skupině Zinc uvedl pouze věci, které gestapo již dříve vědělo. Svůj šifrovací klíč ani podrobnosti o radiovém spojení nikdy neprozradil. Podrobně nerozváděl ani svoji činnost na Kyjovsku. Gestapu sdělil pouze jména čtyř spolupracovníků, které již znali z předchozího pátrání nebo díky činnosti konfidentů.²⁰¹ Všichni zmínění byli postupně zatčeni a taktéž dopraveni do Kounicových kolejí.²⁰²

Dne 18. června 1942 proběhl v pražském kostele sv. Karla Boromejského stojícího v Resslově ulici boj sedmi parašutistů, jež po atentátu na Reinharda Heydricha zůstali ukryti v Praze. Nikdo z nich nepadl do rukou gestapa živý. Jejich těla byla po boji převezena do německého Ústavu soudního lékařství a kriminalistiky. V následujících dnech byla do Ústavu přivedena řada spolupracovníků, aby všechny parašutisty identifikovali.²⁰³ Za tímto účelem byl do Prahy přivezen také Oldřich Pechal. Seifried Pribyl, který s několika příslušníky brněnské úřadovny, Pechala do Prahy doprovázel o celé záležitosti vypověděl: „*Podle dálnopisu z Prahy*

198 Tamtéž, s. 76 a 77.

199 MZM HO, fond C 141, karton 87, inv. č. 396, spis Ls 419-48. s. 50.

200 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-1, s. 77.

201 Tamtéž, s. 113 – 121.

202 MZM HO, fond C 141, karton 87, inv. č. 396, spis Ls 419-48. s. 53.

203 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 72 – 76.

*jsme měli do Prahy přivést všechny u nás se nacházející parašutisty ke zjištění totožnosti mrtvých parašutistů z kostela. Na příkaz kriminálního rady Römera jeli jsme s oběma anglickými parašutisty, Oldřichem Pechalem a Jindřichem Čoupkem²⁰⁴, do Prahy na služebnu gestapa a odtud do anatomického ústavu. Bylo nám v místnosti ukázáno 7 mrtvol. Čoupek poznal asi 2 nebo 3 parašutisty, kteří s ním byli v Anglii. Pechal jen potvrdil Čoupkovu výpověď, že spolu byli někde v táboře v Anglii. Při tomto zjišťování nebyl nikdo z předvedených bit, nebo že by s nimi bylo nijak hrubě nakládáno, ježto toto se dělo za přítomnosti českých zaměstnanců anatomického ústavu. Nebylo třeba s nimi vůbec špatně nakládat, ježto jména parašutistů byla již známa z výpovědí Čurdy a Gerika a bylo úplně zbytečné voziti Pechala a Čouпка do Prahy ke zjišťování mrtvol.*²⁰⁵ Pechalův příchod se vryl do paměti také zaměstnancům ústavu, kteří zmiňovali, že Pechal byl k mrtvolám přiveden spoután ve svěrací kazajce. Po celou dobu měl nepřítomný výraz a jeho tvář nesla značné stopy fyzického násilí.²⁰⁶ Po návratu z Prahy byl Pechal přesunut do nové cely ke svým spolupracovníkům. Všichni byli spoutaní, akorát Pechal měl svěrací kazajku a na nohou řetěz s koulí.²⁰⁷

Od poloviny června probíhalo na Kyjovsku rozsáhlé pronásledování dalších Pechalových spolupracovníků. Konfidenti Paprskář a Ryšánek coby odbojáři nadále udržovali kontakt s Pechalovou ilegální sítí a postupně způsobili její rozpad. Brněnské gestapo však mělo v plánu velkou odvetu. Na návrh kriminálního komisaře Römera měla být obec Žďánice, kde se Oldřich Pechal ukrýval, vyhlazena tak, jako Lidice. Römer toto opatření odůvodňoval tím, že celá obec věděla o tom, že se tam parašutista i ilegálně pracující učitel Cyril Žižlavský ukrývají. Römer nakonec z neznámého důvodu od tohoto návrhu upustil. Nicméně došlo k zatčení většiny Pechalových spolupracovníků, kteří byli záhy nato na základě rozsudků stanného soudu popraveni v Kounicových kolejích.²⁰⁸ Jediný, kdo prozatím unikal byl Cyril Žižlavský. Ten se až do poloviny června 1942 stále ukrýval na faře ve Žďánicích. Když začala velká vlna zatýkání, bylo mu jasné, že musí svůj úkryt i Kyjov opustit. Poté se skrýval v Žeravicích a Mouchnicích, kde byl 5. března 1943 odhalen. Nejprve se pokusil o útěk, ale když viděl, že celý dům je obklíčen gestapem, zastřelil se.²⁰⁹

Postupem času přestal mít Oldřich Pechal pro gestapo hodnotu. Hugo Römer zamýšlel Pechala zapojit do připravované rádiové protihry s Londýnem, ale vzhledem k jeho vzdoru a

204 Parašutista Jindřich Čoupek byl členem výsadku Bivouac. Několik dní po seskoku ho v Brně zatklo gestapo.

205 AMV Praha, fond 52, sign. 65-5.

206 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-1, s. 25 a 26.

207 Tamtéž, s. 77.

208 MZM HO, fond C 141, karton 87, inv. č. 396, spis Ls 419-48. s. 51 – 52.

209 NEDBAL, Lubor. *Voják, vlastenec a národní hrdina, štábní kapitán pěchoty Oldřich Pechal*. Obec Vřesovice, 2007. ISBN 978-80-254-4922-6. s. 32 a 33.

neochotě spolupracovat to nepřicházelo v úvahu, proto 30. června 1942 odsoudil stanný soud Oldřicha Pechala k trestu smrti. Rozsudek byl vykonán až na podzim v koncentračním táboře Mauthausen na území Rakouska. Brněnské gestapo přivezlo Pechala společně s dalším odsouzeným parašutistou Jindřichem Čoupkem do Mauthausenu 22. září 1942. Seifried Pribyl předal oba parašutisty dozorcům a Hugo Römer vyřídil v přijímací kanceláři tábora vše potřebné. Samotná poprava se odehrála o dvě hodiny později. Kromě vedoucího SS a dozorců tábora jí přihlíželi také příslušníci brněnského gestapa, včetně Römera a Pribyla, který ji později popsal následovně: „SSman mne vedl velkou branou do vlastního tábora, přes několik dvorů až na úplný konec tábora. Tam stál Römer s ostatními a menší oddíl SS s puškami. Pechal a Čoupek stáli opodál. Nejprve byl popraven Pechal. Byl nějakým vězněm, asi 35 letým, odveden ke stolu, který stál od nás asi 50 metrů. Na něj se oba postavili. Vězeň vložil Pechalovi smyčku kolem krku, sestoupil ze stolu a pohnul pedálem, takže se deska stolu převrátila dolů. Ve stejný moment popravčí četa odjistila zbraně a vystřelila na Jindřicha Čoučka. Ten padl mrtvý k zemi. Pechal byl mezitím oběšen. Zhruba po deseti minutách byl vyňat ze smyčky a lékař konstatoval jeho smrt.“²¹⁰

210 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-1, s. 133.

8. Konfident

Po událostech na Požárech již uplynula lhůta, kdy londýnská radioústředna očekávala volání skupiny Zinc, a tak mohl Londýn s konečnou platností prohlásit operaci Zinc za neúspěšnou. Ve stejnou dobu se také začala psát nová kapitola Gerikovy spolupráce s gestapem. Oskar Fleischer měl o svém parašutistovi jasnou představu – z Viliama Gerika se měl stát konfident, který by jako parašutista z Anglie prověřoval adresy, kde se podle informací gestapa měli skrývat další parašutisté.²¹¹

První konfidentský úkol na Viliama čekal v Kutné Hoře, kde žil advokát Otto Bydžovský. Ten se dle informací gestapa měl stýkat s velitelem výsadku Bioscop Bohuslavem Koubou, jemuž shodou okolností poskytl první pomoc v protektorátu Arnošt Mikš.²¹² Od té doby se Koubovi podařilo získat další spolupracovníky, ale jeho výsadek mnoho štěstí neměl. Parašutisté se po seskoku nikdy nesešli ve zcela kompletní sestavě a Kouba nakonec zůstal sám. Po tragické události na Požárech se pokusil najít pomoc u kontaktů v Kutné Hoře. Jeden z nich se nacházel na místní četnické stanici, ale tam se Kouba pouze dozvěděl, že gestapo už mu je na stopě, a tak raději vše ukončil. Před zraky četnické posádky rozkousl kyanidovou kapsli a za okamžik se skácel mrtvý k zemi.²¹³ Jednou z Koubových adres se měl stát i Otto Bydžovský. Jejich spolupráce sice nestačila vůbec začít, ale přesto se roztočil kolotoč následujících událostí. Proněmecky smýšlející lidé totiž na kutnohorském gestapu ohlásili, že Bydžovský byl zahlédnut v Koubově společnosti na vlakovém nádraží. Na základě tohoto zjištění byla u Bydžovského provedena domovní prohlídka. Sám Bydžovský byl zatčen a dopraven k výslechu do Prahy. Domovní prohlídka ani výslechy však žádné napojení na parašutisty neodhalily, a tak byl Bydžovský propuštěn na svobodu.²¹⁴ Gestapo však nechtělo nic ponechat náhodě, a proto Oskar Fleischer přišel s nápadem nasadit na Bydžovského konfidenta, který by získal informace o Bydžovského spolupráci s parašutisty. Fleischer posléze rozhodl, že tímto konfidentem bude Viliam Gerik.²¹⁵

Dne 5. května 1942 odjel Viliam Gerik s potřebnými instrukcemi do Kutné Hory. Již cestou si všiml, že je sledován agenty gestapa a činil tedy vše podle Fleischerových pokynů. Na Bydžovského dveře zaklepal pozdě odpoledne. Představil se jako Gertík, což bylo jeho jméno z londýnské legitimace. Dále tvrdil, že je parašutista z Anglie, který byl právě vysazen do

211 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 716.

212 Tamtéž, s. 716.

213 REICHL, Martin. *Cesty osudu: [Životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Cheb: Svět křídel, 2004. Svět křídel. ISBN 80-86808-04-1. s. 92.

214 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 124 – 126.

215 Tamtéž, s. 717.

protektorátu a hledá spojení na Koubu. Nakonec dodal, aby Bydžovský „*nejednal podle svého vlasteneckého přesvědčení, nýbrž podle chladného rozumu.*“²¹⁶ Bydžovský očekával, že gestapo bude zkoušet najít záminku k jeho usvědčení ze spolupráce s parašutisty. Navíc neznámý mladík mluvil sice dobře česky, ale s cizím přízvukem. Bydžovský tedy napřímo sdělil Gerikovi své podezření, načež Viliam připustil, že jej poslalo gestapo a dodal: „*Jistě víte, co je vaší povinností udělat.*“²¹⁷ Bydžovský jej tedy vyzval, aby s ním šel na četnickou stanici, což Gerik razantně odmítl a odešel. Dle všeho mu bylo jasné, že by tím ztratil důvěru u gestapa, což by pro něj mohlo mít fatální následky.²¹⁸

Ještě téhož dne Bydžovský nahlásil návštěvu údajného parašutisty na četnickou stanici v Kutné Hoře. Četníkům soukromě naznačil, že se zřejmě jednalo o agenta provokatéra. Četníci pak celou záležitost předali do Prahy. Ještě než se Viliam Gerik stihl vrátit do Petschkova paláce, měl Oskar Fleischer na svém stole zprávu z Kutné Hory o jeho udání. Gestapo pak na základě této zprávy od sledování Otty Bydžovského upustilo.²¹⁹

Za několik dní připravil Oskar Fleischer pro Gerika další konfidentský úkol. Tentokrát šlo o případ Marie Heralové z Kladna, na kterou gestapo obdrželo udání od její domovnice Heleny Zárubové, v němž stálo, že ilegálně přechovává svého syna. Heralovi měli celkem 4 syny. Jedním z nich byl Josef Heral, jež skutečně působil v československé zahraniční armádě v Anglii, ale nikdy se nevrátil do protektorátu jako parašutista. Nicméně gestapo se snažilo věnovat jakýmkoliv informacím o parašutistech maximální pozornost, a proto Oskar Fleischer nařídil prostřednictvím Viliama Gerika prošetřit i toto udání.²²⁰

Viliam Gerik se tedy vydal do Kladna. Požadovanou adresu našel poměrně snadno a Marii Heralovou potkal již před domem. Když jí řekl, že s ní potřebuje mluvit, pozvala ho dovnitř. Tam jí sdělil, proč přichází. Heralová byla z jeho návštěvy zaskočená, ale ihned pochopila, oč jde a vyprovodila Gerika ze dveří se slovy, aby zkusil najít pomoc u domovnice. S tímto se Viliam Gerik vrátil zpět do Prahy. Odpoledne ohlásili Heralovi celou záležitost české policii. Oskar Fleischer se tedy musel smířit s tím, že se jedná pouze o sousedské spory, nikoli o ilegální činnost.²²¹

I když pražská úřadovna případ uzavřela, Kladenské gestapo dne 17. září 1942 zatklo celou rodinu Heralových. Další okolnosti tohoto případu vyšly najevo až po válce. Ukázalo se, že Viliam Gerik tehdy vůbec nemluvil s Marií Heralovou, nýbrž s tchýní jejího syna Františka

216 Tamtéž, s. 124 – 126.

217 Tamtéž, s. 124 – 126.

218 Tamtéž, s. 124 – 126.

219 Tamtéž, s. 124 – 126.

220 Tamtéž, s. 634 – 636.

221 Tamtéž, s. 717.

Antonií Regensburgovou. Ta zřejmě byla o celé záležitosti informovaná, a tak zvládla s Gerikem sehrát vše potřebné. O týden později došlo v Praze k atentátu na Reinharda Heydricha a celá rodina Heralových byla v této věci zatčena kvůli podezření, že Josef Heral by mohl být jedním z atentátníků. V této záležitosti však nebyly zjištěny žádné usvědčující informace, a tak byla celá rodina nakonec propuštěna na svobodu. Heralovi již měli mít od gestapa klid, ale za několik měsíců obdrželo gestapo další udání, tentokrát však na Františka Herala, který měl údajně ilegálně přechovávat svého bratra Josefa. Autorkou udání byla opět Helena Zárubová. Na základě jejího udání pak gestapo znovu Heralovi zatklo. V bytě Františka Herala proběhla domovní prohlídka, ale gestapo při ní neobjevilo žádné důkazy o ilegální činnosti, a tak Františka Herala, jeho ženu i tchýni propustilo na svobodu. Nicméně jeho rodiče a další bratři zůstali internováni až do konce války.²²²

Rodina Heralových zažila během války mnoho těžkých chvil, nicméně Gerikova návštěva neměla na výsledek jejich případu negativní dopad. V následující kauze však Oskar Fleischer sklidil prostřednictvím Viliama Gerika konečně úspěch. Několik dní po návratu z Kladna čekal Viliama Gerika další úkol. Rozdíl byl tentokrát v tom, že se nejednalo o prověření udání, nebo nepodložených domněnek, ale o získání usvědčujících důkazů, jež bylo založeno na předem zjištěných informacích.²²³

Shodou okolností se jednalo o rodinu československého parašutisty Karla Svobody, který měl společně s Jozefem Gabčíkem provést atentát na Reinharda Heydricha. Svoboda si však během příprav operace Anthropoid zlomil nohu, a tak musel být nahrazen Janem Kubišem. Karel Svoboda byl nakonec vysazen do protektorátu až v roce 1944 jako radiotelegrafista výsadku Wolfram. Dva dny po svém vysazení však padl do rukou gestapa a zbytek války strávil v koncentračním táboře Flossenbürg, kde se dočkal osvobození americkou armádou.²²⁴ Během svého působení v Anglii dal II. odboru MNO k dispozici adresu svého otce Josefa Svobody ve Slaném, který byl ochoten parašutistům v případě potřeby pomoci.²²⁵

Několik dní před atentátem na Heydricha si Oskar Fleischer nechal zavolat Viliama Gerika k sobě do kanceláře a vylíčil mu všechny okolnosti nového úkolu – Viliam měl odjet do Slaného, vyhledat Josefa Svobodu a zjistit, zda se u něj ukrývají parašutisté, pokud ne, měl se pokusit získat od Svobody informace o jejich aktuálním pobytu. Josef Svoboda byl již nějakou dobu sledován, ale k jeho zatčení prozatím nedošlo, jelikož gestapo čekalo na příležitost, kdy by

222 Tamtéž, s. 634 – 636.

223 Tamtéž, s. 117.

224 REICHL, Martin. *Cesty osudu: [životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Cheb: Svět křídel, 2004. Svět křídel. ISBN 80-86808-04-1. s. 412 – 415.

225 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 122 – 123.

společně se Svobodou mohli zadržet i některé parašutisty.²²⁶

S těmito informacemi odjel Viliam Gerik do Slaného. Na Svobodovu adresu se zeptal v jednom hostinci a místní lidé mu ochotně poradili, kde Svobodovi najde. Doma zastihl pouze Josefa Svobodu. Jeho manželka byla na návštěvě u své snachy Ireny v Praze. Do jejich rozhovoru vstoupila Svoboda dcera Alžběta Pužmanová, která přišla navštívit svého otce. Stejně jako vždy Gerik nejprve řekl, že je parašutista z Anglie, který hledá pomoc. Podle Alžběty Pužmanové se jim představil jako Kalčík a velmi důkladně se vyptával na další parašutisty. Alžbětě připadalo na údajném parašutistovi cosi zvláštního. Parašutisté, s nimiž se dosud setkala, byli opatrní a leckomu hned nedůvěřovali, zato tento si počínal až moc sebejistě, proto se ho rozhodla trochu prověřit a zeptala se jej na svého bratra Karla, o němž věděla, že našel cestu do Londýna. Gerik odpověděl, že s Karlem byli v jedné jednotce a nyní se nachází na MNO v Londýně.²²⁷ Tehdy Viliam Gerik nelhal – s Karlem Svobodou skutečně byli u stejné jednotky, a to u spojovací čety 2. pluku.²²⁸ Gerikova slova zřejmě udělala na Josefa Svobodu dojem, a proto řekl Gerikovi, že se u něj tři parašutisté nějakou dobu schovávali, ale již odešli. Kde byl jejich nový úkryt však netušil. Alžběta Pužmanová na závěr Gerika ještě odkázala na jednoho advokáta ve Slaném, který by snad mohl mít povědomí o tom, kde se parašutisté skrývají. To Gerikovi stačilo. Odjel zpět do Prahy a sdělil Fleischerovi, co ve Slaném zjistil.²²⁹

Na základě těchto informací došlo 29. května 1942 k zatčení Josefa Svobody, jeho ženy Aloisie a Ireny Svobodové, manželky parašutisty Karla Svobody. Stanný soud všem třem udělil rozsudek smrti za napomáhání nepřátelům Říše. Josef a Irena byli společně popraveni 31. května 1942 a Aloisie poté 9. června 1942. Gestapo chtělo zadržet rovněž Alžbětu Pužmanovou. Její život tehdy zachránili četníci ve Slaném, kteří předstírali, že neznají Alžbětino nové příjmení, ani adresu. Samotná Alžběta se dozvěděla o popravě svých rodičů a švagrové z hlášení rozhlasu a den poté ji oznámily také noviny. K jejímu zatčení došlo až později, a tak jako jediná válku přežila.²³⁰

Poslední úkol, jímž gestapo Viliama Gerika pověřilo, měl za cíl navázat spojení s parašutisty v Hlinsku. Tam Němce nejspíše přivedla stopa parašutisty Václava Kindla z výsadku Intransitive, který se v této době pohyboval v severovýchodních Čechách. Oskar Fleischer zřejmě celý zásah plánoval tak, že v této oblasti vznikne volavčí síť konfidentů, kteří by jakožto odbojáři navázali kontakt s parašutisty, a ve vhodný okamžik by došlo k jejich zatčení. Podobně jako to brněnští konfidenti provedli s Oldřichem Pechalem. Fleischerův ambiciózní plán však překazily dvě věci.

226 Tamtéž, s. 717.

227 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 120 – 121.

228 Tamtéž, s. 123.

229 Tamtéž, s. 718.

230 Tamtéž, s. 789.

Tou první byl sám Viliam Gerik, který se do Hlinska sice vypravil, ale v Hradci Králové cíleně zmeškal navazující vlak. Spoléhal totiž, že na další cestu mu již nezbyde čas a Fleischer si nebude přát, aby zůstal sám přes noc mimo Prahu. Viliam Gerik tedy vytočil z telefonu na nádraží Fleischerovu kancelář. Komisař zprvu zuřil, ale nakonec mu nezbylo nic jiného, než poslat Gerika zpátky do Prahy. Další cesta do Hlinska již nestačila být zrealizována, jelikož 27. května 1942 došlo v Praze k atentátu na Reinharda Heydricha a hlavní prioritou gestapa se od tohoto momentu stalo dopadení atentátníků.²³¹

Události tedy nabraly jiný směr. Věci nalezené na místě atentátu prozradily Němcům, že pachateli jsou českoslovenští parašutisté z Anglie. V den atentátu se Viliam Gerik hlásil ve Fleischerově kanceláři stejně jako každé jiné dopoledne. Zpět do bytu na Karlově náměstí se již nevrátil. Oskar Fleischer ho zřejmě chtěl mít pro všechny případy pod kontrolou v Petschkově paláci. O několik hodin později bylo vyhlášeno stanné právo. Němci ihned uzavřeli celou Prahu, aby se nikdo nedostal z města ven. Rozhlas v pravidelných intervalech oznamoval popisy atentátníků a případné důsledky jejich přechovávání. Odpoledne vystoupila protektorátní vláda s prohlášením, jež akci československých parašutistů odsuzovalo. Z Berlína přijely do Prahy četné policejní posily a také Kurt Daluege, jemuž Adolf Hitler dočasně svěřil úřad říšského protektora, dokud bude Reinhard Heydrich indisponován. Večer se zastavila městská hromadná doprava a zavřené zůstaly také restaurace, kina a kavárny. Ve 22:00 začaly rozsáhlé domovní prohlídky. V Praze se po atentátu na Heydricha nacházelo 8 parašutistů. Jednalo se o Adolfa Opálku a Karla Čurdu z výsadku Out Distance, Jaroslava Švarce z výsadku Tin, Jana Hrubého a Josefa Bublíka ze skupiny Bioscop, Josefa Valčíka ze Silveru A a atentátníky Jana Kubiše a Jozefa Gabčíka. Všem se podařilo domovní prohlídky přečkat a po několika dnech pro ně jejich spolupracovníci zajistili nový úkryt v pravoslavném kostele sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici. Zde našlo útočiště celkem 7 parašutistů. Poslední z nich, Karel Čurda, zůstal během domovních prohlídek izolován od jakéhokoliv kontaktu s ostatními, a když ho jeho spolupracovníci odmítli ze strachu dále schovávat, rozhodl se Prahu opustit a odjel na Třeboňsko ke své rodině.²³²

Viliama Gerika propustili z Petschkova paláce až 29. května 1942. Němci mezitím vypsalí odměnu 10 miliónů korun za informace, které povedou k dopadení atentátníků. Věci nalezené na místě atentátu byly vystaveny ve výkladní skříni prodejny Baťa na Václavském náměstí. Dva příslušníci gestapa odvedli Viliama Gerika zpět do konspiračního bytu na Karlově náměstí, který nesměl za žádných okolností opouštět. Veškeré informace o aktuálním dění se tak dozvídal z novin. Ráno 5. června 1942 vyvěsily úřadovny gestapa v celém protektorátu černé prapory a

231 Tamtéž, s. 718

232 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 64 – 67.

titulní strany všech novin povinně informovaly o tom, že „*Reinhard Heydrich podlehl 4. června v dopoledních hodinách vážnému zranění, které utrpěl při vražedném útoku, jenž na něj byl 27. května spáchán.*“²³³ O den později proběhl na Pražském hradě smuteční obřad nad Heydrichovou rakví. Hlavní řeči se ujal Kurt Daluge. Mrtvému protektorovi přišli vzdát holt všichni významní politici i lidé, kteří jej podporovali. Večer se konal smuteční průvod, který dovedl Heydrichovu rakev až na Hlavní nádraží, odkud byla přepravena do Berlína. Tam proběhl druhý slavnostní pohřeb. Adolf Hitler vystrojil Heydrichovi pompézní obřad se všemi náležitými poctami. Berlínského pohřbu se zúčastnil také K. H. Frank v doprovodu zástupců protektorátní vlády v čele s prezidentem Emilem Háchou.²³⁴

Po Heydrichově pohřbu německý teror ještě zesílil. Rozhlas několikrát denně oznamoval seznamy popravených a další jména se objevovala také na červených vyhláškách, vylepených v ulicích. Dne 10. června 1942 vytrhlo občany protektorátu z běžného života následující sdělení: „*Úředně se oznamuje, že během pátrání po vrazích SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha byly zjištěny nezvratné důkazy o tom, že obyvatelstvo obce Lidice u Kladna poskytovalo podporu a pomoc okruhu pachatelů, kteří přicházejí v úvahu. Příslušné důkazy byly zjištěny bez pomoci místního obyvatelstva. Stanovisko k atentátu tímto provedené, je zdůrazňováno ještě dalšími činy Říši nepřátelskými, jakými jsou například nálezy protistátních tiskovin, skladišť zbraní a munice, ilegální vysílačky a neobyčejně velkého množství zboží, které podléhá řízenému hospodářství a okolností, že v aktivních službách nepřátelských v zahraničí jsou obyvatelé jmenované obce. Protože se obyvatelé této obce svou činností a podporou vrahů SS-Obergruppenführera Heydricha co nejhrubším způsobem provinili proti vydaným zákonům, byli dospělí muži zastřeleni, ženy dopraveny do koncentračního tábora a děti dány na náležité vychování. Budovy byly srovnány se zemí a jméno obce bylo vymazáno.*“²³⁵

Další zvrát událostí s sebou přinesl 16. červen 1942. Tehdy se na Hlavní úřadovně gestapa v Petchkově paláci dobrovolně přihlásil parašutista Karel Čurda. Na základě jeho výpovědi gestapo postupně zajistilo rozsáhlou síť pražských odbojářů, kteří podporovali parašutisty. Řada z nich byla tvrdě vyslýchána, až gestapo nakonec zjistilo, kde se parašutisté ukrývají.²³⁶

Ráno 18. června 1942 probudily Viliama Gerika hlasité výstřely, ozývající se nedaleko Karlova náměstí. Pak pro něj přišli dva příslušníci gestapa a odvedli ho do Resslovy ulice,

233 České slovo. ročník XXXIV. číslo 131. Praha 5. června 1942.

234 PADEVĚT, Jiří. *Kronika protektorátu: represe, rezistence, holokaust, státní a okupační správa, kolaborace, bojové operace, kultura, všední život*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3203-4. s. 389 – 391.

235 *Lidice. Památná místa boje českých zemí proti fašismu*. Edice protifašistických bojovníků, svazek 13. Praha: nakladatelství Mír, 1953. s. 22.

236 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 70 – 72.

vzdálené pouze několik bloků. Tam už čekal Oskar Fleischer. Viliam Gerik spatřil zdemolovaný kostel. Na zemi se válely střepy z oken, jež zřejmě vysklila kulometná palba z protější budovy. Ve spodní části kostela se nacházelo malé okénko, kterým byly prostrčené hadice. Pod ním parkovalo hasičské auto. Na rohu vedlejší ulice leželo na dlažbě sedm mrtvých parašutistů. Kolem nich se pohybovalo mnoho Němců. Gerik si mezi nimi všiml K. H. Franka. Oskar Fleischer ho zavedl k mrtvým parašutistům, aby identifikoval jejich totožnost. Gerik si hned všiml, že téměř všichni měli na pravém spánku střelnou ránu. Předpokládal tedy, že spáchali sebevraždu. Mezi mrtvými poznal Adolfa Opálku, Jozefa Gabčíka, Jana Hrubého, Josefa Valčíka a Jaroslava Švarce. Pak ho Oskar Fleischer nechal odvést do Petschkova paláce. Těsně po Gerikově odchodu přivedli Němci k identifikaci do Resslovy ulice také Karla Čurdu.²³⁷

Tlumočník gestapa Václav Václavík uvedl ve své pozdější výpovědi, že Čurda s Gerikem byli v den dopadení parašutistů vyslýcháni až do večera v Petschkově paláci.²³⁸ Ten den odpoledne se také oba zmínění parašutisté poprvé setkali před výslechovou místností. Stačili spolu prohodit jen několik vět o tom, co viděli před kostelem v Resslově ulici, a Gerik sdělil Čurdovi, co se stalo s Ivanem Kolaříkem z Čurdova výsadku Out Distance. To byla informace, kterou Gerikovi před časem sdělil Oskar Fleischer. Čurdova přítomnost Gerika poměrně zaskočila. Dosud netušil, že se na gestapo dostal další parašutista. Oskar Fleischer mu pak prozradil, jakou roli sehrál Karel Čurda v celém dramatu kolem atentátu na Heydricha.²³⁹

Ve svých poválečných výpovědích Karel Čurda několikrát uvedl, že Viliama Gerika spatřil na gestapu i v následujících dnech, a to ve společnosti dvou důstojníků německého letectva. Tito důstojníci poté s Karlem Čurdou vedli několik výslechů o leteckých pozicích v Anglii. Další Čurdovy výslechy v této době vedl Oskar Fleischer a týkaly se výcviku v Británii. Pravdivost Čurdových tvrzení Fleischer posuzoval podle Gerikových protokolů. Jejich výpovědi se v řadě věcí lišily, ale Oskar Fleischer byl i tak spokojen, jelikož Karel Čurda ochotně spolupracoval.²⁴⁰

Za osm týdnů byla vyplacena odměna za dopadení atentátníků. Největší podíl získal Karel Čurda a k překvapení všech také Viliam Gerik, díky horlivému přičinění Oskara Fleischera. Peníze pro Gerika Fleischer zřejmě získal díky Gerikovým výpovědím o radiovém spojení, leteckých pozicích i dalších informacích o jednotkách v Británii. Jednoho dne zavedl Oskar Fleischer Gerika do kanceláře kriminálního rady Wilhelma Schulzeho. Schulze předal Gerikovi bankovní knížku s 5 000 000 K, uložených v bance Kreditanstalt der Deutschen. Správu nad tímto bankovním kontem převzal Oskar Fleischer. Gerikovi z něj několikrát vybral částku na

237 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 718 a 719.

238 Tamtéž, s. 587 a 588.

239 Tamtéž, s. 185, 186, 274.

240 Tamtéž, s. 185 a 186.

soukromé výdaje. Na Fleischerův příkaz dále z účtu odešlo 100 000 K německému červenému kříži. Se zbytkem peněz měl Oskar Fleischer vlastní plány – chtěl za ně pořídit statek v Polsku u Poznaně a část ho měla také zřejmě zajistit na stáří, nebo posloužit k případnému útěku z protektorátu. V této době se totiž kolem Fleischera začala stahovat smyčka. Někteří příslušníci gestapa si povšimli jeho nadstandartního vztahu k Viliamu Gerikovi, a tak Fleischer v jejich očích začal pomalu ztrácet důvěryhodnost. Oskar Fleischer si také uvědomoval, že by pro jeho plány bylo výhodnější, kdyby se Gerika zbavil, a proto se ho několikrát snažil přimět ke vstupu do SS a dobrovolnému odchodu na frontu. To však Viliam Gerik odmítal, a tak měl Fleischer stále svázané ruce vůči svým soukromým plánům s penězi.²⁴¹

8.1. Role Viliama Gerika v případě Lidice

Již den před smrtí Reinharda Heydricha si Němci mysleli, že konečně našli stopu, která by je dovedla k dopadení atentátníků. Toho dne totiž Jaroslav Pála, majitel elektrotechnické továrny ve Slaném, narazil při kontrole korespondence svých zaměstnanců na podezřelý dopis adresovaný zaměstnankyni Anně Maruščákové. Pisatel v něm neurčitými slovy naznačoval, že právě on je zodpovědný za útok na říšského protektora. Vyděšený továrník ihned odnesl nebezpečný dopis četníkům, kteří celou záležitost předali kladenskému gestapu. O několik hodin později byla Anna Maruščáková zatčena. Při svém výslechu uvedla, že dopis ji zřejmě napsal muž, se kterým se seznámila v den atentátu na zábavě v Třebusicích. Muž se jí tehdy představil jako Josef Horák z Lidic. Ve skutečnosti se však jednalo o Václava Říhu, který s atentátem na Heydricha neměl nic společného a touto cestou chtěl pouze udělat na Annu dojem. Pravý Josef Horák již několik let působil jako pilot u 311. čs. bombardovací perutě RAF v Anglii.²⁴²

Anna Maruščáková si pamatovala konečná čísla Říhova bicyklu, což gestapu stačilo a zanedlouho byl na stanici přivezen také Václav Říha. Věci týkající se své osoby sice uvedl na pravou míru, ale přesto dál tvrdil, že Josef Horák z Lidic se pohybuje v protektorátu. Gestapo následně zjistilo, že kromě Horáka do zahraničí odešel z Lidic také Josef Stříbrný. I když neexistovaly žádné konkrétní důkazy, pouze Říhova výpověď, nařídil velitel kladenského gestapa Harald Weismann uvědomit o celé záležitosti Hlavní úřadovnu gestapa v Praze.²⁴³

Druhý den proběhla v Lidicích rozsáhlá domovní prohlídka. Gestapo hledalo především důkazy o přítomnosti Josefa Horáka a Josefa Stříbrného v Lidicích, ale nic usvědčujícího se jim nalézt nepodařilo. Při této příležitosti údajně agenti gestapa instalovali do Lidic ilegální

241 Tamtéž, s. 720.

242 STEHLÍK, Eduard. *Lidice: příběh české vsi*. Tvář, 2023. ISBN 978-80-88495-08-6. s. 88.

243 Tamtéž, s. 74,75 a 88.

vysílačku. Ta měla být objevena jako důkaz spolupráce lidických obyvatel s parašutisty.²⁴⁴

V pátek 5. června 1942 sepsal Horst Böhme z pražského gestapa zprávu týkající se dosavadního případu Lidic. V této zprávě je uvedeno, že „zdejšímu důvěrníkovi (výsadkovému agentovi) je Josef Horák též znám jako parašutista, avšak o době jeho případného nasazení nemůže podat žádné údaje.“²⁴⁵ Zamyslíme-li se nad tím, kdo by mohl být údajný důvěrník, je nutno nejprve konstatovat, že k 5. červnu 1942 se v rukou gestapa nacházeli již 4 parašutisté. Jednalo se o Oldřicha Pechala a Jindřicha Čoupka, vězněné v Kounicových kolejích, a Libora Zapleta, který naoko přijal nabídku spolupráce s brněnským gestapem. Pražská úřadovna pak měla k dispozici Viliama Gerika. Na základě obsahu Pechalových a Čoupkových protokolů lze s jistotou tvrdit, že v lidické kauze nesehráli žádnou roli. Libor Zapletal v této době většinu času trávil u své rodiny a příslušníkům gestapa se snažil spíše skrývat, než s nimi spolupracovat.²⁴⁶ Navíc mezi pražskou a brněnskou úřadovnou gestapa panoval ve věci parašutistů spíše konkurenční vztah, proto už jen z tohoto principu byla jejich spolupráce na lidickém případě velmi nepravděpodobná. Tím pádem zůstal ve hře pouze Viliam Gerik. Jeho záznamy sice potvrzují, že na gestapu vypovídal o rozmístění leteckých pozic a zakresloval na mapě anglická letiště, nicméně neexistují žádné důkazy o tom, že by někdy uvedl konkrétní jména československých pilotů v RAF.²⁴⁷

Odpovědí na celou otázku by však mohl být konfident Augustin Přeučil. Ten vstoupil do služeb nacistů již v roce 1939. Tehdy se na příkaz gestapa infiltroval do vznikajících československých jednotek v Polsku, s nimiž prošel Francií až do Velké Británie, kde působil jako letec v RAF. Během této cesty pravidelně dodával pražskému gestapu důležité informace o zahraničním letectvu i jeho příslušnících. Následně se mu, taktéž z rozkazu gestapa, podařilo v září 1941 z Anglie uletět novým typem britského letadla. Za tento čin mu gestapo vyplatilo odměnu 100 000 K. Jeho spolupráce s gestapem poté pokračovala i nadále. Z Přeučila se stal nebezpečný konfident, který nabourával domácí odboj. V době represí spojených s atentátem na Heydricha se Přeučil nacházel v Praze a vzhledem k jeho rozsáhlým znalostem o zahraničním letectvu je velmi pravděpodobné, že přítomnost Josefa Horáka u zahraničních jednotek potvrdil gestapu právě on, nikoliv tedy Viliam Gerik.²⁴⁸

V den berlínského pohřbu Reinharda Heydricha nemělo gestapo žádné informace o totožnosti ani úkrytu atentátníků, zato disponovalo řadou vyfabulovaných informací o tom, že obyvatelé obce Lidice poskytovali atentátníkům pomoc. K. H. Frank se o celé záležitosti zmínil

244 KONOPKA, Vladimír. *Lidice*. Vydání druhé. Praha: Naše vojsko, 2022. ISBN 978-80-206-1391-2. s. 34.

245 KYNCL, Vojtěch. *Lidice: Zrození symbolu*. Akademia, 2016. ISBN 978-80-200-2482-4. s. 131.

246 MZM HO, fond C 141, karton 87, inv. č. 396, spis Ls 419-48. s. 51 – 52.

247 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3, s. 30 – 36.

248 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 0009/46, s. 12 – 16.

Adolfu Hitlerovi po skončení Heydrichova pohřbu. Výsledkem jejich hovoru bylo nařízení exemplárního trestu pro celou obec. Ještě téhož večera Němci obklíčili Lidice ze všech stran a druhý den ráno se spustila řízená likvidace. Všichni muži starší patnácti let byli zastřeleni a ženy poslány do koncentračního tábora Ravensbrück. Němci slíbili, že lidické děti budou poslány na převýchovu do Německa, ale většina z nich byla nakonec usmrcena ve speciálních plynových automobilech ve vyhlazovacím táboře Chełmno. Všechny budovy v Lidicích, včetně kostela, Němci vypálili a následně srovnali se zemí. O život přišlo celkem 340 lidických obyvatel. Popraveni byli také Anna Maruščáková a Václav Říha.

Zpráva, která informovala celý protektorát o lidické tragédii, hovořila o nález skladiště zbraní a ilegální vysílačky. Podle výpovědí příslušníků kladenského gestapa však žádné skladiště zbraní ani vysílačka v Lidicích nalezeny nebyly a nikdo ani nezahlédl nic tomu podobného. Ze zbraní objevili Němci v Lidicích pouze dvě ohořelé lovecké pušky s plechovkou plnou nábojnic a jednu pistoli.²⁴⁹

Pokud by však zmínky o ukryté vysílačce byly pravdivé, mohli být českoslovenští parašutisté do lidického případu skutečně zapojeni. V dokumentech pražského gestapa, jež zdůvodňovaly likvidaci Lidic, lze nalézt zmínku o tom, že v Lidicích se nacházel výsadkový agent s anglickou vysílačkou, který měl zajistit důkazy o spolupráci lidických obyvatel s odbojáři.²⁵⁰ Pokud by toto tvrzení bylo pravdivé, mohly by se počátky lidického případu datovat již ke konci dubna roku 1942. Tehdy seskočily na Křivoklátsku výsadky Biscop, Bivouac a Steel. Právě ve vybavení jednočlenného výsadku Steel se nacházela i vysílačka, kterou měl parašutista Oldřich Dvořák předat domácím odboji. Po seskoku ukryl Dvořák svůj materiál i radiostanici do pole. Druhý den však bylo vše objeveno místními rolníky. Odtud již dále vedla cesta k přestřelce na Požárech, při níž zemřel parašutista Arnošt Mikš. Nicméně pražské gestapo získalo na Požárech nepoškozenou vysílačku a v držení měli i někoho, kdo by ji zvládl obsluhovat – a sice radistu Viliama Gerika.²⁵¹ Potencionálně přicházel v úvahu i Augustin Přeučil, ale to je v tomto případě méně pravděpodobné, jelikož Přeučil byl letec a do parašutistického programu nikdy nebyl zapojen, a tak zřejmě neabsolvoval dostatečný výcvik k obsluze takové radiostanice. Navíc první výsadky z Velké Británie dostávaly do svého vybavení radiostanice typu Mark VI., který se začal vyrábět až v době, kdy Přeučil opustil Anglii. Nejpravděpodobněji se tedy jeví teorie, že s Dvořákovou vysílačkou mohl být do Lidic poslán Viliam Gerik. Dle svých slov byl Gerik od konce května až do 18. června 1942 hlídán ve svém bytě, ale všichni, kteří by mohli jeho slova potvrdit, či vyvrátit, zemřeli, nebo zmizeli na konci války. Existuje však tvrzení Augustina

249 MERHOUT, Cyril. *Lidice*. 5. vyd. v Praze: Orbis, 1945. s. 22.

250 ABS Praha, fond S, sign. S-6-13.

251 KYNCL, Vojtěch. *Lidice: Zrození symbolu*. Akademia, 2016. ISBN 978-80-200-2482-4. s. 118.

Přeučila, v němž stojí, že „*Viliam Gerik je největší vrah, který má na svědomí Lidice.*“²⁵² Nutno však také podotknout, že Viliam Gerik ve své pozdější pozici nemohl mít tušení, jak dalece byl případ Lidic prošetřen a muselo mu být jasné, že zapřením své role v této tragédii by smetl ze stolu veškerá slova o své nevině a v podstatě by si tak podepsal vlastní ortel.

Kromě lidického případu mohl být Viliam Gerik rovněž zapojen i do možného prvního pokus o rádiovou protihru s Londýnem v létě roku 1942. Počátkem července padl poslední člen výsadku Silver A Jiří Potůček a gestapu se dostala do rukou vysílačka Libuše. Potůček odeslal svou poslední depeši do Anglie 27. června 1942, ale ve zpravodajských dokumentech z Londýna lze nalézt ještě další čtyři depeše, které Libuše odvysílala v průběhu července a srpna. V této době již byla Libuše v držení pražského gestapa, které se tím pádem muselo pokusit o navázání spojení s Londýnem.²⁵³ Dnes lze již obtížně určit, zda tyto depeše odvysílal německý radiotelegrafista nebo někdo z československých parašutistů. Pokud se ovšem jednalo o československého výsadkáře, byl by Viliam Gerik ideální volba. Jako radiotelegrafista svého výsadku znal britské vysílačky a zásady radiového spojení lépe než Karel Čurda, který byl v této době gestapu také k dispozici. Avšak stejně jako v případě Lidic dodnes neexistují žádné důkazy, které by potvrzovaly Gerikovu účast na tomto pokusu o rádiovou protihru.

252 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 56 – 57.

253 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-165-04, s. 62.

9. Zpátky v odboji

Po represí spojených s atentátem na Heydricha začal Oskar Fleischer hledat pro Gerika nové bydlení. V této záležitosti mu pomohl prokurista oděvní firmy Kurt Tesař, který chodil na obědy k Miladě Lebduškové. Ta měla shodou okolností dva volné pokoje k pronajmutí. Její byt se nacházel v Templově ulici čp. 7. Tesař s Fleischerem sem Gerika poprvé přivedli počátkem července 1942 a on zde zůstal bydlet až do dubna 1943. Zpočátku se choval odměřeně, většinu dne trávil zavřený doma a ven odcházel pouze dopoledne kolem deváté, kdy se měl hlásit na gestapu u Fleischera. Postupem času, když opadla prvotní nedůvěra, se Viliam Gerik občas dal s Tesařem a Lebduškovou do hovoru. Nakonec jim prozradil, že je parašutista z Anglie, který se sice dostal na gestapo, ale stále stojí na straně odboje. Jednou jim také vyprávěl o své cestě do zahraničí a výcviku v Anglii. Oba se po válce shodli, že jim Viliam Gerik nepřipadal jako konfident, i když často disponoval nezvykle velkými částkami peněz, za něž si kupoval nejrůznější věci. Ty potom dále vyměňoval za těžce sehnatelné radiosoučástky. Tesař sice radiotechnice moc nerozuměl, ale i tak rozpoznal, že se Viliam Gerik snažil sestrojít vysílačku, aby navázal kontakt s Londýnem, což skutečně bylo Gerikovým záměrem, ale postavit plně fungující radiostanici při nedostupnosti součástek v protektorátu, která by dokázala komunikovat s radioústřednou v Londýně, bylo takřka nemožné.²⁵⁴

S příchodem podzimu se také postupně přestal osobně hlásit na gestapu a zprávy o sobě dával do Petschkova paláce pouze občas telefonicky. Stále ovšem čas od času navštěvoval Oskara Fleischera a jeho rodinu na Letné. Fleischerovi ho dokonce vzali s sebou na dovolenou do Poděbrad i do Berlína. Podle svých slov udržoval Viliam Gerik s Fleischerem takový vztah, aby gestapo nepojalo podezření, že se snaží najít cestu zpátky k odboji. Více se od Oskara Fleischera distancoval až v momentě, kdy mu Fleischer nabídl, aby se přestěhoval k nim na Letnou, což Gerik odmítl.²⁵⁵

V létě 1942 vznikl v rámci pražského i brněnského gestapa referát SBF, zvaný též jednoduše jako protiparašutistický referát. Jeho cílem bylo vyvíjet činnost, která by vedla k dopadení parašutistů na území protektorátu. V čele pražského protiparašutistického referátu stál kriminální komisař Willi Leimer. Ten v rámci svého oddělení sdružoval řadu nebezpečných konfidentů. Někteří z nich dokonce sami přišli do protektorátu jako parašutisté. Mezi nejznámější agenty patřili Jaroslav Nachtmann, Václav Kindl, ale také Karel Čurda nebo Augustin Přeučil. Viliam Gerik byl sice u gestapa formálně veden jako konfident protiparašutistického referátu, ale

254 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3, s. 54 – 58, 70., SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 722.

255 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 721.

prakticky zůstával stále podřízený Oskaru Fleischerovi. Leimerovi konfidenti vytvářeli tzv. volavčí síť. Jednalo se o falešné odbojové síť, které navazovaly kontakty s parašutisty i jejich spolupracovníky. Ti pak byli ve vhodné chvíli zatčeni gestapem. Samotná koncepce Leimerova referátu spočívala v reflektování dosud získaných poznatků o výsadkářích, které se poté odrážely na zvoleném způsobu boje. Za tímto účelem byly znovu přezkoumány Gerikovy protokoly.²⁵⁶ Navíc se v této době na pražském gestapu nacházeli, kromě Gerika s Čurdou, i další parašutisté. Jednalo se o Václava Kindla a Bohuslava Grabovského z výsadku Intransitive a později díky Čurdovi přibyl ještě Stanislav Srazil z výsadku Antimony. Všichni zmínění vypovídali o svých zkušenostech z Anglie a Stanislav Srazil byl navíc radiotelegrafista svého výsadku, takže gestapo již začalo tušit, že jim Viliam Gerik zamlčel řadu informací.²⁵⁷ K tomu se ještě připočetly Gerikovy neúspěšné konfidentské úkoly z května 1942. Od této chvíle začal Viliam Gerik ztrácet v očích gestapa svou důvěryhodnou pozici.

Gerikovy slabé spolupráce si začali všimnout také ostatní konfidenti. V této době se Viliam Gerik znovu náhodně setkal s Karlem Čurdou. Viliam byl toho dne se synovcem paní Lebduškové Oskarem Krausem nakoupit další radiosoučástky v obchodě na Vinohradech. Jakmile vystoupili z tramvaje ve Francouzské ulici, Viliama Gerika kdosi oslovil. Když se otočil, spatřil před sebou Karla Čurdu. Ihned je oba zval do svého bytu a požádal Viliama Gerika o půjčení peněz. Viliamovi bylo divné, že by zrovna Karel Čurda trpěl nouzí o peníze, proto se vymluvil na nedostatek hotovosti a rychle se s Čurdou rozloučil. Čurdovi bylo z komunikace hned jasné, že Gerik o rozhovor s ním nijak nestál, a tak mu na závěr neopomněl vytknout, že pro gestapo příliš nepracuje.²⁵⁸

Možná proto se Viliam Gerik znovu vypravil navštívit Karla Tomana v Dejvicích. Tlumočník gestapa Josef Chalupský uvedl ve své poválečné výpovědi, že Oskar Fleischer chtěl Tomanovu rodinu zdiskreditovat kvůli údajné spolupráci s parašutisty. Viliam Gerik sice Tomanovi na gestapu neudal, ale Fleischer rozhodl, že to bude právě on, kdo se od nich pokusí získat informace o parašutistech. Gerik se tedy znovu vypravil do Dejvic. Naposledy zde byl na jaře 1942, den po svém příjezdu do Prahy, když jako nově příchozí parašutista hledal pomoc. Karla Tomana sice doma nezastihl, ale ve dveřích mluvil alespoň s jeho manželkou a dcerou Miluší. Ta celou návštěvu popsala následovně: „*Mladík se nám představil jako Gerik a ukázal nám legitimaci, kterou vydalo gestapo. Vypravoval, že se přihlásil u gestapa, že ho vyslychali a že tam musel něco prozradit o anglických letadlech, ale že tam však už stejně všechno věděli. Tvrdil, že*

256 ŠOLC, Jiří. *Ďáblova past*. Praha: Nakladatelství Exact Service, 1993. ISBN 80-901380-3-9, s. 40.

257 ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Plzeň, 2022. bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. s. 70 – 84.

258 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 27 a 70.

*ačkoliv jest nyní u gestapa, stále pracuje proti nim. Pak jsme mluvili o čet. Modrákovi, s kterým před válkou měla známost má sestra Jarmila. Poté již Gerik zase odešel.*²⁵⁹ Co Viliam Gerik následně sdělil na gestapu Oskaru Fleischerovi zůstane zřejmě navždy neobjasněno. Jisté je pouze to, že nikdo z Tomanových nebyl v následujících týdnech zatčen.

Gerik po několika měsících zjistil, že bez další pomoci byla ilegální činnost v protektorátu takřka nemožná, a proto když se konečně objevila první příležitost, rozhodl se ji využít. Neteř paní Lebduškové Naděžda měla známého Václava Krumlovského, který o ilegální činnost jevil zájem, proto Krumlovského seznámila s Viliamem Gerikem. Krumlovský se s Gerikem setkal celkem osmkrát, přičemž mu Gerik řekl, že je parašutista z Anglie a vyprávěl mu také o svých plánech navázat spojení s Londýnem. Krumlovský byl opatrný, o Gerikově vyprávění měl jisté pochybnosti, a tak se rozhodl Gerika sledovat. V následujících dnech jej spatřil volně přicházet a odcházet z gestapa. Od tohoto momentu sděloval Krumlovský Gerikovi pouze smyšlené historky a falešné informace. Jediné, o co mu šlo, bylo zjistit, zda Gerik není v kontaktu s dalšími parašutisty, aby je mohl upozornit na Gerikovu spolupráci s gestapem.²⁶⁰

O Krumlovského pochybnostech však Viliam Gerik neměl nejmenší tušení. V listopadu 1942 znovu vyhledal Karla Tomana s úmyslem získat adresu svého kamaráda Václava Modráka. Jak se později ukázalo, gestapo o této návštěvě vůbec nevědělo. Je tedy možné, že se Viliam Gerik tímto způsobem pokoušel získat kontakt na další parašutisty. Gerik zastihl Tomana v jeho obchodě. Karel Toman popsal jejich druhé setkání takto: *„Když přišel, vypravoval mi, že se skutečně přihlásil u gestapa, že si tím zachránil život a ukázal mi legitimaci na jméno Gerik vydanou gestapem. Jest možné, že mi tenkrát řekl, že přesto pracuje nadále pro československý odboj. Já jsem mu však nedůvěřoval, a proto jsem také popřel, že znám adresu čet. Modráka. Celá naše rozmluva trvala jen několik minut. Když jsem své rodině vypravoval o této návštěvě, přiznala moje manželka i dcera Miluše, že Gerik byl před několika měsíci i u nás v bytě, že jim také ukázal legitimaci a tvrdil, že nadále pracuje pro českou věc.*²⁶¹

Viliam Gerik nadále pokračoval ve snaze získat spojení s Londýnem. Jednak udržoval nadále kontakt s Václavem Krumlovským, který mu již přislíbil, že jej zapojí do odbojové skupiny, která potřebuje radistu, jež by s jejich vysílačkou dokázal navázat spojení s Londýnem. Ale to vše byla jen Krumlovského další smyšlená historka. Kromě toho si Viliam Gerik vzpomněl na smluvená hesla ve formě inzerátů, které dostala skupina Zinc v Londýně, a zkusil několik inzerátů podat. Naštěstí pro něj se tyto první inzeráty týkaly jen běžných bezvýznamných věcí, protože gestapo inzeráty okamžitě zaregistrovalo a Viliam Gerik byl předvolán do Petschkova paláce k jejich

259 Tamtéž, s. 74 – 76.

260 Tamtéž, s. 669 a 670.

261 Tamtéž, s. 56 a 57.

vysvětlení. Němci již dle všeho znali inzerátovou komunikaci od jiných parašutistů a Gerikova odpověď gestapo neuspokojila.²⁶²

Psal se již rok 1943 a smyčka kolem Viliama Gerika se začala postupně stahovat. Tomanovi již nechtěli riskovat Gerikovu další návštěvu, proto se Miluše Tomanová rozhodla vzít věci do vlastních rukou a zbavit svého otce neodbytného parašutisty. O celé záležitosti pověděla svému příteli Maxi Brantálovi, který měl známého s konexemi u gestapa. Tím byl konfident Augustin Přeučil. Brantál smluvil Tomanové s Přeučilem schůzku, kde společně vymysleli řešení celé situace. Augustin Přeučil druhý den oznámil na gestapu tlumočnickovi Josefu Chalupskému, že Viliam Gerik pracuje proti Němcům. Důkazem toho mělo být tvrzení Miluše Tomanové, že Gerik chtěl jejich rodině předat dopis od jednoho československého letce z Anglie. Chalupský celou záležitost předložil Willimu Leimerovi. Následující den byla Miluše Tomanová předvolána na gestapo, kde potvrdila Přeučilovo udání a identifikovala Viliama Gerika na fotografii. Gestapo mělo již dříve pochybnosti o Gerikově spolehlivosti, ale nyní se rozhodlo jednat. Willi Leimer ihned nařídil Gerika sledovat, odposlouchávat jeho telefonní hovory a nakonec na něj nechal nasadit i falešného odbojáře.²⁶³

Tento muž vyhledal Viliama Gerika v bytě paní Lebduškové. Představil se jako Bedřich Novák, agent pojišťovny Slávie, ale ve skutečnosti se jednalo o konfidenta Waltera Lederera, který toto krycí jméno používal poměrně často.²⁶⁴ Novák řekl, že ho poslal jakýsi major, jehož jméno nesměl prozradit. Prý slyšel, že Gerik by dokázal opravit jejich vysílačku a dál s ní pracovat jako radiotelegrafista. Jako důkaz předal Gerikovi několik ilegálních tiskovin. Vše vypadalo věrohodně a celkem odpovídalo tomu, co před časem sliboval Krumlovský. Gerik ke spolupráci svolil, ale pro jistotu si chtěl Nováka nejprve ověřit u Krumlovského. Krumlovský však odjel na Moravu a nebyl k zastížení, a tak Gerikovi nezbývalo nic jiného, než čekat. Díky všímavosti paní Lebduškové však brzy zjistil, že je sledován gestapem, a také Kurt Tesař vyjádřil vůči Novákovi i Krumlovskému jisté pochybnosti. Gerik se přesto rozhodl dál držet svého plánu.²⁶⁵

Počátkem dubna 1943 představil Novák Gerikovi onoho majora, který potřeboval radiotelegrafistu. Kdo z konfidentů sehrál majorovu roli se dosud zjistit nepodařilo. Nicméně byl velmi přesvědčivý. Gerikovi dokonce sliboval novou zbraň i falešný cestovní pas pro případ útěku za hranice. Mezitím se Václav Krumlovský vrátil do Prahy. Když zjistil, že jej Viliam Gerik hledal, ihned se s ním spojil. Při jejich setkání mu Gerik vyprávěl o Novákovi.

262 Tamtéž, s. 722.

263 Tamtéž, s. 118, 119, 129.

264 ABS Praha, fond 325, sign. 325-61-11. s. 12.

265 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3, s. 54 – 58., SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 723, 724.

Krumlovský řekl, že Nováka vůbec nezná, ostatně ani nemohl. Ale v tento moment Krumlovskému došlo, jak moc se mu jeho falešné historky vymstily. Pravdu Gerikovi přiznat nechtěl, a proto nakonec došlo ke společné schůzce s Novákem a Gerikem.²⁶⁶

Všichni tři jmenovaní se setkali 6. dubna 1943 v Jakubské ulici nedaleko kostela v 19:00 hodin. Po chvíli Novák poslal Gerika domů pro věci, aby s ním poté konečně mohl odejít do ilegality. Jakmile Viliam Gerik vkročil do vedlejší ulice, zastoupili mu cestu dva příslušníci gestapa, kteří ho na místě zatkli. Ve stejný moment byl zatčen i Václav Krumlovský a naoko také konfident Novák. Němci pak tři zatčené odvezli do Petschkova paláce.²⁶⁷

266 Tamtéž, s. 669, 670, 724.

267 Tamtéž, s. 725.

10. Vězeň

Krátce po svém zatčení se Viliam Gerik znovu ocitl ve výslechové místnosti gestapa. Tentokrát s připoutanýma rukama k židli a naproti němu seděl místo Fleischera Jaroslav Nachtmann, který se nezdráhal k získání odpovědí použít i různé brutální praktiky. Kromě toho sdělil Gerikovi, že Novák je jejich člověk. Celý výslech trval do doby, než Viliam Gerik ztratil vědomí. Druhý den vzal Nachtmann Gerika do místnosti, kde Willi Leimer a Alois Hornischer vyslychali Krumlovského. Nachtmann posadil Gerika vedle Němců a ti se začali Krumlovského dotazovat na jeho ilegalitu. Krumlovskému už nezbylo nic jiného, než říct pravdu, aby dokázal, že ho s Gerikem nikdy žádná ilegální činnost nespojovala. V naději, že by se ještě mohl zachránit, přiznal, že s žádnou odbojovou skupinou nikdy nespolečně pracoval a vše byly jen vymyšlené informace. To bylo moc i na Viliama Gerika. Ihned vyskočil ze židle a vrhl se na Krumlovského, což byla dle slov Williho Leimera „*jen zbytečná komedie*“, a tak raději nechal oba odvést do cel.²⁶⁸

Kromě Krumlovského byl Viliam Gerik na gestapu konfrontován také s Tomanovými. Jako první byl do Petschkova paláce zavolán Karel Toman. Gerik opakovaně tvrdil, že Tomana nijak nezná, byl u něj pouze jednou, jen aby vyřídil pozdrav od Modráka. Také Toman zůstal u toho, že Gerika vůbec nezná, a tak ho úředníci gestapa propustili domů. Posléze byla předvedena i Miluše Tomanová. Ta znovu převyprávěla udání, které vymysleli s Augustinem Přeučilem. Tak se Viliam Gerik dozvěděl, jak to vlastně s jeho zatčením doopravdy bylo.²⁶⁹

S každým dalším výslechem pocíťoval Jaroslav Nachtmann stále větší zoufalství a tehdy vyjádřil i lítost nad tím, že nenechal Gerika dojít až k vysílačce, kde jej mohl rovnou zastřelit. Věděl, že se Gerik snažil každou svou odpovědí vyklíčkovat z jeho otázek, ale zároveň neměl žádné důkazy o jeho ilegální činnosti ve společnosti Krumlovského. Jediné, co se podařilo z Gerika dostat, byla jména Jaroslava Kozáka a dirigenta anglobanky Hejla, jež oba patřili mezi první kontakty, které dostala skupina Zinc v Londýně. Tato jména Gerik předtím sdělil Novákovi, když společně probírali okruh možných spolupracovníků. Viliam Gerik však sdělil pouze jejich jména, nikoli adresy, a navíc poznamenal, že jim oba stejně odmítli pomoci. Gestapo se proto dále těmito jmény nezabývalo.²⁷⁰

Nakonec to celé přestalo bavit i Williho Leimera, a proto rozhodl o Gerikově internaci v pankrácké věznici. Vše muselo proběhnout v naprostém utajení, protože ať už byla situace jakákoliv, nic to neměnilo na faktu, že Viliam Gerik byl jedním z těch, kteří dostali peněžní

268 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 726 a 727.

269 Tamtéž, s. 56, 57, 74 – 76.

270 Tamtéž, s. 727.

odměnu za dopadení pachatelů atentátu na Heydricha.²⁷¹ Viliam Gerik tedy znovu dostal novou identitu. Tentokrát mu gestapo vybralo jméno Václav Novák. Dále musel napsat dopis paní Lebduškové, aby jeho bydlení dala znovu k dispozici.²⁷²

Po vyřízení potřebných formalit byl Viliam Gerik již coby Václav Novák převezen do věznice na Pankráci. Dozorci ho přidělili do celi k jistému Jaroslavu Váchovi ze Záluží, komunistickému funkcionáři, který byl zatčen za rozšiřování letáků. Vácha později o své činnosti vyprávěl Gerikovi mnoho podrobností a tím si získal jeho důvěru. Gerik mu nakonec prozradil i své pravé jméno, i když to měl od gestapa přísně zakázané. Za několik týdnů přišel Viliam Gerik s nápadem útěku. Z věznice to však bylo takřka nemožné, ale mohlo by se to podařit při převozu k výslechu. O několik dní později se Vácha nechal na vlastní žádost předvolat na gestapo, kde sdělil veškeré informace o plánovaném útěku svého spoluvězně. Následně byl Viliam Gerik přesunut do samovazby a pár dní nato převezen do Terezína.²⁷³

Hned po příjezdu do Malé pevnosti ho dozorci odvedli do vlhké špinavé cely bez oken. Teprve po třech dnech mu chodbař přinesl trochu vody, kousek chleba a vězeňské oblečení. Žádná pryčna se v cele nenacházela, takže mohl ležet jen na holé zemi. Chodbař Oldřich Müller mu občas propašoval v nádobě na vodu trochu polévky, nebo kávu. Jindy zase místo chleba sehnal z balíčků propuštěných vězňů jablko, nebo kus koláče. Po čase se Viliam Gerik seznámil s Jaroslavem Nešněrou, jehož věznili ve vedlejší cele. Díky několika uvolněným cihlám ve zdi se jim během několika nocí podařilo probourat díru do zdi, která oddělovala jejich cely. Chodbař Müller pak v kbelíku propašoval ven zničenou omítku. Gerik se potom protáhl k Nešněrovi a začali společně plánovat útek. V Nešněrově cele se totiž nacházelo zamřížované okno. Dvě z těchto mříží již byly přeříznuty. Pokud by se jim zbylé mříže podařilo vytrhnout, dalo by se oknem prolézt ven a seskočit do bahnitého příkopu pod ním. Požádali tedy chodbaře Müllera, zda by jim neopatřil nějakou železnou tyč, s níž by mohli pohnout mřížemi. Müller byl sice spolehlivý, ale také mu došlo, co by útek dvou vězňů znamenal pro ty, kteří zůstanou, a tak oběma raději jejich plán rozmluvil. Po měsíci stráveném v temné kobce, následovaly pro Viliama Gerika další dva měsíce přísné samovazby, až nakonec přišlo z Prahy rozhodnutí o jeho transportu do koncentračního tábora Dachau, ležícího zhruba 15 km od Mnichova.²⁷⁴

Toto rozhodnutí později Willi Leimer okomentoval následujícími slovy: „Z Gerika se vyklubal darebák a lišák, který se pokoušel za našimi zády navázat spojení s každou ilegální skupinou. Byl odkázán do koncentračního tábora. Musel však zůstat naživu, poněvadž bylo

271 ABS Praha, fond 325, sign. 325-115-4, s. 9.

272 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 727.

273 Tamtéž, s. 728.

274 Tamtéž, s. 728, 729 a 763.

*poukazováno na to, že byl korunním svědkem při zjišťování atentátníků.*²⁷⁵ Viliam Gerik byl zařazen do transportu, jež vyrazil z protektorátu 28. října 1943. Úředníci pražského gestapa uvědomili dozorce a ti si Viliama Gerika během transportu pečlivě ohlíželi.²⁷⁶ Večer 1. října 1943 zastavil vlak složený z dřevěných dobytčích vagonů ve své cílové stanici.²⁷⁷ Němci okamžitě vystrkali všechny z dřevěných dobytčáků ven na rampu. Každý nově příchozí vězeň v Dachau musel nejprve projít registrací, což v táborovém slovníku obnášelo odevzdání veškerého majetku, dezinfekci a sprchování. Následně každý obdržel pruhovaný vězeňský mundúr, na který si musel přišít speciální označení, aby bylo na první pohled jasné, do jaké kategorie daný vězeň patřil. Viliam Gerik dostal k pruhovanému oblečení červenou nášivku, jež v táboře označovala politické vězně.²⁷⁸ Pak ho dozorcí SS odvedli společně s ostatními do velké kanceláře. Tam s ním další personál tábora sepsal krátkou dokumentaci. Stejně jako předtím na Pankráci a v Terezíně, tak i zde byl Viliam Gerik internován na přání gestapa pod falešným jménem Václav Novák. Německý úředník sedící za stolem přidělil Viliamovi vězeňské číslo 55895.²⁷⁹ To musel vždy nosit našité na své uniformě. Esesmani pak odvedli vězně na blok 20.²⁸⁰

Při registraci Viliam Gerik uvedl jako své zaměstnání radiotelegrafista, což mu nakonec v táboře zajistilo práci v dílně, kde společně s několika dalšími vězni opravoval radiopřístroje.²⁸¹ Několikrát také museli sestrojít i nové přijímače pro soukromé účely německých důstojníků. V dílně každý den tajně poslouchali zahraniční vysílání a zprávy z ciziny pak rozšiřovali dál mezi vězně. Později díky nim kolovaly po táboře také psané zprávy Reuterovy agentury. Práce radiotechnika pomáhala Viliamu Gerikovi obstarávat radiosoučástky všem, kteří je v táboře potřebovali. Dále také vězněnému kpt. Vladimíru Pochmanovi namontoval načerno krátkovlnné cívky do rádia, aby mohl tajně poslouchat zahraniční vysílání, a jeden radiopřístroj sestrojil i pro doktora Bláhu na pitevnu tábora.²⁸²

Jednoho dne byl v táboře zatčen vězeň Josef Vávra z Prahy. Dozorcí jej za disciplinární přestupek chtěli zařadit do trestného komanda, ale Vávra chtěl svému trestu uniknout, a tak udal několik vězňů, kteří po táboře rozšiřovali protiněmecké zprávy. Mezi udanými byl také Viliam Gerik. Ten byl na základě Vávrova udání tvrdě vyslýchán, ale nikoho dalšího ze svých

275 ABS Praha, fond 325, sign. 325-115-4, s. 9.

276 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 729.

277 Arolsen Archives – International Center on Nazi Persecution, Bad Arolsen, Osobní spis Novak, Wenzel. nar. 20. prosince 1920, ref. kód 01010602 143.067.

278 Archive der KZ-Gedenkstätte Dachau, Stiftung Bayerische Gedenkstätten. !!!

279 Arolsen Archives – International Center on Nazi Persecution, Bad Arolsen, Osobní spis Novak, Wenzel. nar. 20. prosince 1920, ref. kód 01010602 143.067.

280 Archive der KZ-Gedenkstätte Dachau, Stiftung Bayerische Gedenkstätten. !!!

281 Arolsen Archives – International Center on Nazi Persecution, Bad Arolsen, Osobní spis Novak, Wenzel. nar. 20. prosince 1920, ref. kód 01010602 143.067.

282 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 729.

spolupracovníků neprozradil. Za své chování byl potrestán čtrnácti dny v temnici a k tomu ještě třemi dny v proslulých celách, zvaných „stehebunker“. Jednalo se o velmi úzké cely vyhloubené v zemi, které neumožňovaly vězňům téměř žádný pohyb. Uvězněný tedy musel několik dní pouze stát, nebo se mírně opírat o jednu stěnu cely.²⁸³

Veškerá korespondence v Dachau byla přísně kontrolována. Viliam Gerik měl jakékoliv posílání dopisů přísně zakázané, ale přesto se mu podařilo z tábora několik dopisů propašovat ven. Všechny adresoval Oskaru Krausovi, který s odpovědí posílal Gerikovi do tábora i nějaké jídlo, ale téměř vše většinou neprošlo přes táborovou kontrolu.²⁸⁴

S blížícím se koncem války začali Němci svážet do Dachau vězně z jiných koncentračních táborů, které brzy nato osvobodily spojenecké armády. Evakuovaní vězni zavlekli do tábora spoustu nemocí. Díky tomu následně vypukla v Dachau tyfová epidemie. Rychlý postup americké armády však brzy způsobil organizaci většího počtu transportů také z Dachau. Cílovými stanicemi těchto vlaků se staly většinou koncentrační tábory na území Rakouska.²⁸⁵ Tím nejznámějším z nich byl Mauthausen. Bylo to místo, kde Němci v uplynulých letech popravili ve spojitosti s atentátem na Heydricha mnoho českých odbojářů a vlastenců, včetně velitele výsadku Zinz Oldřicha Pechala. Nyní to měla být konečná stanice také pro Viliama Gerika.²⁸⁶

Vězeň Jiří Silagadze, s nímž se Gerik seznámil již ve vlaku do Dachau a po celou dobu patřil v táboře k jeho nejbližším lidem, však informaci o Gerikově transportu do Mauthausenu zachytil v kanceláři tábora, kde pracoval. Viliam Gerik měl díky němu ještě prostor svůj osud změnit, ale cestou situaci za něj nakonec vyřešil tyfus, kterým se nakazil a musel být odveden na nemocniční blok 7, jež byl v době tyfové epidemie vyhrazen pouze pro nakažené touto nemocí. Díky tyfové epidemii Viliam Gerik unikl transportu do Mauthausenu a po dvou týdnech strávených v horečkách nastoupil zpět do práce. O několik dní později, 29. dubna 1945, osvobodila tábor americká armáda.²⁸⁷

Další měsíc strávil Viliam Gerik zaměstnán v osvobozeném táboře, kde opravoval americkou radiotechniku i různé další elektropřístroje. Američané v něm rychle rozpoznali výborného radiotechnika a navíc hovořil velmi dobře anglicky, proto mu nabídli, aby vstoupil do americké armády. To Gerik odmítl a společně s dalšími repatrianty se vrátil zpět do Prahy. Noc přečkal u

283 Tamtéž, s. 729.

284 Tamtéž, s. 570.

285 VÍTEK, Miloš. *Mauthausen – Dachau*. Klub Kounicových kolejí, 1946. s. 56 a 57.

286 JANÍK, Vlastislav; ČVANČARA, Jaroslav; LEDVINKA, Václav a ŠUSTEK, Vojtěch. *Pamětní kniha: 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*. 2. opravené a doplněné vydání. Brandýs nad Labem Stará Boleslav: Oblastní muzeum Praha-východ, [2022]. ISBN 978-80-904878-5-7. s. 12 – 379., SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 729.

287 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 729 a 730.

svého známého z Dachau Lichtmanna na Vysočanech a druhý den, 24. května 1945, se přihlásil na Ministerstvu národní obrany v Dejvicích. Na chodbě potkal své známé ze spojovací čty. Jednalo se o radiotelegrafisty pozdějších výsadků, kteří přežili válku a nyní již působili na MNO v Praze. Gerik se na ně usmál a poznamenal, že on takové štěstí neměl.²⁸⁸

Plukovník Karel Paleček s ním následně sepsal šestistránkový protokol o jeho činnosti. Viliam Gerik v něm popsal cestu skupiny Zinc od jejího nešťastného vysazení na Slovensku až do jejího zániku. Pak pokračoval vyprávěním o své cestě do Prahy i dobrovolném přihlášení na policii, odkud se dostal až na gestapo. K tomu uvedl následující: „*Po převezení na gestapo do Bredovské ulice jsem byl podroben výslechu, který trval celý den a noc. Řekl jsem, že jsem Slovák, že jsem s akcí nic nechtěl mít, že jsem se chtěl dostat domů, že jsem svojí skupině utekl a stavěl jsem vše do takového světla, že mám všeho dost. Při výslechu se především snažili dozvědět se ode mne podrobnosti o vysílání, šifrovacím klíči, adresy a jména těch, kteří přijeli se mnou. Řekl jsem jméno Pechalovo, dále Mikola místo Mikš. O šifrovacím klíči jsem řekl, že ho neznám. Pak mě drželi 3 týdny na Pankráci.*“²⁸⁹ Následně Gerik odvyprávěl zbytek svého příběhu, včetně konfidentských úkolů, jimiž ho v květnu 1942 pověřil Oskar Fleischer, avšak prozatím nezacházel do velkých podrobností.²⁹⁰

MNO mělo již od roku 1942 zprávy o tom, že Viliam Gerik vstoupil do služeb gestapa. Navíc začal na povrch vyplouvat také příběh Karla Čurdy a vědělo se i o jiných parašutistech, kteří se nakonec stali konfidenty. Příslušníci MNO tedy měli o Gerikovi jasnou představu, a proto rozhodně nečekali příběh mladého parašutisty, který se díky své snaze vrátit zpět k odboji dostal až do koncentračního tábora. Nakonec padlo rozhodnutí o trestním stíhání parašutisty Viliama Gerika, což obnášelo i jeho zatčení. K tomu došlo 30. května 1945 v Praze. Ve stejný den byl Viliam Gerik vzat do vazby u polního soudu 1. pěší divize v Kapucínské ulici na Hradčanech.²⁹¹

Dne 1. června 1945 se Viliam Gerik dozvěděl, že proti němu bylo vzneseno podezření ze spáchání trestného činu vojenské zraady. V následujících dnech vyšetřovatelé započali sérii výslechů týkající se jeho činnosti v době protektorátu. Teprve tehdy si Viliam Gerik uvědomil, jak závažná byla jeho situace. Odpoledne 11. června 1945 využil nepozornosti dozorců při pravidelné vycházce na dvoře věznice. Dozorci měli při vycházce běžně na starosti zhruba 300 vězňů. Mezi nimi se již dalo ztratit se v davu. Ten den navíc v části dvora visela na snůrách vypraná prostěradla, která dozorcům komplikovala výhled na celý prostor, proto se Gerikovi podařilo nepozorovaně proklouznout mřížovými dveřmi do zadní části dvora, kde vyskočil na

288 Tamtéž, s. 730.

289 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3, s. 43 a 44.

290 Tamtéž, s. 41 – 46.

291 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 25 – 33.

dřevěnou lavici a přešel zed' na vedlejší dvůr, který patřil budově bývalých kasáren. Odtud se dostal přes další zed' do přilehlé ulice a vydal se směrem ke Karlovu mostu, kde nastoupil na tramvaj, jež ho odvezla do Podolí.²⁹²

Kolem 17. hodiny kontroloval dozorce Heřman Markus, zda se všichni vězni vrátili z vycházky do svých cel. Jakmile přišel zkontrolovat celu č. 180, zjistil, že vězeň Viliam Gerik není na svém místě. Ostatní vězni mu sdělili, že šel zřejmě do prvního poschodí pro cigarety. Markus tedy okamžitě proběhl celé spodní patro, ale bezúspěšně. Nezbylo mu tedy nic jiného, než nahlásit ztrátu vězně. Kolem 18. hodiny se věznicí rozezněl poplach. Všichni vězni museli nastoupit v chodbě, aby je dozorcí mohli přepočítat. Skutečně zjistili, že podle počtu jeden z vězňů chybí. Vzápětí dozorcí prohledali dvůr věznice, kde se konala vycházka, i vedlejší opuštěnou budovu kasáren.²⁹³ Po Viliamu Gerikovi bylo vyhlášeno státní pátrání a rozhlas třikrát denně opakoval tuto zprávu: „*Na příkaz čsl. polního soudu v Praze budiž zadržen a do vazby tohoto soudu dodán svob. Viliam Gerik, nar. 29. 12. 1920 ve Slovenském Mederu, okres Nové Zámky, obchodník a radiomechanik, slovenské národnosti. Hledaný je 160 -162 cm vysoký, zavalitý, plavých vlasů, okrouhlého obličejce, má bílé zuby a je oblečen pravděpodobně v modrý proužkovaný kabát a žluté plátěné kalhoty. Mluví maďarsky, německy, anglicky a polsky.*“²⁹⁴

Viliam Gerik se mezitím dostal přívozem na druhý břeh Vltavy. Pak ušel pěšky asi 15 km za Prahu. Noc přečkal v lese a druhý den ho nákladní auto s uhlím svezlo na nádraží do Příbrami. Dál pokračoval vlakem. Lístek zaplatil stokorunovou bankovkou, kterou se mu podařilo propašovat do věznice. Nosil ji pak celou dobu ukrytou ve svém plášti. Na nádraží ve Strakonících si všiml kontroly průkazů, proto rychle vystoupil z vlaku a zmizel z nádraží dřív, než si ho stačil někdo všimnout. Pěšky ušel další 3 km do Katovic. Tam nastoupil na další vlak do Plzně. V Nepomuku ovšem probíhala další kontrola průkazů. Než se Viliam Gerik stačil vytrazit z nádraží, byl vyzván k předložení svých dokladů. Nato mu nezbylo nic jiného, než říct pravdu. Uprchlého vězně na místě zatkla vojenská hlídka a dopravila ho zpět k polnímu soudu do Prahy. V následujících dnech čekalo Viliama Gerika několik výslechů, kde musel opakovaně a podrobně popsat, jak se mu podařilo z věznice utéct. Ve věci jeho útěku byli taktéž vyslechnuti i všichni dozorcí, kteří ten den měli službu. Vedení věznice muselo celou záležitost vyhodnotit ze své strany jako pochybení způsobené nepozorností dozorců, jelikož všichni strážníci byli upozorněni na to, že Viliam Gerik měl být pečlivě hlídán. Záležitost nemohl nechat bez reakce také soud, proto bylo trestní řízení Viliama Gerika rozšířeno o podezření ze zločinu zběhnutí.²⁹⁵

292 Tamtéž, s. 97 – 99.

293 Tamtéž, s. 67.

294 Tamtéž, s. 65.

295 Tamtéž, s. 66 – 69, 97 – 99.

11. Mimořádný lidový soud

V listopadu roku 1945 bylo rozhodnuto, že případ Viliama Gerika bude nadále vyšetřovat Mimořádný lidový soud. Další trestní řízení tedy probíhalo na základě retribučního dekretu. Stejně rozhodnutí se týkalo i zadrženého parašutisty Karla Čurdy. Z pohledu vyšetřujících měly tyto případy mnoho společného, proto padlo rozhodnutí, že jejich další vyšetřování v rámci Mimořádného lidového soudu bude spojeno do jednoho procesu. Koncem ledna 1946 převezli oba obviněné do vyšetřovací vazby Mimořádného lidového soudu na Pankráci, kde probíhaly další výslechy. Shromažďování výpovědí a důkazů se nakonec táhlo dlouhé dva roky.²⁹⁶

Na základě Gerikova protokolu byla pozornost vyšetřovatelů nejprve zaměřena na jeho konfidentské úkoly z května 1942. Jako první byl v této záležitosti předvolán advokát Otto Bydžovský, o němž se gestapo na jaře 1942 domnívalo, že spolupracoval s parašutistou Bohuslavem Koubou. Bydžovský podrobně vylíčil průběh Gerikovy návštěvy v Kutné Hoře. Jeho výpověď se s tou Gerikovou shodovala a Bydžovský navíc při vzájemné konfrontaci pronesl: „*To, co obviněný prohlásil o průběhu své návštěvy jest pravdivé, z jeho chování jsem jasně vyrozuměl, že není pravý parašutista.*“²⁹⁷

Největším rébusem se nakonec stal případ rodiny Heralových z Kladna. Během výslechů Františka Herala, jeho matky Marie Heralové a tchýně Antonie Regensburgové, bylo zjištěno, že tento případ přesáhl rámeček Gerikovy konfidentské činnosti. Heralovi zažili v době protektorátu těžké chvíle, ovšem ne díky udání Viliama Gerika. Na vině byla jejich domovnice Helena Zárubová, která dle slov Františka Herala „*ze závidivosti lepšího ubytování a snad i kvůli finančním odměnám udávala své sousedy gestapu.*“²⁹⁸ Antonie Regenburgová však zřejmě zcela nevěřila Gerikovým dobrým úmyslům. Ve své výpovědi sice potvrdila Gerikovu verzi příběhu, ale nakonec také poznamenala, že „*z jeho chování údajně nepoznala, že ji chce vlastně upozornit na to, že ho poslalo gestapo.*“²⁹⁹

Na rozdíl od Karla Čurdy, jež se snažil některé věci zatajit, Viliam Gerik vždy o své konfidentské činnosti uváděl řadu podrobností, ovšem až na jeden případ, kdy vždy šetřil slovy, a tím je případ rodiny Svobodových ze Slaného. Když se parašutista Karel Svoboda vrátil po válce domů, zjistil, že jeho rodiče i manželku Irenu v době heydrichiády popravilo gestapo. Jediný, komu se nakonec podařilo válku přežít, byla jeho sestra Alžběta Pužmanová. Oba se nyní stali důležitými svědky v procesu Viliama Gerika. Výpověď Karla Svobody lze v tomto směru označit

296 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 25.

297 Tamtéž, s. 124 – 126.

298 Tamtéž, s. 635.

299 Tamtéž, s. 636.

za velmi racionální, jelikož, jak sám řekl, Gerika osobně znal „jako jednoho z nejzdatnějších a nejodvážnějších vojáků své jednotky“³⁰⁰, a tak ve svém protokolu pouze konstatoval, že Gerik sice věděl o tom, že jeho otec žil ve Slaném, ale přesnou adresu mu nikdy neřekl. Zásadnější informace přinesla až výpověď jeho sestry. Ta navíc byla s Gerikem osobně konfrontována. Tehdy se Viliam Gerik dopustil zřejmě největší chyby ve svém procesu, když vyřkl následující slova: „Představenou svědkyni nepoznávám, připouštím však možnost, že to jest dcera Josefa Svobody ze Slaného, s kterou jsem v květnu 1942 mluvil v bytě jejího otce. Trvám na tom, že jsem byl gestapem přímo vyslán k Josefu Svobodovi do Slaného, že jsem na něho neupozornil, ani jsem se o něm, nebo o jeho synovi Karlovi, nebo o rozhovoru s jeho dcerou nezmínil gestapu.“³⁰¹ Kauza Svobodovi nakonec skončila prokázáním Gerikovy viny.³⁰²

Již od svého přihlášení na MNO v Praze věděl Viliam Gerik o tom, že konfident Augustin Přeučil, jež se zasloužil o jeho zatčení, přežil válku a nyní ho také čekal proces Mimořádného lidového soudu. Na základě těchto informací Viliam Gerik vznesl v březnu 1946 žádost o podání svědectví v Přeučilově případu. Jeho žádost byla zamítnuta. Jediný parašutista, který nakonec svědčil proti Přeučilovi, byl Karel Čurda, ale jeho výpověď nic zásadního nepřinesla a na konečný verdikt soudu stejně žádný vliv neměla. Augustin Přeučil ovšem dostal možnost vypovídat v Gerikově procesu. Připravil si velmi podrobnou řeč, v níž zdůraznil Gerikův nadstandartní vztah s komisařem Oskarem Fleischerem, získání odměny za dopadení atentáčníků i kauzu rodiny Tomanových, na základě které ho musel podle svých slov udat gestapu. Pro úplnost celého příběhu však bylo nutné vyslechnout i Karla Tomana a jeho dceru Miluši.³⁰³

Karel Toman v posledních letech války mnohokrát přemýšlel, zda mu tehdy Viliam Gerik celou dobu lhal, a nebo nakonec říkal pravdu. V průběhu roku 1943 několikrát potkal ve společnosti své dcery Miluše muže jménem Augustin Přeučil, který na něj nepůsobil zrovna důvěryhodně, ještě když před Tomanem utrousil několik negativních poznámek o jistém Gerikovi. Zbytek událostí popsal Karel Toman následovně: „Věděl jsem, že Přeučil nosil mé dceři nějaké dárky, já z něj neměl dobrý pocit. Domlouval jsem proto své dceři, aby přerušila s Přeučilem známost. Ona tak skutečně učinila v létě 1943. Mně však bylo stále nápadné, že jsem byl odvezen na gestapo tak dlouhou dobu po Gerikově návštěvě. Řekl jsem své dceři Miluši, že Gerik mne zřejmě neudal, protože by byl tak učinil dříve. Ona mi na to odpověděla, abych se o to nestaral, že je to její starost, že ví, co dělá. Jelikož i ona jednou označila Gerika za vraha Lidic, stejně jako Přeučil. Domníval jsem se tedy, že s Přeučilem podnikli něco, co souviselo s mým

300 Tamtéž, s. 123.

301 Tamtéž, s. 121.

302 Tamtéž, s. 120 – 123.

303 Tamtéž, s. 118 – 119.

*výslechem na gestapu. Nedozvěděl jsem se však nic konkrétního a ani dodnes mi moje dcera neřekla, zda ona měla nějakou přímou účast na Gerikově zatčení.*³⁰⁴ To Miluše Tomanová nakonec přiznala až Mimořádnému lidovému soudu. Díky její výpovědi byla celá záležitost konečně uvedena na pravou míru.³⁰⁵

Další svědectví týkající se Gerikovy činnosti na gestapu poskytli také Karel Čurda a tlumočník Josef Chalupský. Oba objasnili, jak důležité byly pro Němce Gerikovy informace o radiovém spojení s Londýnem a organizaci našich jednotek ve Velké Británii. Josef Chalupský také vzpomínal na velmi podrobný barevný plánec s nejrůznějšími popisky anglických letišť a jednotlivých STS, který Gerik nakreslil pro komisaře Fleischera. Mimořádný lidový soud měl navíc k nahlédnutí Gerikovy protokoly z gestapa. Obvinění z vojenské zrady tedy již nemohlo nic zpochybnit.³⁰⁶

K ověření dalších událostí byli předvoláni také Kurt Tesař, Milada Lebdušková, její synovec Oskar Kraus a neteř Naděžda. Všichni vypovídali v Gerikův prospěch. Nakonec zbývalo vyslechnout jen Václava Krumlovského. Po něm se však slehla zem. Mimořádnému lidovému soudu dalo mnoho práce jej vypátrat. Ukázalo se totiž, že Krumlovský byl po svém zatčení převezen do Terezína, odkud ho po několika týdnech čekal transport do koncentračního tábora Buchenwald, kde se sice dožil konce války, ale do Prahy se již nevrátil. Nyní žil se svou rodinou v okolí Českého Brodu. Krumlovský vypovídal velmi opatrně. Nechtěl říct nic, co by zpochybnilo jeho věrohodnost. Nakonec přiznal, že Gerikovi řekl mnoho vymyšlených informací o ilegálních odbojových aktivitách, ale zároveň si nikdy nepřestal myslet, že ho Viliam Gerik zavedl za Novákem jen proto, aby mohl být zatčen.³⁰⁷

Nakonec již zbývalo vyřešit jen vyplacení peněžní odměny za dopadení atentátníků. Na základě mnoha výpovědí bylo prokázáno, že Viliam Gerik získal peněžní odměnu pouze zásluhou Oskara Fleischera, nikoli tedy vlastním přičiněním. Řada zadržených příslušníků pražského gestapa navíc vypověděla, že Fleischer měl zřejmě s Gerikovými penězi své úmysly. Podle bankovního výpisu vybral Gerik peníze z účtu celkem třikrát. Výběr peněz se sice neobešel bez Gerikovy přítomnosti, ale vše organizoval Oskar Fleischer. V roce 1942 se jednalo o dva výběry ve výši 75 000 K a v roce 1943 o částku 200 000 K. Zajímavé ovšem je, že podle bankovního výpisu přibyla na Gerikův účet koncem roku 1943 suma 113 691,20 K a ve stejnou dobu o rok později proběhl další vklad ve výši 116 125,80 K. V této době byl Viliam Gerik již v koncentračním táboře Dachau. Kdo však měl zájem na tom, aby tyto peníze skončily na jeho

304 Tamtéž, s. 56 a 57.

305 Tamtéž, s. 74 – 76.

306 Tamtéž, s. 116 – 118, 128 – 130.

307 Tamtéž, s. 59 – 64, 670, 671 a 761.

úctu, zůstane zřejmě navždy záhadou.³⁰⁸

„Soudní přelíčení proti parašutistům Viliamu Gerikovi a Karlu Čurdovi se konalo ve dnech 28. a 29. dubna 1947. Pro velký zájem veřejnosti musel být celý proces přesunut z určené soudní místnosti do velké síně, kde byl souzen K. H. Frank nebo Kurt Daluge. Kvůli přesunům zahájil předseda soudu Amos Pokorný celé přelíčení s hodinovým zpožděním. Jako první byl k výsledku předvolán Viliam Gerik, který na otázku, zda se cítí vinen, odpověděl, že ne.“³⁰⁹ Poté naposledy vyličil svůj příběh. Poukazoval především na to, že se přihlásil na protektorátní policii až v momentě, kdy mu všichni odmítli pomoc, a navíc v domnění, že bude jako maďarský příslušník předán do Maďarska, odkud bude moci znovu uprchnout do zahraničí. Dále zdůraznil, že při výslechu na gestapu zatajil šifrovací klíč a v každé věci se snažil mluvit tak, aby mu gestapo věřilo, ale zároveň, aby neřekl vše.³¹⁰

Stejný prostor dostal také Karel Čurda a pak byli postupně předvoláni všichni svědkové. Obvinění parašutisté sledovali jejich výpovědi z lavice obžalovaných. Jako první předstoupila před porotu Alžběta Pužmanová. Vyprávěla o Gerikově návštěvě v Kutné Hoře, po níž následovalo zatčení a poprava jejich rodičů a švagrové. Nato Gerik podotkl, že gestapo vědělo o ilegálních aktivitách jejího otce dávno předtím, než k nim byl poslán. Navíc měl za úkol pouze zjistit, zda se u nich nacházejí parašutisté, a proto nemůže být vinen z jejich smrti. Dále byli předvoláni plk. Vladimír Pochman, Oldřich Müller a Bohuslav Ullman, kteří znali Gerika z Terezína i Dachau, a proto mohli popsat Gerikovu ilegální zpravodajskou činnost v Dachau i věznění v Terezíně.³¹¹

Nejbouřlivější situace nastala při předvolání Karla Tomana. Ten zřejmě ve snaze ochránit vlastní dceru před obviněním z udání změnil svou výpověď. Nově tvrdil, že je pevně přesvědčen o tom, že ho gestapo tehdy zatklo na základě udání Viliama Gerika. Jeho výpověď však obsahovala řadu nepřesností a ve finále se neshodovala ani s tím, co dosud vypověděla jeho dcera. V momentě, kdy soudce i Viliam Gerik začali klást doplňující otázky, se Karel Toman do všeho zamotal natolik, že nebyl schopen dále hovořit k věci, a proto soud raději předvolal jeho dceru Miluši. Ta se pro změnu rozhodla svalit veškerou odpovědnost za Gerikovo zatčení na Augustina Přeučila. Nicméně i tak její svědectví potvrzovalo Gerikovu výpověď. Tehdy si Viliam Gerik neodpustil následující poznámku: „Pan Toman by si měl vzít příklad ze své dcery a mluvit pravdu.“³¹²

Výpovědi Antonie Regensburgové, Milady Lebduškové i Naděždy Lebduškové už byly jen

308 Tamtéž, s. 88, 573 – 576.

309 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-335-3, s. 37.

310 Tamtéž, s. 37.

311 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 756, 757 a 763.

312 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-335-3, s. 38.

formalitou. Na závěr přišla řada na Václava Krumlovského. Ten zdůraznil, že ilegální hnutí si celou dobu vymýšlel jenom proto, že zjistil, že Viliam Gerik pracuje pro gestapo. I u soudu nadále tvrdil, že za jeho zatčení byl odpovědný Viliam Gerik.³¹³

Následně soud vyslechl svědky v případě Karla Čurdy a přečetly se také výpovědi nepřítomných svědků. Vojenští znalci pplk. Vaněk a mjr. Nechanský objasnili pojmy válečný stav, válečná zrada, úkoly obou parašutistů i to, jakým způsobem byli poučeni o protektorátních poměrech před odletem z Anglie. Poté si vzal slovo veřejný žalobce Dr. Sobota a navrhl pro oba parašutisty trest smrti. Na závěr pronesli své řeči ještě obhájci obou parašutistů. Ten Gerikův poukazoval na jeho mládí, ztrátu spojení, odmítání pomoci a vyzdvihoval jeho chování v koncentračním táboře i další pokusy o ilegální činnost. Poté již mohli pronést obžalování svou obhajobu. Nejprve mluvil Karel Čurda, po něm přišel na řadu Viliam Gerik. V protokolu o hlavním přelíčení je uvedeno, že Gerik „*strhnul svým jasným hlasem a ostrostí řeči soud i veřejnost do značné pozornosti. Vyzdvihl hlavně to, že byl poslán do země, kterou neznal, že v Praze nikdy nebyl. Potvrdil, že ledacos prozradil. Řekl: Jsem rád, že máte moji výpověď z gestapa. Něco jsem říci musel, ale prozradil jsem jen věci, o kterých již gestapo vědělo, nebo které byly samozřejmé. Dostal jsem odměnu 5 miliónů a dnes jsem vlastně rád, že jsem ji obdržel za to málo, co jsem řekl. Což si myslíte, že každý druhý Čech by za 5 milionů nemluvil? Jsem vlastenec a jako takový jsem po ukončení války nešel k Američanům, kteří mně učinili nabídku, ani jsem nešel domů, ačkoliv jsem svou rodinu téměř 8 roků neviděl, ale jel jsem do Prahy, abych se mohl přihlásit, neboť jsem nevinný.*“³¹⁴

Tím bylo celé přelíčení uzavřeno. Rozsudek byl vynesena až druhý den v 9.30 hodin. Karel Čurda a Viliam Gerik byli odsouzeni k trestu smrti provazem. Za hlavní důvody soud označil vojenskou zradu, spolupráci s gestapem, placenou konfidentskou činnost, milionové odměny a u Gerika pak ztráta životů rodiny Svobodových. Dále byl Viliam Gerik zproštěn obžaloby v případech Karla Tomana a Václava Krumlovského. Oba obvinění přijali rozsudek klidně, Gerik dokonce s úsměvem. Na dotaz, zda si přejí odložit výkon trestu o jednu hodinu, odpověděli téměř současně ne. Oba rovněž odmítli požádat prezidenta republiky o milost. Následně předseda soudu ukončil celé přelíčení a oznámil, že rozsudek bude vykonán v 11.30 hodin na dvoře pankrácké věznice, a to v pořadí: první Viliam Gerik, druhý Karel Čurda.³¹⁵

„Viliam Gerik si své velmi sebevědomé chování podržel i po přečtení rozsudku. Při odchodu ze soudní síně, řekl jednomu z vězeňských strážců: Přijďte se podívat, jak se budu houpat. Po přečtení rozsudku na dvoře pankrácké věznice a po dotazu, zda má poslední přání, odevzdal

313 Tamtéž, s. 38 a 39.

314 Tamtéž, s. 39.

315 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-335-3, s. 39 a 40., SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45, s. 770.

*pouze dva dopisy na rozloučenou k odeslání svému otci a bratrovi. Když mu popravčí dával pás kolem těla, usmál se na někoho v davu obecnstva, pokynul hlavou a řekl popravčímu: Chcete abych od Vás někoho pozdravoval v nebi? Po vytažení na šibenici, několik vteřin před smrtí, zvedl svázané ruce, zamával někomu v davu a pak vykřikl: Tak nashledanou tam nahoře! Při kladení smyčky na krk bylo ještě slyšeti slova: Zrovna tak bych šel na ...!*³¹⁶

316 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-335-3, s. 40.

12. Epilog

Druhý den informovaly titulní strany všech novin o popravě dvou parašutistů, kteří zradili. V poválečném Československu se jednalo o jeden z nejsledovanějších procesů Mimořádného lidového soudu. Smrtí Viliama Gerika a Karla Čurdy se symbolicky uzavřelo veškeré dění spojené s atentátem na Heydricha, i když ani jeden z těchto parašutistů nikdy neměl mít s akcí skupiny Anthropoid nic společného.

MNO československé exilové vlády v Londýně vkládalo do výsadku Zinc velká očekávání. Měla to být zpravodajská operace, která by navázala na úspěch skupiny Silver A, ale místo toho šlo o jeden z nejtragičtějších československých výsadek v průběhu 2. světové války. Přestože skupina Zinc neodeslala do Londýna jedinou depeši, podařilo se jí po sobě zanechat nesmazatelnou stopu v naší historii.

Velitel Oldřich Pechal se díky své odvaze a nezdolnému charakteru zařadil mezi největší hrdiny československého odboje. I když mu gestapo bylo v patách již několik dní po vysazení do protektorátu, dokázal se další měsíce skrývat a budovat ilegální síť. Tu však stačili rozvrátit konfidenti brněnského gestapa dřív, než se začala plně angažovat v boji proti Němcům. Za pomoc Oldřichu Pechalovi bylo nakonec zatčeno celkem 47 českých vlastenců a odbojářů, 33 z nich bylo popraveno, a nebo zahynulo v koncentračních táborech, včetně Pechalových rodičů, bratra Klementa i sestry Boženy, jež několik dní před svou smrtí porodila v Kounicových kolejích dítě. Ani na malý moment ho však nesměla spatřit, a tak alespoň vzkázala, aby jej pojmenovali Jana. Dítě přežilo svoji matku pouze o čtrnáct dní.³¹⁷

Dopadení velitele skupiny Zinc vnímalo brněnské gestapo jako velký úspěch. Ostatně také proto za něj konfidenti získali štědrá finanční odměnu.³¹⁸ Gestapo však nedokázalo ani za několik měsíců najít způsob, jakým by Oldřicha Pechala přimělo vypovídat a po represích spojených s atentátem na Heydricha pro ně ztratil téměř veškerou hodnotu, a tak přišlo rozhodnutí o jeho popravě. Gestapo mu nakonec nedopřálo ani důstojnou smrt vojáka. Oldřich Pechal byl 22. září 1942 popraven oběšením v koncentračním táboře Mauthausen. Stal se jedním z nejodvážnějších i nejtragičtějších hrdinů z řad parašutistů a jím přetržená pouta jsou dodnes symbolem vzdoru a boje za svobodné Československo.

Noc, kdy se ozvaly výstřely na Požárech, zřejmě měla pro tehdejší události mnohem větší význam, než se po mnoho let zdálo. Pro skupinu Zinc však znamenala smrt prvního člena výsadku Arnošta Mikše. U mrtvého parašutisty gestapo objevilo několik adres, což mělo fatální

317 BŘEČKA, Jan. *Dopadení npor. Oldřicha Pechala: Tajemství jedné chaty*. In: Časopis Historického ústavu Armády ČR. 2006/ 04. s. 56.

318 Tamtéž, s. 56.

dopad na jeho blízké spolupracovníky. Spolu s nimi skončili na popravišti také oba Mikšovi bratři. Sestra Danuše s rodiči zatýkáni unikli. Po přestřelce na Požárech prohledalo gestapo Mikšovo stavení v Janově od sklepa až po půdu, ale žádné důkazy o Arnoštově pobytu doma nenašlo. Za Mikšovi se navíc tehdy postavil starosta obce, který se za ně zaručil, a oni tak díky tomu unikli zatčení i popravě. Všichni tři válku přežili.³¹⁹

Do příběhu parašutisty Arnošta Mikše se významně zapsala také řada českých četníků. První pomocnou ruku podali Mikšovi příslušníci četnické stanice v Táboře, v čele s jeho bratrem Františkem. Ten byl po událostech na Požárech zatčen a tvrdě vyslýchán gestapem. Své spolupracovníky neprozradil a nikdo další z tábořských četníků v Mikšově aféře zatčen nebyl.³²⁰ Nutno podotknout, že četníci, kteří poskytli Mikšovi pomoc, museli o měsíc později na rozkaz gestapa obcházet Tábor s fotografiemi předmětů z místa atentátu na Heydricha a dotazovat se místních, zda některé z věcí nepoznávají.³²¹ Opomenout nelze ani osobnost velitele četnické stanice na Požárech Františka Wilda, který otálel s ohlášením nalezeného materiálu, aby získal parašutistům čas potřebný k vyzvednutí věcí, a v den přestřelky to byl zřejmě on, kdo ukázal bezpečnou cestu z lesa Josefu Valčíkovi a Vlastimilu Moravcovi, kteří přišli pro ukrytý materiál z druhé strany. Stejným způsobem zřejmě druhý den varoval i Oldřicha Dvořáka z výsadku Steel, který si se svým strýcem přijel vyzvednout ukrytou vysílačku.³²² Všichni čtyři tak díky němu unikli zadržení. Arnošt Mikš takové štěstí neměl a souhra nešťastných okolností jej nakonec donutila zvolit vlastní smrt. Stal se tak druhým československým parašutistou, který padl v protektorátu.

Případ Viliama Gerika měl být původně příběhem mladého parašutisty – hrdiny vysazeného do protektorátu s cílem bojovat proti nacistickým okupačním silám. Nutno říci, že Viliam Gerik k tomu splňoval veškeré předpoklady, včetně mimořádného nadání pro radiotechniku. Díky tomu se i navzdory svému velmi mladému věku stal členem jednoho z prvních výsadků, který byl vysazen do protektorátu. Jeho cesta však skončila na šibenici pankrácké věznice po boku Karla Čurdy, i když jeho zrada nebyla tak jednoznačná a existovalo mnoho okolností svědčících v jeho prospěch. V očích poválečného Mimořádného lidového soudu však více utkvěly Gerikovy protokoly z gestapa, peníze z Heydrichovy aféry a smrt rodiny parašutisty Karla Svobody, ale bez povšimnutí nezůstal ani komplikovaný vztah s komisařem Oskarem Fleischerem, který zřejmě navždy bude obsahovat řadu otazníků.

Oskar Fleischer patřil mezi nejkrutější členy pražského gestapa. Dle výpovědí jeho blízkých

319 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2. s. 42 a 43.

320 NA Praha, fond 1084, sign. Pol-práv 8, trestní spisy r. 1942, František Mikš.

321 SOkA Tábor, fond Četnické stanice okresu Tábor 1890 – 1945, staniční kniha 1941 – 1942. s. 289.

322 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2. s. 58 a 59.

spolupracovníků se jednalo o velmi schopného muže s řadou úspěchů. Mezi ty největší bezesporu patřil zánik Tří králů. Jeho kariérní postup nakonec zastavil československý parašutista Viliam Gerik. Willi Leimer, Alois Hornischer a Karl Herschmann měli po Gerikově zatčení konečně důvod k vyslovení nedůvěry vůči Oskaru Fleischerovi.³²³ Z pohledu gestapa Oskar Fleischer v Gerikově věci výrazně pochybil, proto byl zbaven své funkce a přeřazen na nové působiště do Plzně. V posledních dnech války se mu podařilo zmizet a později uprchl do západního Německa. Nikdy nebyl dopaden a dodnes patří mezi nepotrestané válečné zločince.³²⁴

Kromě Oskara Fleischera výrazně ovlivnil Gerikův život také letec Augustin Přeučil. Ten byl agentem gestapa téměř po celou dobu 2. světové války. Udání Viliama Gerika sice vyneslo Přeučilovi další finanční odměnu, ale její výše zdaleka nedosahovala částky, kterou získali Čurda s Gerikem za dopadení atentáčníků. S tím se Augustin Přeučil nikdy nesmířil a přísahal, že se postará, aby Čurda s Gerikem byli za své skutky náležitě potrestáni. Nakonec i on skončil ve vyšetřovací vazbě Mimořádného lidového soudu a měl svůj vlastní soudní proces, jež skončil trestem smrti. K jeho výkonu došlo 14. dubna 1947 na dvoře pankrácké věznice.³²⁵ O patnáct dní později byl na stejném místě popraven také Viliam Gerik.

Parašutista Čestmír Šikola, radiotelegrafista výsadku Clay, se po válce zabýval selháním československých parašutistů. Za tímto účelem požádal vyšetřujícího soudce na Pankráci o setkání s Viliamem Gerikem. Účelem rozhovoru nebylo zjišťování faktů, které již několikrát zaprotokolovali vyšetřovatelé, ale spíše motiv jednání a psychologie. Jejich setkání se uskutečnilo v březnu 1947 a Šikola k němu později ve svých vzpomínkách uvedl: „*Viliam Gerik mě zajímal především proto, že jsem ho velmi dobře znal. Sloužili jsme spolu u spojovací čtyř 2. praporu, nejprve v Cholmondeley, později v sídle praporu ve Walton Hallu. Stýkal jsem se s ním proto takřka denně jak při výcviku, tak i v době volna. Teď po pěti letech a jednom měsíci jsem na něj čekal v hovorně pankrácké věznice. Za chvíli jej dozorce přivedl, zamkl a odešel. Gerik nebyl tak vyhublý a bledý jako Čurda a oči měl jiskrné jako kdysi. Okamžitě mě poznal a poznamenal, že jsem měl větší štěstí. Tehdy jsem si byl plně vědom, že jsem skutečně větší štěstí měl. Rozhovor trval asi čtyřicet minut. Gerik odpovídal spontánně a rozhodně mu nechybělo sebevědomí.*“³²⁶ Na otázku, proč se dobrovolně přihlásil, místo toho, aby se pokusil dostat zpátky na Slovensko, odpověděl: „*Já už opravdu neměl sílu, nic už pro mě nemělo smysl. A taky jsem se nepřihlásil na gestapu, ale u české policie, v naději, že jako příslušník Slovenského státu budu šupem poslán na Slovensko. ... Když jsem vzal za kliku policejního komisařství, cítil jsem jen*

323 ABS Praha, fond 325, sign. 325-115-1. s. 46.

324 Tamtéž, fond 52, sign. s.52-47-63, sign. 52-47-64.

325 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 0009/46, s. 12 – 16, 125 a 126.

326 ŠIKOLA, Čestmír. *Clay-Eva: ve vzpomínkách radisty skupiny a spolupracovníků*. Praha: P3K, 2014. ISBN 978-80-87343-29-6. s.59 a 60.

zoufalství, ale přece jen i trochu naděje. Myslel jsem na to, že předají-li mne na Slovensko, znovu uteču do zahraničí. Ale když mě převzalo gestapo nemyslel jsem už na nic, byl jsem úplně apatický. Čekal jsem, že mě budou bít a nakonec i pověsí. Ale nebili mě, jen pouštěli hrůzu, že jsem nepřítel Říše a že nemohu čekat žádnou milost ani ohledy. Když jsem se trochu vzpamatoval, řekl jsem, že jsem slovenský občan a že nechci mít s válkou nic společného, že jsem se právě proto dobrovolně přihlásil. Komisař Fleischer, který vedl výslech, mě pochválil, že jsem měl rozum, když sám vidím, že činnost proti Říši nemá žádnou perspektivu, navíc když Německo už brzy válku vyhraje. V prvních dnech se na mě gestapáci chodili dívat jako na vzácné zvíře. Nechtěli po mně zpočátku žádnou spolupráci, jen zdůrazňovali, že musím vypovídat pravdivě a napravit tak, čím jsem se proti Říši provinil. V mé situaci už nebylo možné, abych zamlčel to, o čem gestapáci věděli, že je mi známo. Ale nedal jsem jim žádný tip, podle kterého by mohli některého parašutistu chytit, i když jsem uvedl některá jména. Také, když jsem vypovídal o Francii a o Anglii, snažil jsem se, abych hodně mluvil o málo důležitých věcech, nebo o věcech, o kterých věděli odjinud, a snažil jsem se zatajit, co zatajit šlo. Pak gestapáci chtěli, abych jim pomáhal při dopadení dalších parašutistů. Dělal jsem všechno možné, abych jim nepřinesl žádnou zprávu, která by vedla k dopadení kteréhokoliv parašutisty, a snažil jsem se varovat také lidi, za kterými mě gestapo poslalo.³²⁷ Na doplňující dotaz, proč nevaroval také rodinu Karla Svobody, odpověděl: „Ke Svobodovým mě poslalo gestapo, abych zjistil, zda neukrývají parašutisty. Měl jsem dojem, že Svobodovi vědí, kde parašutisté jsou, ale nenaléhal jsem na ně. Nevaroval jsem je, protože jsem měl obavu, že se to gestapo dozví, a také jsem věřil, že je gestapo nechá napokoji, když u nich parašutisté již nejsou.“³²⁸ To podle Šikoly nebyla z Gerikovy strany zcela upřímná odpověď. Další otázka směřovala na přijetí odměny za dopadení a smrt kamarádů v kostele v Resslově ulici. Nato Gerik rozčíleně vykřikl: „Přísahám, že jsem se na jejich dopadení ani v nejmenším nepodílel. Neměl jsem ani potuchy, kde se kluci ukrývají. Přivezli mě ke kostelu, když už byli mrtví, abych je identifikoval. Poznal jsem některé, už jim to stejně nemohlo ublížit. A ta odměna, to nebylo z mé hlavy, já bych ji nikdy nevzal. Byl to nápad komisaře Fleischera, aby pět milionů dostal Čurda a pět milionů já. Fleischer byl hrozně chamtivý, řekl mi, že za to koupíme v Polsku velkostatek. V každém případě s těmi penězi nakládal on, já dostával jen občas nějaké částky na běžnou spotřebu.“³²⁹ Poslední otázky se týkaly Gerikova návratu do Prahy a toho, co od něj očekával. K tomu Gerik uvedl následující: „Věděl jsem, že se budu muset zpovídat z toho, že jsem se dobrovolně přihlásil. Chtěl jsem vysvětlit okolnosti, které mne k tomu vedly. Neměl jsem v podstatě špatné svědomí. Kdybych nevěřil, že se ospravedlním, zůstal bych u

327 Tamtéž, s. 61 a 62.

328 Tamtéž, s. 62 a 63.

329 Tamtéž, s. 62.

Američanů. V Praze jsem se hlásil na hlavním štábu u plukovníka Palečka, ale zavřeli mě do vojenské věznice na Hradčanech, odkud jsem utekl. Neutíkal jsem ale nikam za hranice, přestože to tentokrát bylo jednoduché. Zamířil jsem k naší spojovací četě 2. praporu. Ta byla tehdy na Kasejovicku v jihozápadních Čechách, ale opět jsem byl zadržen a předán do věznice. Kdybych nevěřil, že se mohu ospravedlnit, dnes už by o mně nikdo nevěděl.³³⁰ S těmito slovy jejich setkání skončilo.

Zradu nelze v žádném případě omlouvat, ale někdy je potřeba vzít v potaz její okolnosti. Karel Čurda a Viliam Gerik byli souzeni ve společném procesu, který vůbec nevzal v úvahu Gerikovy polehčující okolnosti, a jak jednou podotkl i Čestmír Šikola: „*Soud, který soudil na jiném lidu, nevzal v úvahu ani to, že tento lid se sám otočil ke Gerikovi zády v momentě, kdy jej žádal o pomoc. Podle mého tehdejšího i nynějšího názoru si Gerik trest smrti nezasluhoval. Jsem přesvědčen, že na frontě v uniformě a mezi kamarády by byl nezaváhal a dokázal by svou statečnost. Přišel ale domů v civilu, vydán napospas nemilosrdnému nepříteli, lidské lhostejnosti a také nepříznivé souhře okolností.*“³³¹ Případy Karla Čurdy a Viliama Gerika ovšem skončily stejným verdiktem, a proto lze z tohoto důvodu Viliama Gerika označit také za další z mnoha obětí své doby.

330 Tamtéž, s. 63 a 64.

331 Tamtéž, s. 64.

Závěr

Příběh Viliama Gerika je tématem, které dodnes otevírá mnoho debat, v nichž se střetávají různé názory. Někteří Gerika bez milosti odsuzují, někteří dokáží nalézt pochopení pro jeho jednání. Cílem mé diplomové práce ovšem nebylo tyto názory posuzovat, ale naopak předložit zdroj, v němž by obě strany mohly hledat argumenty pro svá tvrzení. V předkládané diplomové práci je zachycen můj dlouholetý výzkum, při jehož zpracování jsem dosáhla svých vytyčených cílů.

Hlavním z nich bylo vytvoření podrobné biografie parašutisty Viliama Gerika. Na základě interpretace řady archivních dokumentů se mi podařilo sepsat ucelený přehled zachycující celý život Viliama Gerika, jež je navíc obohacen o mnoho dosud nepublikovaných informací. Tuto studii jsem na základě svého dalšího cíle zasadila do kontextu osudů zbylých členů výsadku Zinc. Příběhy Oldřicha Pechala a Arnošta Mikše jsem interpretovala za pomoci odborné literatury i archivních dokumentů, díky čemuž se mi podařilo oba příběhy obohatit o méně známé informace, nebo o dosud nezveřejněná fakta.

Takto předloženou studii v podobě mé diplomové práce je možno také využít jako ucelenou monografii operace Zinc. Na základě svého výzkumu jsem dospěla k závěru, že MNO v Londýně připravilo operaci Zinc v naději, že naváže na úspěch skupiny Silver A, a připraví vhodné výchozí podmínky k rozšíření zpravodajské spolupráce z Moravy na slovenské území, což mohlo mít přímý vliv také na výběr slovenského radiotelegrafisty Viliama Gerika do výsadku Zinc. Přestože skupina Zinc neodeslala do Londýna jedinou depeši, její šifrovací klíč představoval pro gestapo nejcennější informaci, kterou parašutisté z výsadku Zinc disponovali. Gestapo by totiž na základě tohoto šifrovacího klíče mohlo rozehrát plánovanou rádiovou protihru s Londýnem. Díky výzkumu historických materiálů se mi podařilo zrekonstruovat principy, na kterých fungoval hlavní i záložní šifrovací klíč, vytvořený speciálně pro radiostanici skupiny Zinc. Tyto poznatky by se daly dále zužitkovat v navazujícím výzkumu dalších zpravodajských výsadek z Velké Británie.

V rámci výzkumu konfidentské činnosti Viliama Gerika se mi podařilo objasnit veškeré konfidentské úkoly, kterými byl Viliam Gerik od gestapa pověřen. Díky tomu jsem dospěla k závěru, že Gerikovu aktivní konfidentskou činnost přerušil atentát na Heydricha a s ním spojené represe. Ovšem existuje také řada podnětů, které tento můj závěr mohou vyvracet. Můj výzkum však tyto podněty vzal v potaz a prověřil jejich věrohodnost. Závěrem toho se staly formulace dvou teorií, o tom, že Viliam Gerik mohl být zapojen také do lidické tragédie a prvního pokusu o rádiovou protihru s Londýnem. Přestože jsem tyto teorie podložila argumenty z archivních

pramenů i odborné literatury, jejich reflexe vede k závěru, že obě tyto teorie s největší pravděpodobností pravdivé nejsou a k osvětlení některých nesrovnalostí v historických událostech bude zapotřebí v budoucnu hledat jiné vysvětlení.

Další část mého výzkumu se zaměřovala na život Viliama Gerika po represích spojených s atentátem na Heydricha, kdy se snažil získat kontakt na odbojové skupiny, což skočilo jeho zatčením. Výzkumem archivních materiálů jsem dospěla k závěru, že zatčení Viliama Gerika způsobili konfident Augustin Přeučil a Miluše Tomanová. Na základě jejich udání byl na Viliama Gerika nasazen agent gestapa, který již zajistil potřebnou záminku k jeho zatčení a následně internaci v pankrácké věznici. Odtud byl Viliam Gerik dále předán do Terezína a do koncentračního tábora Dachau. V tomto směru jsem v rámci svého výzkumu dospěla k závěru, že důvodem převozu Viliama Gerika do Terezína byl jeho plánovaný útěk, který se gestapu podařilo odhalit. Následně již gestapo muselo přistoupit k radikálnímu řešení Gerikova případu, ale jeho poprava nepřicházela v úvahu, jelikož jej gestapo stále považovalo za důležitého informátora v kauze atentátu na Heydricha, a proto tedy došlo k jeho transportu do koncentračního tábora Dachau. K této internaci se mi v rámci svého výzkumu podařilo objevit dosud neprobádané zdroje v zahraničních institucích, které do mé práce přinesly řadu nových informací a objasnily Gerikovu činnost v koncentračním táboře Dachau.

Závěrečné části mé práce již zachycují výzkum poválečného života Viliama Gerika. Při tvorbě své práce se mi podařilo prokázat, že MNO mělo již v průběhu druhé světové války informace o Gerikově spolupráci s gestapem. Současně s tím se však začal rozkrývat případ Karla Čurdy, což automaticky vrhalo negativní pohled na jakéhokoliv parašutistu, který nějakým způsobem přistoupil na spolupráci s gestapem, a Viliama Gerika nevyjímaje. Na základě toho jsem dospěla k závěru, že v očích poválečného soudu měly případy Karla Čurdy a Viliama Gerika mnoho společných rysů, a proto došlo k jejich sloučení do jednoho procesu Mimořádného lidového soudu, jehož rekonstrukce uzavírá celou diplomovou práci. Tato kapitola v sobě reflektuje všechny zjištěné poznatky v souvislosti s vyneseným verdiktem soudního procesu. Vše je ještě následně doplněno osobními vzpomínkami a osudy dalších zásadních postav tohoto velkého dramatu.

Resumé

The story of Viliam Gerik is a topic that still opens many debates in which different opinions clash. Some condemn Gerik mercilessly, some can find understanding for his actions. However, the goal of my diploma thesis was not to assess these opinions, but rather to present a source in which both sides could look for arguments for their claims. My long-term research is captured in the presented diploma thesis, during the processing of which I achieved my set goals.

Chief among them was the creation of a detailed biography of paratrooper Viliam Gerik. Based on the interpretation of a number of archival documents, I managed to write a comprehensive overview covering the entire life of Viliam Gerik, which is also enriched with a lot of previously unpublished information. Based on my next goal, I set this study in the context of the fates of the remaining members of the Zinc Airborne. I interpreted the stories of Oldřich Pechal and Arnošt Mikš with the help of specialist literature and archival documents, thanks to which I managed to enrich both stories with lesser-known information of facts that have not yet been published.

The study presented in this way in the form of my diploma thesis can also be used as a comprehensive monograph of the Zinc operation. Based on my research, I came to the conclusion that the MNO in London prepared operation Zinc, in the hope that it would build on the success of the Silver A group and prepare suitable starting conditions for the expansion of intelligence cooperation on Slovak territory, which could also have a direct influence on the choice of the Slovak radiotelegrapher Viliam Gerik to the Zinc group did not send a single cable to London, its encryptions key was the most valuable information the Zinc paratroopers had for the Gestapo. The Gestapo could, on the basis of this encryption key, play a planned radio counter-game with London. Thanks to researcher of historical materials, I managed to reconstruct the principles on which the main and backup encryptions keys worked, created especially for the radio station of the Zinc group. These findings could be further utilized in the follow-up research of other intelligence airdrops from Great Britain.

As part of the research into the confidential activities of Viliam Gerik, I managed to clarify all the confidential tasks with which Viliam Gerik was entrusted by the Gestapo. Thanks to this, I came to the conclusion that Gerik's active confidential activity was assassination of Heydrich and the repression associated with it. However, there are also a number of subjects that can refute this conclusion of mine. However, my research took these subjects into consideration and tested their credibility. The conclusion of this became the formulation of two theories, that Viliam Gerik could also be involved in the tragedy of Lidice and the first attempt at a radio counter-game with

London. Although I supported these theories with arguments from archival sources and professional literature, their reflection leads to the conclusion that both of these theories are most likely not true, and to illuminate some discrepancies in historical events, it will be necessary to look for other explanations in the future.

Another part of my research focused on the life of Viliam Gerik after the repressions associated with the assassination of Heydrich, when he tried to get in touch with resistance groups, which led to his arrest. By researching archival materials, I came to the conclusion that the arrest of Viliam Gerik was caused by the confidant Augustin Přeučil and Miluše Tomanová. Based on their information, a Gestapo agent was deployed on Viliam Gerik, who had already secured the necessary pretext for his arrest and subsequent internment in the Pankrác prison. From there, Viliam Gerik was transferred to Terezín and the concentration camp Dachau. In this direction, as part of my research, I came to the conclusion that the reason for Viliam Gerik's transfer to Terezín was his planned escape, which the Gestapo had to proceed with a radical solution to Gerik's case, but his execution was out of the question, as the Gestapo still considered him an important informant in the Heydrich assassination case, and therefore he was transported to the concentration camp Dachau. For this internment, as part of my research, I managed to discover previously unexplored sources in foreign institutions, which brought a lot of new information to my work and clarified Gerik's activities in the concentration camp Dachau.

The final parts of my work already depict the research of Viliam Gerik's post-war life. During the creation of my thesis, I managed to prove that the MNO already had information about Gerik's cooperation with the Gestapo during the Second World War. At the same time, however, the Karel Čurda case began to unfold, which automatically cast a negative light on any paratrooper who in some way cooperated with the Gestapo, including Viliam Gerik. Based on this, I came to the conclusion that in the eyes of the post-war court, the cases of Karel Čurda and Viliam Gerik had many common features, and that is why they were merged into one trial of the Extraordinary People's Court, the reconstruction of which concludes the entire thesis. This chapter reflects all the findings on connection with the delivered verdict of the trial. Everything is subsequently supplemented with personal memories and fates of other essential characters of this great drama.

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Archiv autorky.

Archiv bezpečnostních složek, Praha, fond S – Sběrka různých písemností.

Archiv bezpečnostních složek, Praha, fond 52 – Výpovědi zaměstnanců Gestapa a členů SD.

Archiv bezpečnostních složek, Praha, fond 325 – Stíhání válečných nacistických zločinců.

Archive der KZ-Gedenkstätte Dachau, Stiftung Bayerische Gedenkstätten.

Archiv ministerstva vnitra, Praha, fond 52 – Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD.

Arolsen Archives – International Center on Nazi Persecution, Bad Arolsen, Osobní spis Novak, Wenzel, nar. 20. prosince 1920, ref. kód 01010602 143.067.

Moravský zemský archiv Brno, fond Mimořádný lidový soud Brno.

Národní archiv, Praha, fond 1084 – Zemské četnické velitelství Praha.

Státní oblastní archiv Praha, fond Mimořádný lidový soud Praha.

Státní okresní archiv Tábor, fond Četnické stanice okresu Tábor 1890 – 1945.

The National Archives, Londýn, fond Special Operation Executive (HS) 4.

Vojenský historický archiv, Bratislava, Kmenové doklady vojáků a poddůstojníků.

Vojenský historický archiv, Bratislava, fond 55 – Velitelství slovenské zpravodajské služby.

Vojenský historický archiv, Praha, fond 37 – Velitelství vojenské zpravodajské služby.

Edice pramenů

PANNWITZ, Heinz. *Pannwitzova zpráva o atentátu na Heydricha*. Přeložil Stanislav BERTON. Praha: BVD, 2016. ISBN 978-80-87090-97-8.

ŠUSTEK, Vojtěch. *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy s Morava: edice historických dokumentů. Svazek 1*. Archiv hlavního města Prahy, 2012. ISBN 978-80-86852-42-3.

ŠUSTEK, Vojtěch. *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy s Morava: edice historických dokumentů. Svazek 2*. Archiv hlavního města Prahy, 2014. ISBN 978-80-86852-58-4.

ŠUSTEK, Vojtěch. *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy s Morava: edice historických dokumentů. Svazek 3*. Archiv hlavního města Prahy, 2020. ISBN 978-80-88013-85-3.

ŠUSTEK, Vojtěch. *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy s Morava: edice historických dokumentů. Svazek 4*. Archiv hlavního města Prahy, 2022. ISBN 978-80-86852-92-8.

Literatura

ANDREJS, Jaroslav. *Smrt boha smrti: legendy a skutečnosti kolem atentátu na Heydricha*. Brno: Jota, 1997. Military (Jota). ISBN 80-7217-011-2.

ANDREJS, Jaroslav. *Tři cesty k smrti: (zánik skupiny ZINC)*. Praha: Mladá fronta, 1968. Kapka. ISBN 80-901191-07.

BARTOŠ, Antonín a KUNC, Radimír. *Clay-Eva volá Londýn...* Praha: P3K, 2021. ISBN 978-80-7667-012-9.

BROD, Toman a Eduard ČEJKA. *Na západní frontě: historie československých vojenských jednotek na Západě v letech druhé světové války*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1965. Dokumenty.

BURIAN, Michal, KNÍŽEK, Aleš, RAJLICH, Jiří, STEHLÍK Eduard. *Atentát: Operace Anthropoid 1941 – 1942*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2002. ISBN 80-7278-157-X.

ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2.

ČERNÝ, Vladimír. *Brněnské Gestapo 1939-1945 a poválečné soudní procesy s jeho příslušníky*. Brno: Archiv města Brna, 2018. ISBN 978-80-86736-58-7.

DEÁK, Ladislav. *Malá vojna: (Vojenský konflikt medzi Maďarskom a Slovenskom v marci 1939): Príspevky a materiály z konferencie v Michalovciach, 30.3.1993*. 2.vyd. Bratislava: Slovakia Plus, 1993. ISBN 80-88750-02-4.

DOLEŽAL, Miloš. *Čurda z Hlín: Tři dokumentární povídky z Protektorátu*. Brno: Host, 2019. ISBN 978-80-7577-803-1.

DESCHNER, Günther. *Reinhard Heydrich: architekt totální moci*. Přeložil Vladimír ČADSKÝ. V Praze: Rybka Publishers, 2002. ISBN 80-86182-62-2.

EMMERT, František. *Atentát na Heydricha*. 2. vyd. Praha: Cpress, 2016. Muzeum české historie (Cpress). ISBN 978-80-264-1000-3.

FOOT, Michael, Richard, Daniell, S. O. E. *Sbor pro speciální operace. Stručná historie Útvaru zvláštních operací 1940–1946*, Brno 1997. ISBN 80-85914-40-9.

HANÁK, Vítězslav. *Muži a radiostanice tajné války*. Dvůr Králové nad Labem: ELLI print, 2002. ISBN 80-238-9129-4.

HRUŠKA, Emil. *Heydrich na Pražském hradě: plány, opatření a názory zastupujícího říšského protektora*. Praha: Epocha, 2022. ISBN 978-80-278-0075-9.

IVANOV, Miroslav. *Atentát na Reinharda Heydricha*. 5. vyd. V Panoramě 2., dopl. vyd. Praha: Panorama, 1987. Stopy, fakt, svědectví (Panorama).

IVANOV, Miroslav. *Nejen černé uniformy: monology o atentátu na Reinharda Heydricha*. 3. vyd. Praha: Naše vojsko, 1965.

JANÍK, Vlastislav; ČVANČARA, Jaroslav; LEDVINKA, Václav a ŠUSTEK, Vojtěch. *Pamětní kniha: 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*. 2. opravené a doplněné vydání. Brandýs nad Labem-Stará Boleslav: Oblastní muzeum Praha-východ, [2022]. ISBN 978-80-904878-5-7.

- JELÍNEK, Zdeněk. *Operace Silver A*. Praha: Naše vojsko, 1992. Dokumenty (Naše vojsko). ISBN 80-206-0112-0.
- JELÍNEK, Zdeněk, ŠUSTEK, Vojtěch (ed.). *Operace Silver A. 2.*, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Scriptorium, 2010. ISBN 978-80-87271-28-5.
- KETTNER, Petr. *Konec černého vraha: operace Anthropoid: atentát na Reinharda Heydricha. 3.* vyd. V Cpress 2.vyd. Brno: Cpress, 2017. ISBN 978-80-264-1376-9.
- KETTNER, Petr a JEDLIČKA, Ivan Milan. *Tajemství tří králů: o lidech, kteří nesměli vstoupit do historie*. Praha: Riopress, 1998. ISBN 80-85611-92-9.
- KMOCH, Pavel. *Operace Anthropoid: Epilog: Atentát na Reinharda Heydricha ve světle dobových pramenů*. Praha: Academia, 2018. 1938 – 1953. ISBN 978-80-200-2869-3.
- KONOPKA, Vladimír. *Lidice*. vyd. druhé. Praha: Naše vojsko, 2022. ISBN 978-80-206-1391-2.
- KRÁČMAR, Čestmír. *Výstřely na Požárech: válečná epizoda v křivoklátských lesích*. Rakovník: Rabasova galerie, 1991.
- KROUPA, Mikuláš. *Atentát na Heydricha: Paměť národa: sedmdesát příběhů Paměti národa*. [Praha]: Post Bellum, c2012. ISBN 978-80-905250-0-9.
- KUBIŠ, Jan; OPÁLKA, Adolf; ŠVARC, Jaroslav; ZEMEK, Jan a MÁLEK, Václav. *Deníky parašutistů: z bojů na západní frontě 2. světové války*. Praha: Centrum české historie, 2022. ISBN 978-80-88162-23-0.
- KUBÁNEK, Petr. *Dal signál k atentátu na Heydricha: Životní příběh parašutisty Josefa Valčíka*. Uherské Hradiště: Uher, 1993. ISBN 80-901386-3-2.
- KYNCL, Vojtěch. *Lidice: Zrození symbolu*. Akademia, 2016. ISBN 978-80-200-2482-4.
- MACDONALD, C. A. *Úder z Londýna: atentát na Obergruppenführera Reinharda Heydricha*. [Praha]: BB art, 1997. ISBN 80-86070-26-3.
- MACMILLANOVÁ, Margaret. *Vojna: Ako nás formoval konflikt*. Přeložil Martin Sliz. N Press, 2021. ISBN 978-80-8230-047-8. s. 203 – 226.
- MORAVEC, František a Hana MORAVCOVÁ-DISHEROVÁ. *Špion, jemuž nevěřili*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-1006-8.
- NEDBAL, Lubor. *Voják, vlastenec a národní hrdina, štábní kapitán pěchoty Oldřich Pechal*. Obec Vřesovice, 2007. ISBN 978-80-254-4922-6.
- NERADOVÁ, Jitka. *Doskočiště Protektorát*. Praha: Jalna, 2016. ISBN 978-80-86396-86-6.
- NĚMEČEK, Jan a Daniela NĚMEČKOVÁ. *Prototyp zrady: životní příběh Augustina Přeučila*. Praha: Epoque, 2015. Traumata války. ISBN 978-80-7425-281-5.
- NOSÁLEK, Petr, ed. *Místa Paměti národa: průvodce po místech spojených s událostmi 2. světové války*. V Brně: Jota, 2015. ISBN 978-80-7462-827-6.
- PADEVĚT, Jiří. *Dotek Anthropoidu*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2675-0.
- PADEVĚT, Jiří. *Dvanáct minut na vsi*. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-3033-7.

- PADEVĚT, Jiří. *Kronika druhé republiky: vláda, Slovensko, Podkarpatská Rus, antisemitismus, ozbrojené střety, kultura*. Praha: Academia, 2022. ISBN 978-80-200-3254-6.
- PADEVĚT, Jiří. *Kronika protektorátu: represe, rezistence, holokaust, státní a okupační správa, kolaborace, bojové operace, kultura, všední život*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3203-4.
- PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Praha: Academia, 2013. Průvodce (Academia). ISBN 978-80-200-2256-1.
- POSPÍŠIL, Jaroslav. *Nešli stejnou cestou: osudy parašutistů a konfidentů gestapa*. Otisky (Lípa). Vizovice: Lípa, 1994.
- Protektorát 1939-1945: okupace, odboj, denní život*. Vydání druhé, upravené. Brno: Extra Publishing, 2018. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-153-4.
- REICHL, Martin. *Cesty osudu: [životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Cheb: Svět křídel, 2004. Svět křídel. ISBN 80-86808-04-1.
- SLÁDEK, Oldřich. *Přicházeli z nebe*. Praha: Naše vojsko, 1993. Dokumenty (Naše vojsko). ISBN 80-206-0289-5.
- Slovenský štát: 1939-1945: vojna, spoločnosť, život*. Živá historie (Extra Publishing). Brno: Extra Publishing, 2019. ISBN 978-80-7525-225-8.
- STEHLÍK, Eduard. *Jan Kubiš: nezastaví mne ani to nejhorší...* Polnička: Tváře, 2017. ISBN 978-80-88041-14-6.
- STEHLÍK, Eduard. *Lidice: příběh české vsi*. Tvář, 2023. ISBN 978-80-88495-08-6.
- STRÖBINGER, Rudolf. *Agent A-54: největší československý špion všech dob*. 4. vyd. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-413-2.
- SÝS, Karel. *Akce Heydrich: příliš mnoho otazníků...* Mnichovice: BVD, 2008. ISBN 978-80-87090-15-2.
- Svědectví Kounicových kolejí*. 3.vyd. Brno: Klub Kounicových kolejí, 1947.
- ŠIKOLA, Čestmír. *Clay-Eva: ve vzpomínkách radisty skupiny a spolupracovníků*. Praha: P3K, 2014. ISBN 978-80-87343-29-6.
- ŠIMKOVÁ, Kamila. *Operace Out Distance*. Bakalářská práce. Plzeň, 2022. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická.
- ŠMEJKAL, Pavel a Jiří PADEVĚT. *Anthropoid*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Academia, 2017. Průvodce (Academia). ISBN 978-80-200-2753-5.
- ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993. ISBN 80-7032-853-3.
- ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1990. ISBN 80-7032-624-7.
- ŠOLC, Jiří. *Ďáblova past*. Praha: Nakladatelství Exact Service, 1993. ISBN 80-901380-3-9.
- ŠOLC, Jiří. *Nikdo nás nezastaví*. Praha: Merkur, 1992. ISBN 80-7032-637-9.

ŠOLC, Jiří. *Po boku prezidenta: generál František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archivních dokumentů*. Praha: Naše vojsko, 2007. ISBN 978-80-206-0880-2.

ŠOLC, Jiří. *Podpalte Československo!: operace Perun*. Praha: Merkur, 1991.

TICHÝ, Antonín. *Nás živé nedostanou: historie parašutistické skupiny Antimony*. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1969. Lupa (Severočeské nakladatelství).

TUNYS, Ladislav. *Noc před popravou: K.H. Frank a jeho obhájce : archivy promluvily*. Praha: J & J, 1995. ISBN 80-901084-4-X.

UHLÍŘ, Jan Boris. *Protektorát Čechy a Morava v obrazech*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7360-675-6.

VÍTEK, Miloš. *Mauthausen – Dachau*. Klub Kounicových kolejí, 1946. s. 56 a 57.

Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945. Redaktor Jaroslav LÁNÍK. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-233-9.

WHITING, Charles. *Heydrich: sluha smrti*. Přeložil Jan KOZÁK. Jota - Military. Brno: Jota, 2003. ISBN 80-7217-198-4.

ZÁMEČNÍK, Stanislav. *To bylo Dachau*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-536-7.

Tiskové materiály

BŘEČKA, Jan. *Dopadení npor. Oldřicha Pechala: Tajemství jedné chaty*. In: Časopis Historického ústavu Armády ČR. 2006/ 04.

České slovo. ročník XXXIV. číslo 131. Praha 5. června 1942.

JELÍNEK, Zdeněk. *Čeští parašutisté ze Západu uvěznění v Terezíně III.: Viliam Gerik, 1. část*. In: Tereziánské listy, 23/ 95.

JELÍNEK, Zdeněk. *Čeští parašutisté ze Západu uvěznění v Terezíně IV.: Viliam Gerik, 2. část*. In: Tereziánské listy, 24/ 95.

Lidice. Památná místa boje českých zemí proti fašismu. Edice protifašistických bojovníků, svazek 13. Praha: nakladatelství Mír, 1953.

MERHOUT, Cyril. *Lidice*. 5. vyd. v Praze: Orbis, 1945.

POSCH, Martin. *A věrní ne-zůstali: Operační činnost parašutistov a konfidentov gestapa Viliama Gerika a Karla Čurdu*. In: Slovensko a Európa medzi demokraciou a totalitou, Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2017.

Rok 1942 v českém odboji: [sborník příspěvků z vědecké konference]. Praha: Český svaz bojovníků za svobodu, 1999. ISBN 80-7005-031-4.

Internetové zdroje

Rota Nazdar, odborné historické články: Radiosouprava Libuše. (citováno 11. 3. 2024). Dostupné z: [Rota Nazdar | Radiosouprava Libuše](#)

ŠUSTEK, Vojtěch. *Gérik Viliam 28. 12. 190 – 29. 4. 1947* (citováno 8. 4. 2024) In: Biografický slovník českých zemí. Dostupné online: [GÉRIKViliam 28.12.1920-29.4.1947 – Personal \(cas.cz\)](#)

Seznam příloh

- Příloha č. 1:** Paraskupina Zinc (zleva): Oldřich Pechal, Arnošt Mikš, Viliam Gerik
- Příloha č. 2:** Viliam Gerik ve Velké Británii
- Příloha č. 3:** Viliam Gerik během výcviku na Vojenské radiové ústředně ve Woldinghamu
- Příloha č. 4:** Příslušníci spojovací čety 2. praporu v Cholmodeley
- Příloha č. 5:** Poznámky Oldřicha Pechala z přípravy operace Zinc
- Příloha č. 6:** Fotografie ze zajištění místa přestřelky na hranicích u Petrova
- Příloha č. 7:** Plánek doskočiště skupiny Zinc a jejího přechodu přes hranice
- Příloha č. 8:** Náčrtek přestřelky u Petrova
- Příloha č. 9:** Materiál skupiny Zinc nalezený u Gbel
- Příloha č. 10:** Kriminální komisař Oskar Fleischer
- Příloha č. 11:** Fotografie Viliama Gerika pořízené gestapem v dubnu 1942
- Příloha č. 12:** František Mikš (vlevo) a Antonín Mikš (vpravo)
- Příloha č. 13:** Místo přestřelky na Požárech
- Příloha č. 14:** Odbojář Josef Kusý
- Příloha č. 15:** Mrtvý parašutista Arnošt Mikš
- Příloha č. 16:** Fotografie Oldřicha Pechala pořízené v Kounicových kolejích
- Příloha č. 17:** Lidice
- Příloha č. 18:** Konfidenti Karel Čurda (vlevo) a Augustin Přeučil (vpravo)
- Příloha č. 19:** Dokumenty z vězeňského spisu Viliama Gerika z koncentračního tábora Dachau

Příloha č. 20: Plánek útěku z vojenské věznice na Hradčanech nakreslený Viliamem Gerikem

Příloha č. 21: Výpis z Gerikova účtu, kam obdržel finanční odměnu za dopadení atentátníků

Příloha č. 22: Viliam Gerik v době vyšetřování Mimořádného lidového soudu

Příloha č. 23: Viliam Gerik u Mimořádného lidového soudu

Příloha č. 24: Karel Čurda a Viliam Gerik na lavici obžalovaných

Příloha č. 25: Viliam Gerik vypovídá u Mimořádného lidového soudu

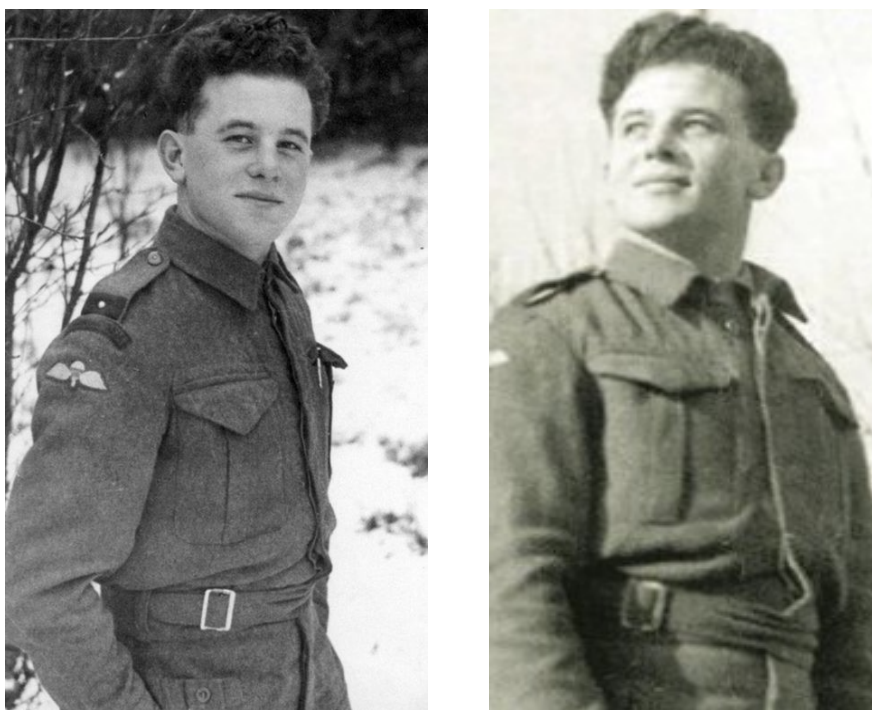
Příloha č. 26: Poprava Viliama Gerika

Příloha č. 27: Novinové články oznamující verdikt Mimořádného lidového soudu

Přílohy

Příloha č. 1: Paraskupina Zinc (zleva): Oldřich Pechal, Arnošt Mikš, Viliam Gerik³³²

Příloha č. 2: Viliam Gerik ve Velké Británii³³³

332 ABS Praha, fond 325, sign. 325-96-5.

333 vlevo – ŠUSTEK, Vojtěch. *Gerik Viliam 28. 12. 190 – 29. 4. 1947* In: Biografický slovník českých zemí. Dostupné online: [GÉRIKViliam 28.12.1920-29.4.1947 – Personal \(cas.cz\)](https://cas.cz/GERIKViliam_28.12.1920-29.4.1947-Personal) ; vpravo – Archiv autorky.

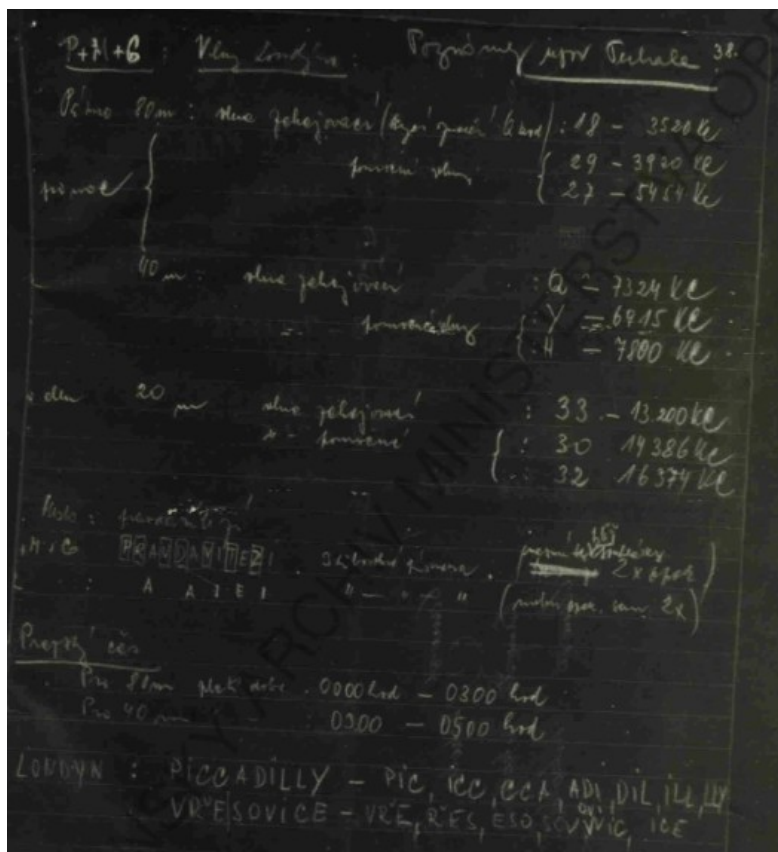
Příloha č. 3: Viliam Gerik během výcviku na Vojenské radiové ústředně ve Woldinghamu³³⁴

Příloha č. 4: Příslušníci spojovací čety 2. praporu v Cholmodeley (V. Gerik stojí první zprava)³³⁵

334 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-3.

335 Archiv autorky.

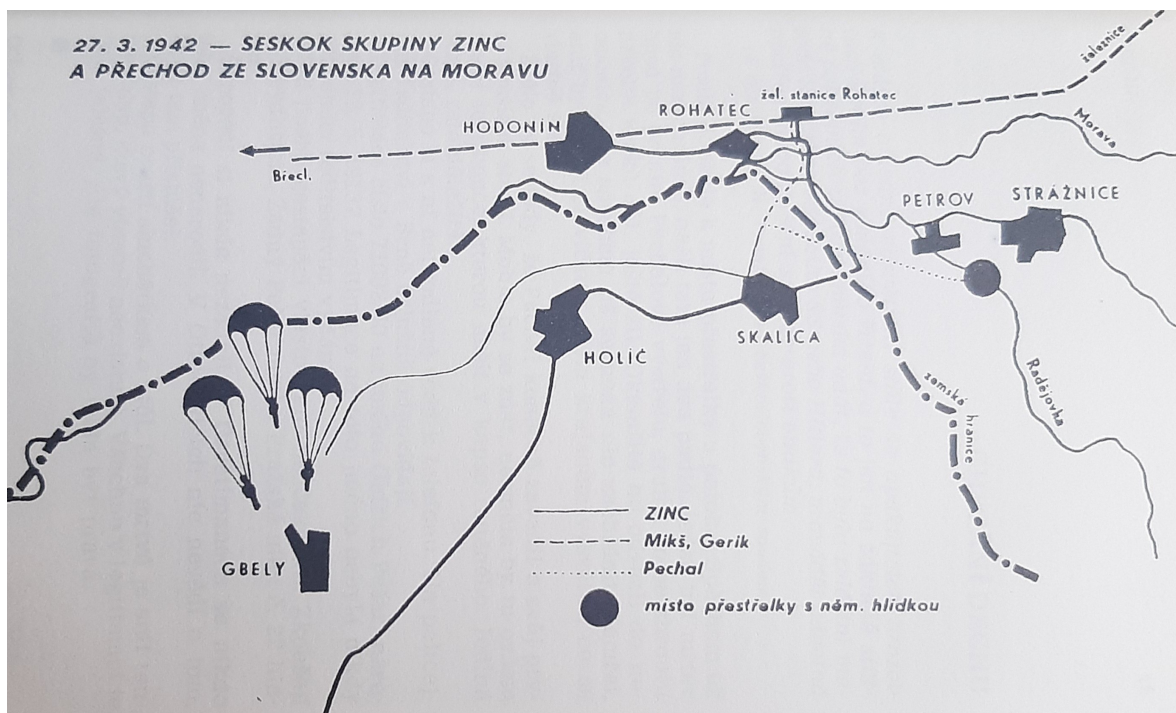
Příloha č. 5: Poznámky Oldřicha Pechala z přípravy operace Zinc³³⁶

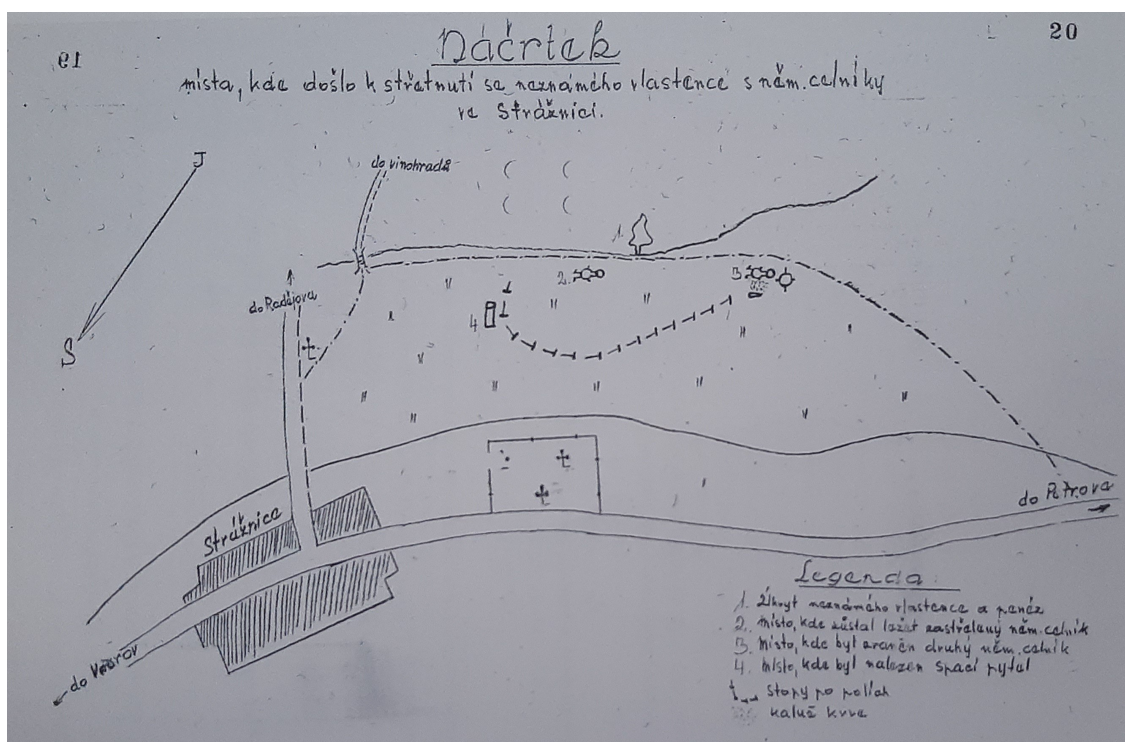
Příloha č. 6: Fotografie ze zajištění místa přestřelky na hranicích u Petrova³³⁷

336 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-289-22, s. 9.

337 VHA Bratislava, fond 55, sign. 27-5.

Příloha č. 7: Plánek doskočiště skupiny Zinc a jejího přechodu přes hranice³³⁸

Příloha č. 8: Náčrtek přestřelky u Petrova³³⁹

338 ANDREJS, Jaroslav. *Tři cesty k smrti: (zánik skupiny ZINC)*. Praha: Mladá fronta, 1968. Kapka. ISBN 8090119 1-07.

339 VÚA-VHA Praha, sbírka 37, sign. 37-351-1.

Příloha č. 9: Materiál skupiny Zinc nalezený u Gbel³⁴⁰

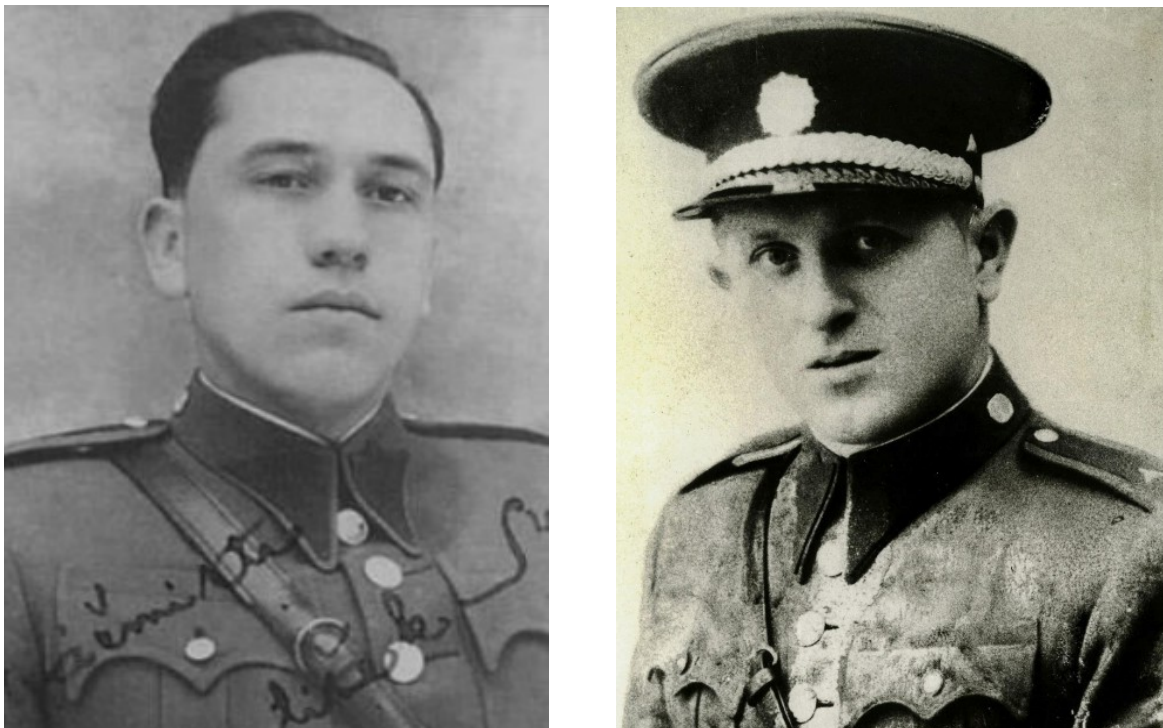
Příloha č. 10: Kriminální komisař Oskar Fleischer³⁴¹

340 VHA Bratislava, fond 55, sign. 27-5.

341 *Oskar Fleischer*. Wikipedia. Dostupné online: [Oskar Fleischer – Wikipedia \(wikipedia.org\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Oskar_Fleischer)

Příloha č. 11: Fotografie Viliama Gerika pořízené gestapem v dubnu 1942³⁴²

Příloha č. 12: František Mikš (vlevo) a František Ometák (vpravo)³⁴³

342 TNA Londýn, HS 4, 50.

343 ČERNÝ, René. *Bratři ve válce*. Nové Strašecí: Gelton, 2011. ISBN 978-80-904303-7-2.

Příloha č. 13: Místo přestřelky na Požárech³⁴⁴

Příloha č. 14: Odbojář Josef Kusý³⁴⁵

344 ANDREJS, Jaroslav. *Tři cesty k smrti: (zánik skupiny ZINC)*. Praha: Mladá fronta, 1968. Kapka. ISBN 8090119 1-07.

345 Tamtéž, s. 163.

Příloha č. 15: Mrtvý parašutista Arnošt Mikš³⁴⁶

Příloha č. 16: Fotografie Oldřicha Pechala pořízené v Kounicových kolejích³⁴⁷

346 Tamtéž, s. 165.

347 NEDBAL, Lubor. *Voják, vlastenec a národní hrdina, štábní kapitán pěchoty Oldřich Pechal*. Obec Vřesovice, 2007. ISBN 978-80-254-4922-6.

Příloha č. 17: Lidice³⁴⁸

Příloha č. 18: Konfidenti Karel Čurda (vlevo) a Augustin Přeučil (vpravo)³⁴⁹

348 Archiv autorky.

349 Čurda – ABS Praha, fond 325, sign. 325-96-2. ; Přeučil – SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 0009/46.

KL. DACHAU		T/D Nr.	
NOVAK N A M E		Wenzel Vorname	
20.12.1920 Geb.-Dat.		Prag Geb.-Ort	55895 Häft.-Nr.
Häftl. Pers. Karte	☐	Mil. Gov. Quest.	☐
Effektenkarte	☐	Wald-Friedhof	☐
Effektenverzeichnis	☒	Todesmeldung	☐
Postkontr.-Karte	☐	Leichenschauchein	☐
Schreibst.-Karte	☐	Zahnbehandlungskarte	☐
Häftl. Pers. Bogen	☒	Korrespondenz	☐
Mühdorf-H.P.K.	☐	Röntgen-Kontrolle	☐
Krankenblätter	☐	Soz. Vers. Unt.	☒
Hospitalkarte	☐		☐
Geldverw.-Karte	☒		☐
Häftl. Unters. Bogen	☐		☐
		Dokumente:	3 + 1
		Inf. Karten:	
		Bemerkungen:	
		Umschlag-Nr.:	

46659

Konzentrationslager Dachau Heftart: Schutzhaft * ach: ohe Gef.-Nr.: 55895

Name und Vorname: Novak Wenzel

geb. am: 20(28).12.20 in: Prag

Relig.: - Verb.: Prot.

Wohnort: Prag I Straße: Templova 7

Relig.: - Verb.: Prot.

Familienstand: ledig Beruf: Radiotelegrafist

Staatsangehörigkeit: Prot. Religion: r.k. früher:

Vater: + Peter Beruf: Arbeiter Rasse: arisch

Mutter: + Aloisie geb.: Havlasova Rasse: arisch

Wohnort der Eltern: + Straße:

Gehfrau: - geb.: Rasse:

Wohnort: Straße:

Nächste Angehörige: keine Angehörige

Wohnort: Straße:

Relig.: Verb.:

Sinder: keine

Zeitgenossen am: 6.4.43 in: Prag

Eingeliefert am: 1.10.43

Einsperrebehörde: Stapo Prag *St. X. 22: 1257*

Einsperregrund: sozial. Politik *1777/117/41 g. R.*

Parteiangehörigkeit: von bis

Funktionen:

Mitglied von Unterorganisationen:

Kriminelle Verurteilungen:

Politische Verurteilungen:

Zu Schutzhaft im KL. von bis

Ich bin darauf hingewiesen worden, daß meine Verurteilung wegen intellektueller Urkundenfälschung erfolgt, wenn sich die obenstehenden Angaben als falsch erweisen sollten.

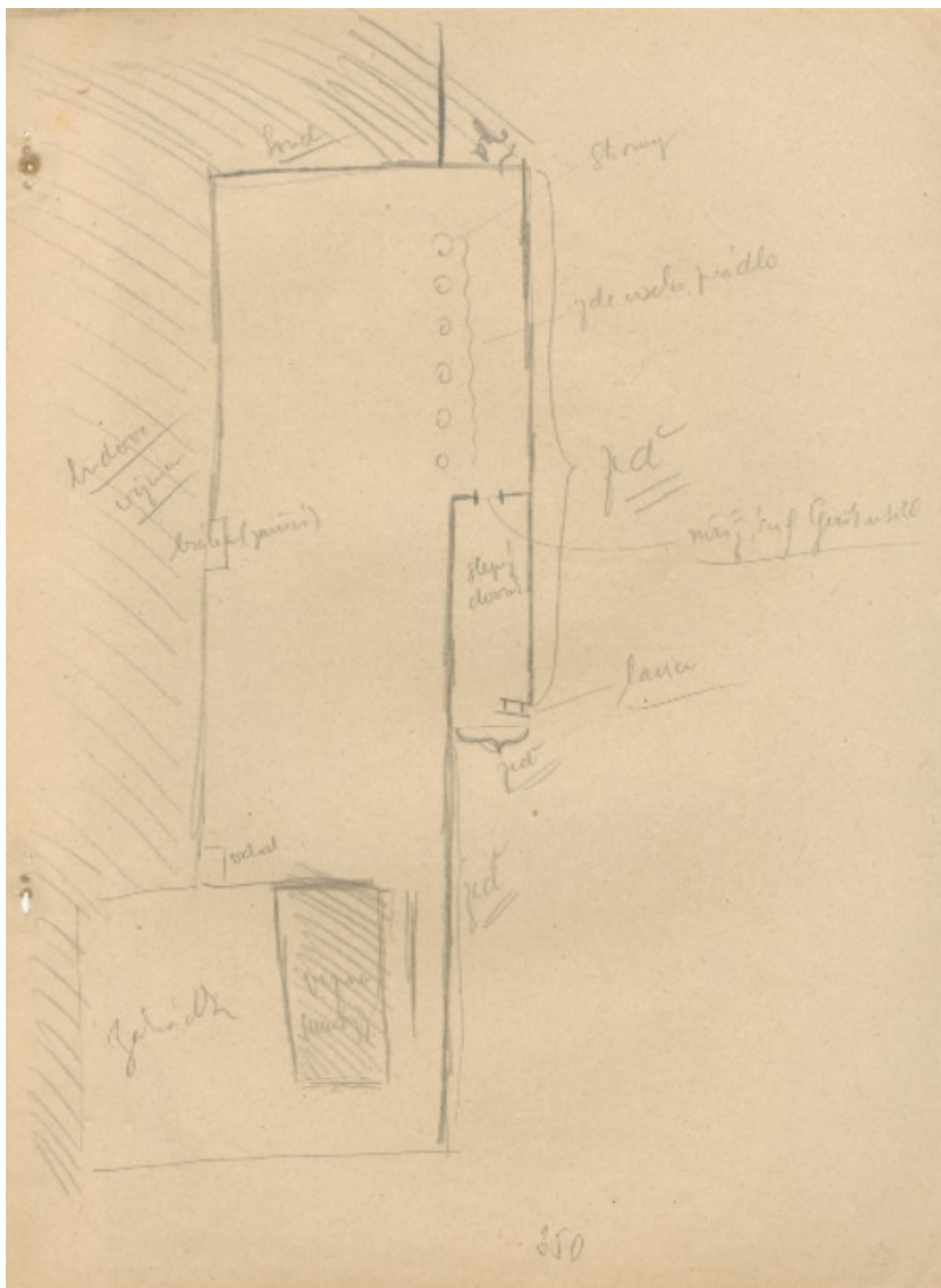
Der Lagerkommandant:
3 X

Novak Wenzel

N 1073 4. 42. 10230

Příloha č. 19: Dokumenty z vězeňského spisu Viliama Gerika z koncentračního tábora Dachau³⁵⁰

350 Arolsen Archives – International Center on Nazi Persecution, Bad Arolsen, Osobní spis Novak, Wenzel. nar. 20. prosince 1920, ref. kód 01010602 143.067.

Příloha č. 20: Plánek útěku z vojenské věznice na Hradčanech nakreslený Viliamem Gerikem³⁵¹

351 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45.

1	2		3			4		5		6		7		8		9		10		11		12	
№ 203093			Wilhelm Gerik											Zinsfuß ab 28. Sept. 1942 3%		Konto-Nr. 18312						Blatt: 1	
Journ.	1922	Beleg Nr.	Belastung	Gutschrift	Kapitals-	Saldo	Zinsen-	Tage	Abfallende	Vorgeschriebene	Bar ausgezahlte	Bem.											
									Zinsen	Zinsen													
751	28/9	70788		5000000	5000000								6000000 neu										
815	20/10	7721	75000		4925000																		
972	14/12	9335	75000		4850000																		
			Zinsen bis 31. Dezember 1942.	2499960	2499960																		
					487499960																		
145	17/12	63	200000		467499960																		
			Zinsen bis 31. Dezember 1943.	11369120	478869080																		
			Zinsen bis 31. Dezember 1944.	71672580	490481660																		
362	18/14	712	490481660		real																		

ČESKÁ SPRÁVA FIRM:
Kreditanstalt der Deutschen
[Signature]

8548

Obertrag

M 227 Def. R/0357.

264

Příloha č. 21: Výpis z Gerikova účtu, kam obdržel finanční odměnu za dopadení atentátníků³⁵²

Příloha č. 22: Viliam Gerik v době vyšetřování Mimořádného lidového soudu³⁵³

352 SOA Praha, MLS Praha, sign. Ls 1290/45.

353 Archiv autoroky.

Příloha č. 23: Viliam Gerik u Mimořádného lidového soudu³⁵⁴

Příloha č. 24: Karel Čurda a Viliam Gerik na lavici obžalovaných³⁵⁵

354 Archiv autorky.

355 Archiv autorky.

Příloha č. 25: Viliam Gerik vypovídá u Mimořádného lidového soudu³⁵⁶

Příloha č. 26: Poprava Viliama Gerika³⁵⁷

356 Archiv autorky.

357 Archiv autorky.

Prozradili pachatele atentátu na Heydricha

Parašutisté Čurda a Gerik před soudem

sl. - Praha 28. dubna. Nikdo v Anglii nebyl z dobrovolníků nucen, aby se dal zapsat do parašutistických kursů a oddílů. Přesto se jich hlásilo dosti. Mezi nimi také rotný Karel Čurda, kterému je dnes šestatřicet let a Viliam Gerik ze slovenského Mederu, jemuž je teprve sedmadvacet let. Přisahal, dobrovolně prodělal kurs, dobrovolně nasedl do letadla a vyskočil nad naším územím, tehdy ještě protektorátním.

Čurda si ovšem protektorát nepředstavoval v té hrůze, v jaké jej zastihl po svém seskoku padákem. Byl červen 1942 a každý se pamatuje na tyto měsíce hrůzy a krve. Karel Čurda věděl, že na každém kroku může narazit na gestapo a toho se bál. Co učinil? Šel na gestapo sám!

Chodil potom s vědomím gestapa po vlastech českých a mnoho se ani netajil tím, že je parašutista. Byl všude přijímán, pohoštěn, ukryt. Ptal se po jiných parašutistech, kam přišel. Ne dozvěděl se nic, nevědilo mu to: stálo prozradit toho, kdo mu poskytl úkryt, aby ho vydal do spárů gestapa. A tak se stalo, že se gestapo zmocnilo

celé řady obětavých vlastenců, z nichž osmdvacet bylo popraveno. Dva spáchali sebevraždu, když je gestapo přišlo zatýkat.

Roku 1943 se Čurda dověděl, že v Brně je ukryt jeho kamarád — parašutista František Pospíšil. Vylákal ho do Prahy, kde na Pospíšila již čekalo gestapo,

Čurdovou zradou se přišlo na to, že pachatel atentátu na Heydricha, Gabčík se se svými druhy skrývá v kostele sv. Karla Boromejského v Reslově ulici. Nacisté obkličili celé okolí kostela, v němž nakonec úřadinně zahynul jak Gabčík, tak jeho kamarádi Jan Hrubý, Jaroslav Švarc, Josef Valčík, a Rudolf Opálka.

Po boku Čurdově usedli také Viliam Gerik, Čurdův kolega z povolání. Také on se dal do služeb gestapa a počínal si naprosto bezohledně. Na jeho udání zatkl gestapo Svobodu ze Slaného s celou jeho rodinou, Svoboda, Aloisie Svobodová i jejich dcera Iréna byli na toto udání popraveni.

Dnešní přeličení, v němž byla vyslechnuta dlouhá řada svědků, bude skončeno až pozdě v noci. Rozsudek bude vynešen zítra ráno.

V pondělí před lidový soud

Gerik a Čurda - dva, kteří zradili

Pomáhali gestapu při pátrání po parašutistech a zradili úkryt v kostele Karla Boromejského

Praha (ok) — Po vykonání spravedlivého rozsudku nad SS vrahem Heydrichem v r. 1942, při vražedné zběsilosti nacistických oku-

Karel Čurda

pantů, kdy tisíce českých vlastenců umíraly na ppravištích jenom proto, že Němci chtěli v české krvi utopit svůj bezmezný vztek, našli se dva lidé, kteří vpadli hrdinům do zad. Byli to Karel Čurda, 36letý rotný z Nového Knína, a Viliam Gerik, 27letý radiotechnik ze slov. Mederu, parašutisté, kteří dobrovolně odletěli z Anglie, aby zde v týle Němců pracovali pro novou svobodu našich zemí a pro

Viliam Gerik

vítězství, o které usiloval celý demokratický svět. PŘIŠLI, ale zradili a jejich zradu zaplatil bezpočet našich lidí životem.

Příloha č. 27: Novinové články oznamující verdikt Mimořádného lidového soudu³⁵⁸